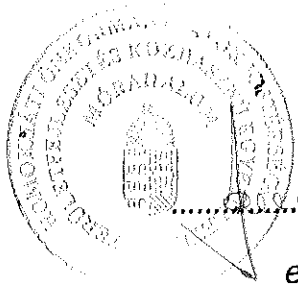

Homokháti Önkormányzatok Kistérségi Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete

LEADER HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA 2023-2027

A Közgyűlés 2023.11.17-én a 47/2023./XI.17./sz közgyűlési határozattal fogadta el.

elnök

Tartalom

Rövidítések jegyzéke	3
Bevezetés	4
1. A HFS és a KAP ST kapcsolata	4
2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése	6
3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása	7
4. Horizontális célok	9
4.1 Esélyegyenlőség	9
4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem	9
5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	10
6. Külső koherenciák azonosítása	13
7. Helyzetfeltárás	15
7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása	15
7.2 SWOT analízis	23
8. A stratégia beavatkozási logikája	24
8.1 A stratégia jövőképe	24
8.2 A stratégia célhierarchiája	25
9. Cselekvési terv	26
9.1 Az intézkedések leírása	26
9.2 Együttműködések	31
9.3 Kommunikációs terv	31
9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek	32
10. Monitoring és Indikátorok	33
10.1 Monitoring	35
10.2 Az indikátorok megadása	35
11. Indikatív pénzügyi terv	37
Mellékletek	38
1. számú melléklet: A HACS összetételének részletes bemutatása	38
2. számú melléklet: Felhasznált diagramok	43
3. számú melléklet: Mórahalmi járás településeinek legfontosabb kulturális erőforrásai, főbb rendezvények	52
4. számú melléklet: SWOT-analízis	54

Rövidítések jegyzéke

EU Európai Unió

HACS Helyi Akciócsoport

HBB Helyi Bíráló Bizottság

HF Helyi Felhívás

HFS Helyi Fejlesztési Stratégia

IH Irányító Hatóság

KAP Közös Agrárpolitika

KAP ST Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv

LEADER Közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében

SWOT Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek elemzés módszer

VP Magyarország - Vidékfejlesztési Program 2014 - 2020

Bevezetés

A LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása című beavatkozás keretében a HÖKTE, mint a vidéki térségek és közösségek területileg kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, már működő helyi akciócsoport a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő Helyi Fejlesztési Stratégiát dolgozott ki.

HACS-ként a működtetés mellett a legfontosabb feladatunk a helyi szintű kapacitásfejlesztés, a vidéki szereplők bevonása, közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, valamint a hálózatépítés más HACS-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACS-ok támogathatják projektötletek pályázattá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik.

1. A HFS és a KAP ST kapcsolata

A KONKRÉT KAP-CÉLKITŰZÉS kódja és leírása

A 2023-2027-es programozási időszakra elfogadott KAP-ban megjelölt specifikus célkitűzés a LEADER stratégiák elkészítésére és végrehajtására az

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve.

Az EREDMÉNYMUTATÓ kódja és leírása

A fenti célkitűzéshez kapcsolódó LEADER eredménymutató az

R.38 A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya.

A KAP ST „RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása” megnevezésű beavatkozása tartalmazza a LEADER támogatáshoz kapcsolódó kereteket.

Ez a beavatkozás a vidéki térségek és közösségek területileg kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, az ország térségeiben már működő vagy megalakuló HACS-ok számára biztosít támogatást. Az intézkedés keretében a HACS-ok a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő HFS-t dolgoznak ki. Az IH által jóváhagyott HFS-ben a HACS-ok olyan fejlesztési célokat határoznak meg, amelyeket a térségi szereplők valósítanak meg.

A HFS-t annak tartalma és minősége, valamint a megvalósításhoz szükséges kapacitás alkalmassága alapján az IH hagyja jóvá. A HFS-ek tartalmának kialakítása a HACS-ok kizárólagos feladata és felelőssége, amelyhez a beavatkozás biztosítja a szükséges pénzügyi keretet. Amennyiben egy HFS a kiválasztási kritériumok alapján nem fogadható el az IH által, az visszaküldésre kerül javítás céljából az érintett HACS részére.

A HACS működtetéshez kapcsolódó tevékenységek mellett, a HACS legfontosabb feladata a helyi közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, továbbá a HFS közösség általi kidolgozása és megvalósítása, valamint a hálózatépítés más HACS-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACS-ok támogathatják a projektötletek pályázattá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik.

Jelen HFS elkészítésével törekedtünk arra, hogy a KAP ST-ben megfogalmazott célokat, alapelveket a helyi gyakorlatban is alkalmazzuk. A LEADER alappillérek megvalósítására vonatkozó helyi gyakorlatot az alábbiakban részletezzük.

A LEADER program hét alappilléreinek megvalósítása

- 1) Területalapú megközelítés: a LEADER HACS által lefedett terület egy homogén, összefüggő vidéki egység, Csongrád-Csanád vármegye délnyugati szegletében található a szerb határ mellett, a Mórahalmi járás egész területét lefedi. 10 települést foglal magába. A működési terület településeit és lakóit a közös identitás, hagyományok, szokások, történelem vagy akár földrajzi helyzetük köti össze. A kistérség mezőgazdasága a jellegzetes homoki gazdálkodási kultúrára, főleg a szőlő- és gyümölcsstermesztésre, a szántóföldi és a hajatott zöldségstermesztésre épül. A vízháztartás problémái, a klímaváltozás hatásai fokozott veszélyt jelentenek.
- 2) Alulról építkező megközelítés: egyes fejlesztések, programok megvalósulása eredményesebb és hatékonyabb, ha a helyi viszonyokat, erőforrásokat ismerő helyi lakosok, szervezetek foglalmazzák meg az elérni kívánt célokat. A HFS kidolgozásában részt vettek a helyi önkormányzatok, civilek és magánszemélyek (kérdőívek kitöltése, szakmai műhelymunkák), velük együtt történt a fejlesztési irányok kidolgozása. A „bottom-up”, vagyis alulról építkező típusú koncepcióknál kiemelt jelentőségű a helyi közösségfejlesztés, az együttműködés, a mindenki számára kezdeményező stratégia elkészítése és annak végrehajtása. Az együttműködéseknek köszönhetően számos javaslatot sikerült meghatározni és végrehajtani a térség fejlődése érdekében.
- 3) Innovativitás: a sajátos, alulról jövő szükségletek feltárásának kiemelt szerepe van az újítások tekintetében. A LEADER program innovatív jellege a helyi erőforrásokra támaszkodik. A stratégia tervezési folyamatában számos új módszertant, kreatív megoldásokat tartalmazó fejlesztési igényt jeleztek felénk, mely megjelenik a természetvédelem és környezetvédelem, energetika, mezőgazdasági feldolgozás, szociális ellátáshoz kapcsolódó projekttervek terén, melyek az elmúlt LEADER stratégiai időszakban nem voltak jellemzőek a térségben. Kifejezetten innovatív ötletnek tartjuk pl.: a mórahalmi idős-demens központ kialakítását, tulipán és rózsza bemutató és értékesítő kert fejlesztéseit, emellett a népi, települési hagyományokra alapuló helytörténeti múzeumok, üllési kádárműhely és múzeum, valamint a bordányi szarmata ősfalu projekttervét. Az éghajlatváltozáshoz, fenntartható vízgazdálkodáshoz, vízmegtartáshoz kapcsolódó lakossági ismeretterjesztő események megtartását. Illetve innovatív ötletnek tekinthető a Nagyszéksós-tó természetvédelmi terület turisztikai célú beruházásai is. Itt kell említenünk a Homokhátság Szíve Szociális Szövetkezet élelmiszeripari termékfejlesztési törekvéseit is.
- 4) Integrált megközelítés: a LEADER program egyik legfontosabb alapja nem egy ágazat fejlesztési programja, hanem a vidéki térségek felemelkedésére irányuló tevékenységek és ágazatok közötti kapcsolat. A stratégiai kialakításakor törekedtünk arra, hogy minden célcsoport számára tudjunk támogatási forrást biztosítani. A felhívásaink többek között kiterjednek pl.: a turizmus, a gazdasági tevékenységek (feldolgozóipar), a közigazgatási, egészségügyi, szociális ellátás korszerűsítése, valamint a sport és egyéb szabadidős tevékenység bővítésére is. A stratégiai cél megvalósítása érdekében számos olyan projekttervet fogadtunk el, amelyek együttes hatása az adott projekt ágazati határain átnyúlva képes a terület fejlődését szolgálni kihasználva a szinergia hatásokat.
- 5) Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek: a LEADER programban a decentralizáltság többek között a határozathozatalban és a rendelkezésre álló források felhasználásában mutatkozik meg, a helyi igényekre reflektál. Az elv alapja, hogy a térség problémáit a helyi szereplők ismerik leginkább, így ők kompetensek a fejlesztések kidolgozásában és megvalósításában.
Kis településeken az információk az önkormányzatoknál futnak össze, lakossági fórumok, települési - és családi rendezvények kapcsán gyakorlatilag minden változásról szóló híradás gyorsan eljut az érintettekhez.
A helyi LEADER fejlesztési irányokat és források elosztását az Egyesület döntéshozatali testülete határozza meg, melyben az alulról jövő kezdeményezéseket és a decentralizáltság elvét az egyenlő arányban lévő önkormányzati, civil és vállalkozási szférát képviselő tagok biztosítják. A beérkezett pályázatok bírálatára alakult helyi Bíráló Bizottságba minden település delegált 1-1 főt.

6) Hálózatépítés, együttműködés: a LEADER HACS-ok és egyéb szervezetek közötti hálózatok meglétének alapja a helyi tapasztalatok, jó gyakorlatok és eredmények terjesztése, cseréje, a tudás, akár a munkamódszerek továbbadása. A hálózatépítés hozzájárul az elszigeteltebb vidéki térségek integrálásához és fejlesztéséhez. A hálózatok révén a HACS-ok együttműködésben is fogalmazhatnak és valósíthatnak meg fejlesztési célokat.

a) Jelen stratégiában saját projektként olyan, az akcióterület egészére kiterjedő együttműködést szeretnénk megvalósítani, mely hozzájárul a térség turisztikai összefogásához. A kistérség életében számottevő turisztikai vonzerővel rendelkezik Mórahalom a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdővel, mellette Ásotthalom a betyárvilággal és a Rózsa Sándor tematikával. Az akcióterület többi települése olyan egy-egy kisebb attrakcióval (erdei környezet, kádármúzeum, helytörténeti kiállítóhelyek stb.), látványossággal rendelkezik, amely önállóan nehezen tudja az ideérkező vendégeket megcélózni. Éppen ezért szükséges a hálózatosodás erősítése. Kiemelt feladat az akcióterület kínálatának egységes turisztikai termékbe rendezése, az egyes szereplők együttműködésének elősegítése, keresztpromóciós kommunikációs tevékenység kialakítása, bemutató kisfilmek, reklámfilmek elkészítése.

b) Emellett tervezünk olyan térségi együttműködést kialakítani a helyi partnerekkel együtt, mely a közösségfejlesztést, közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítését szolgálja.

7) Helyi partnerség(ek), HACS-ok helyi szintű szerepvállalása: a háromoldalú partnerségek központi szerepet töltenek be a LEADER programban. A HACS-ok által koordinált stratégiák megfogalmazása és megvalósítása a különböző szervezetek és ágazatok képviselői együttműködésében valósul meg, kiemelve a kölcsönös érdekeken alapuló partnerségek kialakítását, mélyítését.

A program kialakításába minden társadalmi szereplő bevonásra került, úgymint a vállalkozások, természetes személyek, civil szervezetek és az önkormányzatok is. A felhívásaink minden csoport számára szolgálnak fejlesztési forrásokkal.

Irányadó jogszabályok:

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/1060 RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra, az Igazságos Átmenet Alapra és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a határigazgatás és a vízümpolitika pénzügyi támogatására szolgáló eszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

Jelen stratégia megalkotása hosszas egyeztető folyamat eredménye a statisztikai adatok, térségi stratégiák elemzése mellett. Már 2022. év tavaszán tartott közgyűlésen szó esett az új LEADER ciklus tervezéséről, a korábbi ciklus tapasztalatairól, ahol minden település képviselőjének részvételével történt meg a települési elképzelések összehangolása egy egységes stratégia kialakításának érdekében. Az Irányító Hatóság által 2022. október 11-én kiküldött tervezési útmutató alapján a munkaszervezet hozzálatott a HFS részletes kidolgozásához. A munka elindításáról értesítésre kerültek a helyi LEADER programban részt vevő szereplők, egyesületi tagok. Ezután 12 HFS előkészítő fórumot tartottunk 2022. október 18 és 2023. január 12-ike között. Az első rendezvényen ismertettük a HACS elismerési pályázatát, a HFS tervezési folyamatát, a megváltozott követelményeket. A 9 települési fórumon a 2014-2020 + 3 átmeneti év során Leader program segítségével megvalósult és folyamatban lévő fejlesztésekről és az új HFS-hez szükséges adatgyűjtésről, a projektötletek beküldéséről tanácskoztunk. Mórahalmon tartottunk továbbá egy animációs fórumot is novemberben, és végül a HFS első változatának benyújtása előtt 2023. év januárjában pedig a HFS társadalmasítási

folyamatának összegzésére és vitájára hívtuk össze az érintetteket. A fórumok és egyeztetések főbb információit az alábbi táblázat szemlélteti.

	Helyszín	Dátum	Témák	Részt vevők száma
Fórumok	Mórahalom	2022.09.16.	KAP 2021-2027 Nemzeti Stratégiai Terve	12 fő
	Mórahalom	2022.10.18.	HFS Tervezési fórum	17 fő
	Mórahalom	2022.11.23	Helyi Fejlesztési Stratégia tervezése	12 fő
	Mórahalom	2023.01.12.	HFS – Társadalmasítás	10 fő

Munkacsoporti/ Tervezői ülések, megbeszélések	Öttömös	2022.11.07	HFS tervezési egyeztetés	8 fő
	Ruzsa	2022.11.15	HFS tervezési egyeztetés	12 fő
	Ásotthalom	2022.11.22	HFS tervezési egyeztetés	7 fő
	Bordány	2022.11.23	HFS tervezési egyeztetés	7 fő
	Pusztamérges	2022.11.24	HFS tervezési egyeztetés	9 fő
	Forráskút	2022.11.28	HFS tervezési egyeztetés	8 fő
	Zsombó	2022.11.29	HFS tervezési egyeztetés	11 fő
	Üllés	2022.12.15	HFS tervezési egyeztetés	12 fő
	Zákányszék	2022.12.15.	HFS tervezési egyeztetés	14 fő

Ezzel párhuzamosan online kérdőívet is készítettünk, melynek elérhetőségét az egyesület honlapján is közzétettük. Többek között kíváncsiak voltunk a lakosság, települési szereplők véleményére a települések erősségeiről, problémáiról, fejlesztési ötleteiről. Összesen 47 kitöltött kérdőív érkezett.

A térség szereplőinek bevonása érdekében a fenti eseményeket nyilvános rendezvénynek szerveztük meg, melynek köszönhetően a résztvevők számos szférát képviselve foglalmazták meg észrevételeiket, javaslataikat az új HFS előkészítése kapcsán. A résztvevők között többek között megfordult a Vöröskereszt területi munkatársa, különböző szervezetek, szociális központok képviselői is, ezáltal is képviselve a munkájukból adódóan a velük kapcsolatba kerülő különböző társadalmi csoportok (hátrányos helyzetűek, idősek, fiatalok, inaktívak stb.) érdekeit.

Az elsődleges fejlesztési igények felmérése érdekében projektadatlapot is készítettünk, melyet a honlapon is közrebocsátottunk, az önkormányzatok közreműködésével a civilek és vállalkozók számára is hozzáférhetővé tettük. A válaszadók akár személyesen, akár elektronikus úton is eljuttathatták részünkre az ötleteiket, összesen 116 projektötlet érkezett viszonylag rövid idő alatt. Az egyeztetéseknek és a beérkezett projektötleteknek köszönhetően számos olyan fejlesztési igényt, együttműködési javaslatot foglalmaztak meg a részünkre, melynek mentén kerültek meghatározásra a stratégia célterületei, melyeket a települések képviselői közösen 5 sarkalatos célban határoztak meg. A HFS elsődleges verziójának elkészítését követően az Irányító Hatósággal és a települési képviselőkkel, Köki-Innováció Kft. munkatársaival folytatott egyeztetési folyamatot követően a HFS végleges változatát a Helyi Fejlesztési Stratégia Döntéshozó Testülete (HFS-DT), majd a Közggyűlés fogadja el. (Lásd 1. sz. melléklet: A HACS összetételének részletes bemutatása)

3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása

A KAP ST-ben foglaltak szerint - folytatva a 2014-2020-as programozási időszak gyakorlatát - a LEADER beavatkozás területi hatálya lefedi az ország összes vidékinek minősülő települését. A HFS-sel lefedni kívánt terület lakosságszáma minimum 10 ezer fő és maximum 150 ezer fő lehet, és egy település csak egy HACS-hoz tartozhat.

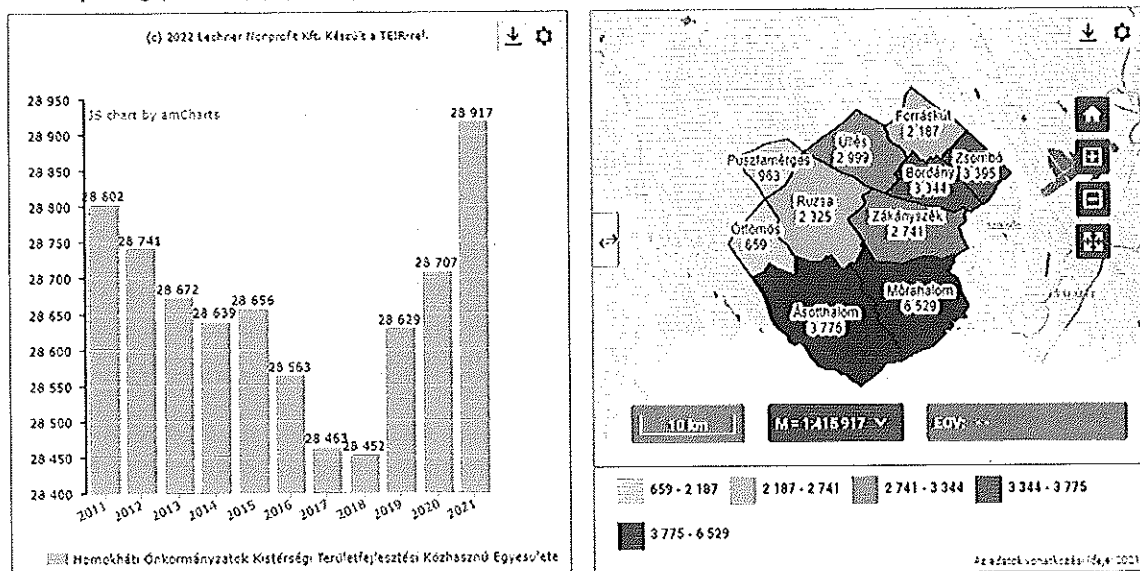
- a) A lefedni kívánt települések mérhető jellemzői, összefoglaló adatai (pl. területméret, lakosságszám).

Vidékinek minősül az a település, ahol közigazgatási jogállástól (város/község) függetlenül a lakónépesség 10 ezer főnél kevesebb; illetve a 10 ezer fő feletti lakónépességgel rendelkező települések külterületei.

Jelen stratégia akcióterülete a Mórahalmi Járás, amely Csongrád-Csanád vármegyében található, területileg összefüggő egység. A térség központja Mórahalom, mely szoros kapcsolatot ápol a környező településekkel úgy, mint Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék, Zsombó. A járás illetékességi területe: 561 km². A 2022. január 1-én kelt statisztikai adatok alapján az akcióterület lakónépessége: 28.917 fő. Lásd 1. sz. diagram.

1. sz. diagram

Lakónépesség (dec. 31.) (fő) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

b) Korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek, összefogások.

Egyesületünk 2018-ban támogatási kérelmet nyújtott be konzorcium formájában a LEADER – Helyi Akciócsoportok együttműködési tevékenységeinek előkészítése és megvalósítása c. felhívásra.

A pályázat 2021-ben zárult, a megvalósítást nehezítette a járványügyi helyzet is. A program keretében célul tűztük ki a konzorciumi partnerekkel együtt a TUDOR (TUDásORientált együttműködés a turizmusfejlesztésben) programot. A pályázat célja a Mórahalmi és a Kisteleki kistérségben lévő turisztikai szolgáltatók, gazdasági szereplők közötti együttműködés és tapasztalatátadás megteremtése workshopok, előadások keretében, önálló turisztikai arculat és a helyi turisztikai kínálat egységes terméké rendezése, valamint az online marketing kommunikáció elősegítése.

A pályázattal elnyert támogatási összeget és konzorciumi partnereket a következő táblázat tartalmazza.

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítélt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
TUDOR (TUDásORientált együttműködés a turizmusfejlesztésben)	Homokháti Önkormányzatok Kistérségi Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete Mórahalmi Termelői Integrációs és Szolgáltató Szövetkezet Öttömös Községi Önkormányzat Kistelek Város Művelődéséért és Sportéletéért Közhasznú Közalapítvány	20.216.140 Ft	fenntartási idő alatt

c) Személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást elérhetővé tevő központ(ok) stb.

Az akciócsoport központi irodája Mórahalmon, a járásszékhelyen található, mely a legtávolabbi településről is 30 perc alatt elérhető közúton. Lásd 2. sz. melléklet 1.sz. diagram. Emellett telefonos,

online kapcsolattartás is biztosított az ügyfelek számára. Az önkormányzatok támogató segítségével keresztül személyesen, fórumokon, vagy egyedi segítségnyújtással garantálja a program sikeres megvalósítását.

4. Horizontális célok

4.1 Esélyegyenlőség

Az esélyegyenlőség megteremtése a társadalmi egyenlőtlenségekből fakadó hátrányok kezelésére szolgál, mert minden embert megilleti az egyenlő bánásmód elve. Ez többek között kitejed a szegregáció megelőzésére, romák, integrációjának felgyorsítására, hátrányos helyzetűek, a sajátos nevelési igényű fiatalok szociális beilleszkedésének elősegítésére, foglalkoztathatóság bővítésére, szegénységben élők életkörülményeinek javítására, nemi megkülönböztetések feloldására.

A HFS tervezésekor kiemelt szempont az esélytudatosság kifejezése, a helyi szintű kapacitásfejlesztés, a vidéki szereplők bevonása, aktivizálása közösségi akciók, szemléletformálás, amely magában foglalja az esélyegyenlőség, a társadalmi befogadás és a szegénység elleni küzdelem témájú érzékenyítést, kapacitásfejlesztést.

A dokumentum nem közvetít szegregációt, valamint törekszik csökkenteni az egyes csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.

Kiemelt fontosságú a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszer: a HACS döntéshozó testületében (amely alatt a Helyi Bíráló Bizottságot értendő) legalább egy nő és legalább egy fiatal személy (legfeljebb 41. életévét még be nem töltött személy) szerepel.

Az EU alapelveinek mentén egyaránt biztosítani kell mindenki számára a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférést, különös tekintettel, a fogyatékkal élők, a gyermekek és a hátrányos helyzetű csoportokra.

A fenti követelményeknek megfelelően a HFS tervezésekor és majd az általa megvalósuló projektekben kiemelt szempontként kezeljük az esélytudatosságot és azt, hogy bevonjuk a hátrányos szervezeteket képviselő, ezek számára programokat, ellátást kínáló önkormányzatokat, civil szervezeteket, nappali gondozási központ munkatársait, intézményeket, nőket és a vállalkozásokat a stratégia megalkotásába.

Szem előtt tartottuk, hogy a HFS nem közvetíthet szegregációt, valamint egyes csoportokra vonatkozó meglévő előítéletek csökkentésére is törekszünk a célok kialakításával. A HFS végrehajtása során igyekszünk a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszert biztosítására azáltal, hogy a Helyi Bíráló Bizottságban legalább egy fiatal nő (legfeljebb 40 éves) is szerepel.

A vidéki szereplők bevonása, aktivizálása érdekében fejlesztéshez kapcsolódó nyilvános eseményeken (közgyűlés, járási és települési fórumok) betartottuk az esélyegyenlőségi előírásokat, igyekeztünk minden szférát bevonni a tervezési folyamatokba, emellett a HFS megalapozásához készített internetes kérdőív is bárki számára kitölthető volt.

Jelen HFS tervezésekor figyelembe vettük a települések esélyegyenlőségi programjait, valamint a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása Szociális Szolgáltatástervezési koncepciójának megállapításait is.

Jelen stratégiai fejlesztések célkitűzéseiben is megjelenik az esélyegyenlőség biztosítása, a fogyatékkal élők és az időskorúak segítése is.

4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

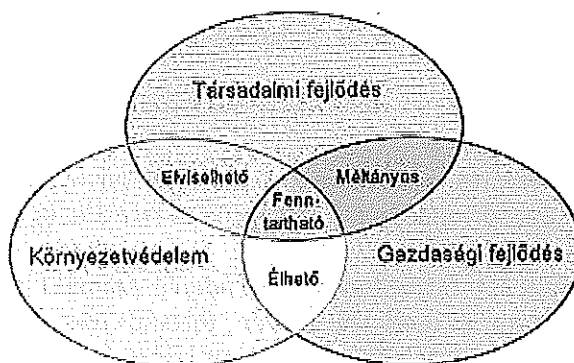
1987-ben az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága „Közös jövőnk” címmel kiadott jelentésében a fenntartható fejlődés globális megvalósításán alapuló gazdasági növekedés lehetőségét vetítette elő, mely építi és megőrzi a természeti erőforrásokat is.

A jelentés az alábbiak szerint rögzítette a fenntartható fejlődés fogalmát: "a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket".

A fenntartható fejlődés komplex megközelítéssel, egyszerre veszi figyelembe a környezeti ügyek elvárásait, társadalmi- és a gazdasági fejlődés igényeit. A fejlesztési programok kidolgozása során mindhármat együttesen, kölcsönhatásaikkal együtt kell figyelembe venni. A pillérek nem egyenrangúak egymással, a környezeti rendszer a másik két pillér nélkül is tökéletesen tud működni, azonban a társadalmi és gazdasági rendszer ki van szolgáltatva a természeti erőforrásoknak.

Herman Daly (amerikai ökológiai közgazdász) szerint a fenntartható fejlődés alapvető célja tehát a szociális jólét, a méltányos életfeltételek lehetőségének biztosítása mindenki számára, ami csak úgy lehetséges, ha közben fenntartható módon hasznosítjuk a természeti erőforrásokat, elkerüljük a káros hatásokat, s különösen a környezet állapotában bekövetkező visszafordíthatatlan változásokat.

A fenntartható fejlődés alappillérei és egymáshoz való kapcsolatuk

(forrás: eionet.kormany.hu)

Jelen stratégia a fenntartható fejlődés megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, a HACS illetékességi területén működő önkormányzatok, szervezetek és a helyi lakosság bevonásával kívánja elérni. Legfőbb cél az illetékességi területre jellemző közös identitás, hagyományok, földrajzi adottságok, helyi erőforrások megismerése, megőrzésére amellyel, hogy a fejlesztések hozzájáruljanak a helyi életminőség javulásához a fenntartható fejlődés alapelveinek megőrzése mellett.

Jelen stratégia megvalósításával olyan környezetvédelmi, energiahasznosítási projekteket kívánunk támogatni, melyek hozzájárulnak a fenntartható fejlődés biztosításához is az energetikai korszerűsítések, környezetvédelmi programok (hulladékkezelés, vízmegtartás stb.) beruházások által. Ilyen program lehet pl. komposztáló tér kialakítása, vagy Ruzsa község határában a szürkevíz megtartásához kapcsolódó lakossági tájékoztatás, mely elősegítheti a településen élők bekapcsolódását a fenntartható vízgazdálkodás megteremtéséhez, emellett az energiahatékonysági fejlesztések is hozzájárulnak a környezetvédelemhez. A projektek megvalósításában preferáljuk a modern, elektronikus tájékoztatási elemeket (pl. közösségi média, hírportálok használata stb.), a hagyományos papír alapú tájékoztatási lehetőségek mellett. A kiválasztási szempontok tekintetében prioritást fognak élvezni az ilyen típusú fejlesztések, melyek megjelennek majd a tartalmi értékelési szempontoknál.

5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

A 2014-2020-as programozási ciklusban 5 intézkedést és 6 típusú felhívást hirdettünk meg, összesen 11 darabot, három körben, 2017., 2019. és 2021. években. A jövedelemtermelő felhívásaink két csoportra

oszlottak: a turisztikai fejlesztéseket és a mikrovállalkozási tevékenységet támogatókra. A turisztikai intézkedés két felhívás típust generált, jövedelemtermelőt és nem jövedelemtermelőt.

1. Turisztikai attrakciók, szolgáltatások létrehozása, fejlesztése a Mórahalmi járás területén (kódszáma:1/A, 1/C, 1/D)

A turisztikai felhívások voltak a legnépszerűbbek. A jövedelemtermelő felhívást háromszor hirdettük meg. Ennek keretében több magán, önkormányzati és civilszervezet szálláshely került kialakításra, megvalósult az ástotthalmi strandfürdő korszerűsítése, és felépült a Tambura étterem, valamint a mórahalmi Ezer Év Parkjában 14 makettje infrafűtést kapott, melyhez kapcsolódóan büfé-szolgáltatás, hangosítás, pihenőterek létesültek.

A nem jövedelemtermelő turisztikai fejlesztéseket támogató felhívásunknak köszönhetően létesült a mórahalmi kocsimúzeum és kovácsműhely és valósult meg az öttömösi Szent Erzsébet Kilátó pihenőparkjának eszközfejlesztése. (kódszáma:1/B)

2. Helyi mikrovállalkozások fejlesztése a Mórahalmi járás területén (kódszáma: 2, 2/B)

A két mikrovállalkozási felhívás keretében több energetikai célú fejlesztés valósult meg Öttömösön és Ruzsán, eszközbeszerzéssel bővítésre került a vállalkozások tevékenységi köre, és több rendezvényszervezéshez kapcsolódó eszközbeszerzést is támogattunk.

3. Településfejlesztés a Mórahalmi járás területén (kódszáma: 3)

A településfejlesztési felhívásra érkezett pályázatokhoz kapcsolódóan megújult Zsombón a település központ, elkészült Öttömösön a települési látványterv, felújításra került Ruzsán egy önkormányzati bérakás, Pusztamérgesen az IKSZT kapott új tetőszerkezetet, valamint az öttömösi temetőben egy 15 darabból álló urnatartót állítottak fel.

4. Civil aktivitás támogatása a Mórahalmi járás területén (kódszáma: 4)

A civil aktivitást támogató felhívásunk volt a legkevésbé sikeres program, melynek keretében csak egy projektet sikerült megvalósítani kulturális, szakmai programok megvalósításával. Több támogatási kérelem sikertelensége azzal indokolható, hogy a civil szervezeteknek nem rendelkeznek saját apparátussal a pályázatok megírására és menedzselésére. Elsősorban önkéntes munkával vagy önkormányzati segítséggel tudják ezeket lebonyolítani. Sokszor az utófinanszírozású projektek finanszírozásához szükséges pénzeszközökkel nem rendelkeznek, önkormányzatok hiteleznek számukra erre a célra.

5. Vidéki szemléletformálást, egészségnevelést és rekreációt szolgáló fejlesztések a Mórahalmi járás területén (kódszáma: 5, 5/B, 5/C)

A nem jövedelemtermelő felhívások legkedveltebb csoportja a vidéki szemléletformálási, egészségnevelést szolgáló felhíváscsoport, melyet a népszerűségének köszönhetően háromszor kellett meghirdetnünk. Ennek köszönhetően több településen valósultak meg fitnessparkok, játszóterek, szabadidőparkok, rekreációt szolgáló színterek fejlesztése, kültéri közösségi konyha, kuglipálya és egy, az akcióterület hagyományait, értékeit bemutató oktató-videó sorozat is. Emellett a megvalósítás szakaszában van Ruzsán egy egészségház és Pusztamérgesen sportpálya kialakítása, bővítése is megtörtént.

A felhívásaink első körös meghirdetése során a magasabb támogatási intenzitás elérését konzorciummal biztosítottuk. Ez azonban a formai előírások nem megfelelő teljesítése miatt – más pályázatokhoz képest eltérő rendszer következtében - több kérelem elutasítását vagy visszavonását eredményezte. Később megismerték a rendszert, a kiválasztási kritériumok között csökkentettünk a kötelezően beadandó dokumentumok számát, illetve hiánypótolhatóvá tettük azokat. Továbbá a felhívások utolsó körös meghirdetésével már kiiktattuk a konzorcium lehetőségét, mely sokkal eredményesebb projekteket eredményezett.

Néhány támogatási kérelem visszavonására is sor került, melyre a megnövekedett építőipari-, és eszköz áraknak köszönhetően, illetve a többlet önerő hiánya miatt kényszerült a pályázó.

A felhívások eredményeképpen 2018. 01. 02- 2023. 06. 30. között beérkezett projektekre összesen 401 millió Ft +20% támogatási forrással rendelkezett a HACS akcióterülete.

Az előző stratégiában kisebb hangsúlyt kaptak a mikrovállalkozások, érdemes ezt a kört tágítani a mezőgazdasági termelők és mezőgazdasági termékfeldolgozók körével. A turisztikában még mindig vannak fejlesztési lehetőségek. A megnövekedett energiaárak miatt az önkormányzatok nehéz helyzetbe kerültek, így szükség van a vidéki közösségek fenntartásához, környezetének javításához kapcsolódó önkormányzati fejlesztésekre is. Továbbá külön felhívásban támogatjuk a települési programokat, hagyományőrző, testvértelepülési rendezvényeket, illetve lakossági ismeretterjesztését megújuló energia, klímaváltozás, vízviszatartás, természet- és környezetvédelem témákban.

A fent részletezett felhívásokat az alábbi táblázatokban összesítjük:

- **Eredményes intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.**

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettség-vállalás mértéke
Jövedelemtermelő turisztikai attrakciók, szolgáltatások létrehozása, fejlesztése a Mórahalmi járás területén	VP6-19.2.1.-43-1/A-17	9 db	2 db	20.964.962 Ft	25.157.954 Ft
	VP6-19.2.1.-43-1/C-19	8 db	4 db	55.139.390 Ft	66.167.267 Ft
Jövedelemtermelő turisztikai fejlesztések a Mórahalmi Járás területén 2021	VP6-19.2.1.-43-1/D-21	11 db	8 db	97.224.228 Ft	116.669.074 Ft
Nem jövedelemtermelő turisztikai attrakciók, szolgáltatások létrehozása, fejlesztése a Mórahalmi járás területén	VP6-19.2.1.-43-1/B-17	2 db	2 db	26.367.379 Ft	31.640.854 Ft
Helyi mikrovállalkozások fejlesztése a Mórahalmi járás területén	VP6-19.2.1.-43-2-17	7 db	3 db	4.799.398 Ft	5.759.277 Ft
Helyi mikrovállalkozási tevékenységek fejlesztése a Mórahalmi Járás területén 2021.	VP6-19.2.1.-43-2/B-21	13 db	5 db	11.199.154 Ft	13.438.985 Ft
Településfejlesztés a Mórahalmi járás területén	VP6-19.2.1.-43-3-17	7 db	5 db	41.302.154 Ft	49.562.584 Ft
Vidéki szemléletformálást, egészségnevelést és rekreációt szolgáló fejlesztések a Mórahalmi járás területén	VP6-19.2.1.-43-5-17	4 db	2 db	18.587.538 Ft	22.305.045 Ft
	VP6-19.2.1.-43-5/B-19	5 db	4 db	29.437.180 Ft	35.324.615 Ft
Vidéki szemléletformálást, egészségnevelést és hagyományőrzést szolgáló fejlesztések a Mórahalmi Járás területén 2021	VP6-19.2.1.-43-5/C-21	15 db	9 db	94.404.470 Ft	113.285.364 Ft

- **Továbbfejlesztendő intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.**

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Civil aktivitás támogatása a Mórahalmi járás területén	VP6-19.2.1.-43-4-17	5 db	1 db	2.175.920 Ft	2.175.920 Ft

- Eredménytelen intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
-	-	-	-	-	-

6. Külső koherenciák azonosítása

A tevékenységszintű lehatárolás alapjai:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

A támogatáspolitikai programok koordinációjának két alapvető eleme a lehatárolások meghatározása (a potenciálisan átfedő területek kettős finanszírozásának elkerülése érdekében) és a beavatkozások közti lehetséges szinergiák (egymást erősítő hatások) tudatos tervezése.

A HFS elsősorban a tevékenység, másod sorban pedig a projektszintű lehatárolásokat részesíti előnyben annak érdekében, hogy ne a programszinteken rögzített és így nehezen módosítható, rugalmatlan feltételek határozzák meg egyes felhívások és projektek támogathatóságát, csökkentve annak kockázatát, hogy célcsoportok, fejlesztési igények maradnak finanszírozás nélkül a rugalmatlan szabályok miatt.

Tekintettel arra, hogy a LEADER Programon keresztül támogathatók olyan projektek, amelyek a léptékük, vagy a tevékenységi körük miatt máshonnan nem juthatnak fejlesztési forrásokhoz, viszonylag kisebb komplementer halmaz értelmezhető az átfedések tekintetében.

KEHOP Plusz

A KEHOP Plusz többek között vízgazdálkodással és katasztrófakockázat-csökkentéssel, környezet- és természetvédelemmel, megújuló energiagazdasággal, klímasemlegességre való igazságos átállással, továbbá körforgásos gazdasági átállással foglalkozik.

A természetvédelemmel összefüggő beruházások esetében a KAP Stratégiai Terv elsősorban mezőgazdasági területekre, míg a KEHOP Plusz természetvédelmi területekre koncentrál, ahol például a Natura 2000 területek között lehetne átfedés, mely azonban projektszinten kezelhető.

TOP Plusz

A program Magyarország kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának számító Budapest területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevésbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére. Elsősorban helyi önkormányzati fejlesztéseket támogat, fejlesztési tematikája ennek kapcsán kiterjed a gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés és -bővítés, valamint a népességmegtartás és családvédelem térségi és helyi feltételeinek biztosítására, így a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a helyi turizmusra, a települési infrastruktúra, településüzemeltetés és helyi közszolgáltatások fejlesztésére.

A korábbi szabályozás, mely szerint 10.000 fő feletti településeket a TOP, 10.000 fő alatti településeket a VP keretében támogatnak a programok, jelenleg nem része a szabályozásnak. A TOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv is támogatja a vidéki térségeket. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értéklánc mentén biztosított lehessen a fejlesztések finanszírozása. A szinergia lehetőségek hatékonyabb kihasználása érdekében koordinációs mechanizmust működtetünk a két program között, miszerint a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósításáért felelős szervezetek, a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során vizsgálatra kerül az érintett megye Integrált Területi Programja.

A KAP Stratégiai Terv és a TOP Plusz program közötti lehatárolás

A KAP ST és a TOP közötti lehatárolást megkönnyíti, hogy két program időbeli csúszása miatt a TOP Plusz pályázatok legtöbb esetben jóval előbb megjelennek, mint a KAP kiírások, így ritkán fordulhat elő, hogy két kiírás egyszerre, vagy közel egymáshoz nyílik meg.

EFOP Plusz

Az EFOP Plusz prioritások lefedik a köznevelési, az egészségügyi, a társadalmi felzárkózási, szociális, család- és ifjúságügyi, társadalmi innovációs, valamint leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket. Az EFOP Plusz társadalmi felzárkózási prioritási tengelyén, tervezetten a termelő-műhelyek kerülnek támogatásra, míg a KAP Stratégiai Terv keretében a társadalmi vállalkozások fejlesztésére allokálnak forrást. A jelenlegi tervek alapján a termelőműhelyeket bármilyen szektorhoz kötődően létre lehet hozni, akár mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódóan is, továbbá az intézkedésben a támogatást igénylők között - szektorokra vonatkozó korlátozás nélkül - megjelennek a nonprofit gazdasági társaságok, valamint civil szervezetek is.

GINOP Plusz

GINOP Plusz elősegíti, összhangban a vonatkozó uniós stratégiákkal a magyar vállalkozások technológiaváltásához, digitalizációs és innovációs képességeinek megerősítését, valamint hozzájárul a munkavállalók képzéséhez, termelékenységük és hozzáadott értékük növelése érdekében. A Partnerségi Megállapodás alapján a vállalkozásfejlesztést a GINOP Plusz támogatja. 2020-tól a GINOP hagyományos vállalkozásfejlesztési támogatásaiban az élelmiszeripari vállalkozások kizárásra kerültek, ezek 2021-2022-ben a VP-ből, 2023-2027-ben pedig a KAP Stratégiai Tervből kaphatnak támogatást.

DIMOP Plusz

A DIMOP Plusz egységes szolgáltatási rétegeken keresztül, adatintenzív megközelítésben járul hozzá az egyes szakpolitikai feladatok digitalizációs beruházásaihoz és ilyen módon átfogó megoldásokat támogat, amelyek egy-egy ágazati célkitűzés megvalósulása mellett egységesen támogatják a digitális transzformáció folyamatát. A DIMOP Plusz jellemzően országos léptékű beruházásokra fókuszál és elsősorban nem mezőgazdasági / vidékfejlesztési témájú fejlesztések végrehajtását tervezi, mégis több szinergia lehetőség azonosítható a két program között. Releváns: a DIMOP Plusz pluszponttal támogatja azokat a fejlesztéseket, amelyek egy, a KAP Stratégiai Terv által finanszírozott okosfalú stratégiával vannak összhangban.

IKOP Plusz

Az IKOP Plusz felelős a magyarországi közlekedési helyzet fejlesztéséért, ami magába foglalja a kötöttpályás, közúti, kerékpárúti és kikötői beruházásokat. Az IKOP Plusz fejleszteni fogja a vidék elérhetőségét is biztosító közlekedési hálózatokat.

Magyar Falu Program (MFP)

A Magyar Falu Program (MFP) a településhálózat több mint 90 százalékát, és a népesség mintegy harmadát adó, 5000 főnél nem nagyobb lakosságszámú kisvárosok és községek fejlesztését támogatja a következő területeken: vidéki szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése, vidéki civil közösségek támogatása, kistelepülésen élők lakhatási feltételeinek javítása, alsóbbrendű úthálózat fejlesztése hazai forrásból, valamint falusi mikrovállalkozások támogatása uniós (GINOP Plusz-1.2.2-22) forrásból. A nagymértékű átfedési lehetőségek okán alkalmazzuk a projektszintű lehatárolásokat.

Vármegyei Integrált Területi Programok

A Csongrád-Csanád Vármegye Integrált Területi Program (2021-2027) célkitűzése a vármegye versenyképességi központként történő szerepeltetése a tudásalapú gazdaságával és logisztikai kapcsolataival együtt. Emellett versenyképes társadalom és magas életminőséget biztosító települési infrastruktúra megteremtése. A Program prioritásainak megvalósítását támogató intézkedések körét a TOP Plusz program határozza meg.

7. Helyzetfeltárás

7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

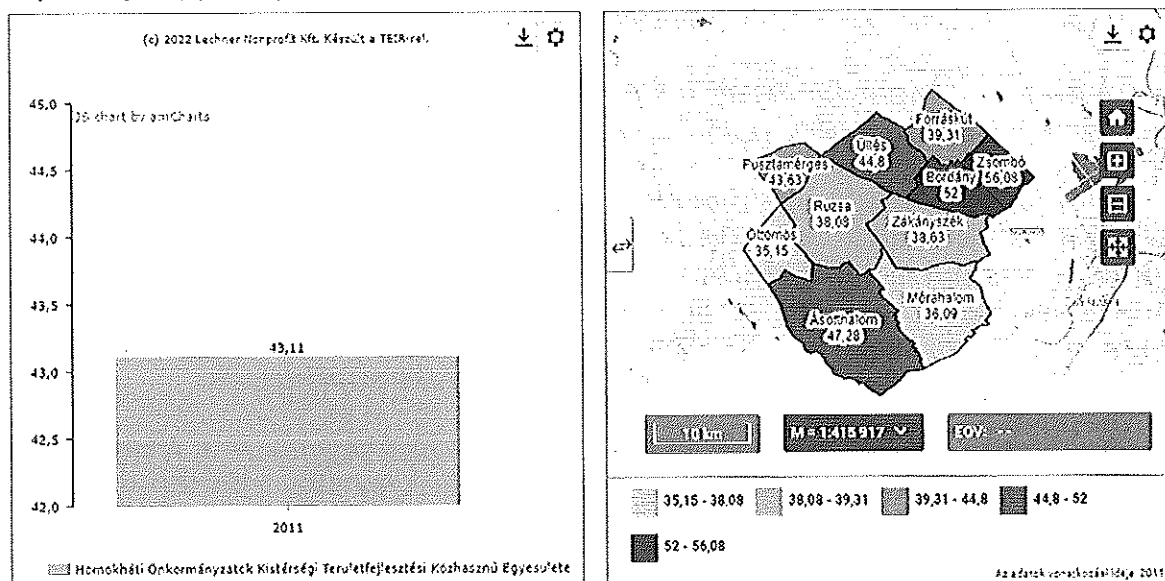
Térszerkezeti adottságok:

A Mórahalmi járás települései térben egyenletesen helyezkednek el, jellemzőjük a rendezett falusias-kisvárosias belterület és a kiterjedt tanyavilág. Utóbbiak létrejötté egy sajátos település- és telepítéspolitikai eredménye: a mai települések a környék városainak tanyavilágából szerveződtek tanyaközpontokká, majd községekké. A kistérség 96,9%-a külterületnek minősül. A tanya kedvező adottságot jelent a területhasználat, a tájformálás, a gazdálkodás, a tanyai turizmus, az üdülés-pihenés lehetőségének szempontjából; e funkciói kiteljesedéséhez azonban további fejlesztések szükségesek.

A járásban magas a naponta ingázó felnőttek aránya: 43,11 %. Az iskoláskorú más településről bejáró gyermekek számának aránya is évről évre nő. Számukra fontos a munkahelyek, oktatási intézmények mielőbbi megközelíthetősége. *Lásd 2-3. sz. diagram.*

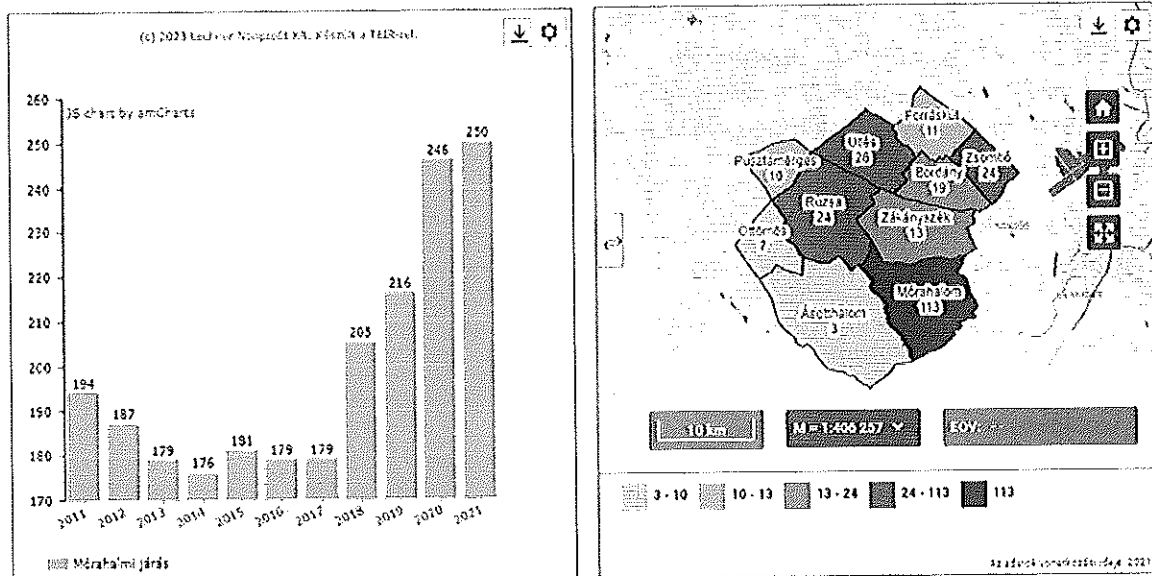
2. sz. diagram

Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya (százalék) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

3. sz. diagram

Más településről bejáró általános iskolai tanulók a nappali oktatásban (fő) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

A 10 településről átlagosan 30 perc alatt érhető el a vármegye székhelye, Szeged. A két legtávolabbi település Pusztamérges és Öttömös, melyről kb. 40 perc alatt lehet elérni Szegedet. A legközelebbi autópálya csomópontig való eljutás az akciócsoport területén átlagosan 20 perc, azonban ennél Öttömös és Pusztamérges értékei a legkedvezőtlenebbek, kb. 30 perccel. Az autópálya csomópontokhoz eső két legközelebbi település Mórahalom és Forráskút. Az autópálya közelség a mezőgazdasági termékek távolabbi piacok elérését is lehetővé teszi. *Lásd 2.sz. melléklet 2-3.sz diagram*

A járási székhely átlagosan 17 percre van, a legtávolabbi település Pusztamérge, kb. 28 percre van. A két legközelebbi település: Zákányszék és Ásotthalom nagyközség. *Lásd 2. sz. melléklet 1. diagram.*

A HACS akcióterületének tömegközlekedésére a sugár irányú szerveződés jellemző, a keresztirányú megközelítés nem olyan fejlett, ezért személygépkocsit, motort, vagy kerékpárt vesznek igénybe a helybéliek, ezért a települések között felértékelődik a kerékpárút hálózat jelentősége is. Itt halad át a Dél-Alföldi Határmente kerékpárút (Mórahalmon), több települést érint az Eurovelo nemzetközi kerékpárút hálózat is. Számos kisebb útvonal is megtalálható a járás települései között, folyamatban van ezek bővítése is magasabb költségvetésű pályázatokból. A megnövekedett kerékpáros forgalomnak köszönhetően egyre inkább szükség lesz ezek kiegészítésére kerékpáros pontok, pihenőhelyek kialakítására, illetve igény mutatkozik a fiatalok körében kerékpáros pumpapályák létrehozására, ezáltal is bővítve a szabadtéri kapcsolódási lehetőségeket. A fejlesztéseknek köszönhetően élesben gyakorolhatják a különféle közlekedési helyzeteket.

A települési tájékozódást nagyban befolyásolják az utcanévtáblák állapota vagy hiánya is. A biztonságos közlekedés egyik alapfeltétele a nagyforgalmú utakat keresztező zebrák jelenléte, fejlesztése is. A járás bizonyos településein még mindig nem található gyalogátkelőhely, fokozva ezzel is a balesetveszély kockázatát. Egy okos zebra már megtalálható Mórhalmon, továbbiak kialakítása növelheti a közlekedésbiztonságot.

A drága fenntartású önkormányzati gépkocsihasználat helyett környezetkímélő elektromos robogók beszerzésére is van kereslet. Mórahalmon, Bordányban és Zsombón már van elektromos autók számára töltőállomás, de még több építésére is szükség lesz a közeljövőben.

Környezeti adottságok:

A Mórahalmi járás a Dorozsma-Majsai Homokhát területén helyezkedik el. A kistáj klímája meleg-száraz, de a délnyugati területek meleg-mérsékelt száraz éghajlatúak. A napsütéses órák száma 2080 körül alakul, az évi csapadékösszeg 570-590 mm. Szélsőséges időjárás jellemzi, aszályos és belvizes időszakok váltják egymást,

szeles időben előfordulnak homokverések. Öntözés nélkül már nem biztonságos a kertészeti növények termesztése. Kiemelten fontos az öntözés mellett a vízpótlás, a vízviszatartás javítása is.

A területhez hagyományosan mezőgazdasági tevékenységek kötődnek, ún. zöldség- virágtermesztés, gyümölcs- és szőlőtermesztés. A felhalmozott tapasztalatoknak, a termelési kultúrának és a helyi homokvilági klímának köszönhetően jellegzetes ízvilágú zöldség- és gyümölcsféléket természetesen itt eredményesen, amelyek országosan is ismertek, keresettek, emellett az ipari tevékenység is jellemző a térségben.

Természetvédelmi területeink a Kiskunsági Nemzeti Parkhoz tartoznak. A Körös- éri Tájvédelmi Körzet részei Ásotthalmon (emlékerdő, Bogárfő, Ásotthalmi Láprét) Mórahalmon (Csipak-semlyék, Madarász-tó, Nagyszéksós-tó) és Öttömösön (Öttömösi baromjárás) találhatók.

Tanösvények Ásotthalmon - Csodaréti tanösvény (mocsári kardvirág) - és Mórahalmon - Csipak tanösvény - kerültek kialakításra, Üllésen a horgászó körül is tanösvény húzódik.

Természeti értékeink turisztikai vonzereje részben kihasznált. Az Alföldi régió több területéhez hasonlóan területünkön is jól kiaknázzhatóak a megújuló energiaforrások (biomassza, nap- és geotermikus energia).

Kulturális erőforrások

A térség természeti, kulturális vonzerőkben gazdag, ugyanakkor a látványosságok jelentős része zömében térségi, helyi jelentőségű. Ugyanakkor a térség egy-egy adottsága hatékony munkával országos, akár nemzetközi jelentőségű vonzerővé is fejleszthető, így gondozni és fejleszteni szükséges a helyi értékeket ahhoz, hogy beépülhessenek a térség turisztikai termékkínálatába. A térség gazdag kulturális szellemi és tárgyi, vallási hagyományú tárgyi emlékekben, melyek megőrzése, állagmegóvásuk fontos a helyi közösségeknek, így a turisztikai célzat mellett az identitás kialakulásának forrása a kulturális értékek megőrzése és megismertetése is.

A Móraalmi járás településeink legfontosabb és legjellemzőbb kulturális erőforrásait és főbb rendezvényeit a 3. számú melléklet tartalmazza.

Az akcióterület települései szoros kapcsolatot ápolnak a hazai és nemzetközi testvértelepüléseikkel. Az Európai Unióban Ausztriában, Szlovéniában, Horvátországban, Romániában, Csehországban és Lengyelországban is. Ezeknek a kapcsolatoknak az ápolása kiemeleten fontos a nemzeti összetartozás és kulturális sokszínűség biztosítása, mely jelen stratégia keretében megvalósulhat különböző rendezvények, programok, tanulmányutak stb. szervezésével is.

A társadalom állapota:

Az akcióterület népessége nemzetiség és vallás tekintetében homogén, magyar nemzetiségű és túlnyomó többségében római katolikus vallású.

A járás lakossága 2022. január 1-én 28.917 fő volt, mely érték az utóbbi évekhez viszonyítva növekvő tendenciát mutat. *Lásd 1. sz. diagram.*

A külterületi népesség aránya magas, 31,5%, a népsűrűség 39,1 fő/m², országos adatokhoz viszonyítva alacsony. A két legnépesebb település Mórahalom város és Ásotthalom nagyközség, nagyközség rangú még Bordány, Üllés és Zombó is. A lakosság növekedése a vármegyeszékhely közelségének is köszönhető. Azonban a természetes fogyás még mindig jellemző a járásra, 2021-ben ez az érték átlagosan -6,42 ezrelék volt. *Lásd. 2. sz. melléklet 4. sz. diagram.*

A fentiek mellett a térségben az öregedés is problémaként jelenik meg, s a továbbiakban várhatóan ez a hatás egyre erőteljesebben mutatkozik meg. A 65 év felettiek aránya folyamatosan emelkedik, 2021-ben 20,62 % volt az állandó népességhez viszonyítva. *(lásd 2. sz. melléklet 5. diagram)* Az ellátásuk, gondozásuk teljes körű biztosítása érdekében kiemelten fontos új szociális központok létrehozása, meglévők fejlesztése is.

Az öregedő társadalom mellett egyre inkább kiemelt fontosságú az idősök ellátása, segítése, foglalkozások szervezése, egyedül, tanyán élő idősök gondozása. Az utóbbi szereplők ellátását a tanyagondnoki szolgálat is biztosítja. Az idősök számára 8 településen a szociális alapszolgáltatást, a nappali és a bentlakásos szolgáltatást a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása látja el.

Hasznos lenne egy időspark létrehozása, ahol a gondozottak ellátása koncentrált lehet, megőrizve az önállóságukat. Továbbá igény lenne idős-demens nappali centrum kialakítására egyéni és csoportos foglalkozással, ellátással. Kereslet mutatkozik az idősekhez kapcsolódó egyéb közterületi szolgáltatások fejlesztésére is.

A helyben maradó fiatalok számára éppen ezért egy élhetőbb, közösségi alapokon nyugvó életteret kell biztosítani. Ezért is szükséges, hogy a térség települései összefogjanak egymással, kiaknázzák a lehetőségeiket. A pályázatok és fejlesztések ezen törekvések elengedhetetlen elemei. Fontos megjegyezni, hogy a térségi sajátosságokat figyelembe kell venni a hosszútávú fejlesztéseknél. Ennek hiányában a települések leszakadnak, elöregednek.

A GYED-ről, GYES-ről visszatérő nők foglalkoztatási helyzete nem könnyű, vezetői karrierépítés nehezített, fizetésük általában alatta marad a férfiakkénak. Segítséget jelenthet a számukra a bölcsőde, óvodai szolgáltatások fejlesztése, azonban ezek nyitvatartási ideje jelentősen befolyásolja a munkavállalás lehetőségét. Jelentős könnyebbség számukra az is, ha lakóhelyükön tudnak elhelyezkedni.

A bölcsődei férőhelyek az utóbbi pár évben emelkedő tendenciát mutatnak, ez egyrészt köszönhető a központi támogatásoknak is, másrészt azoknak a települési törekvéseknek, amelyek a térségben élő fiatal felnőttek helyben maradását ösztönzik. Az óvodai férőhelyek száma szinte állandósult. A járásban általános iskolai tanulók létszáma csökkenést mutat. *Lásd. 2. sz. melléklet 6-8. sz. diagram.*

A fiatal korúak, gyermekek segítése egyaránt fontos a térségben, a családok anyagi támogatása egyre inkább jellemző feladat a települési önkormányzatok életében. A hátrányos helyzetű gyermekek étkeztetése, vagy a sajátos nevelési igényű fiatalok számára szolgáló foglalkoztatások, a beilleszkedésüket elősegítő integrációs tevékenységek minden településen megtalálhatóak. A támogatott nyári táboroztatásuk megoldása nem csak anyagi terhet vesz le a szülők, nevelők válláról, de egyfajta biztonságérzetet is nyújthat számukra, tudva, hogy a gyermekük kontrolált körülmények között és tartalmasan töltik a szünidőt. A nagyobb gyermekek számára fontos a hasznos elfoglaltság palettájának- és a sportolási lehetőségek megteremtése, bővítése.

A 14 év alatti fiatal nők arányában 2015-től lassú emelkedő tendencia látszik, 2021-ben 6,77% volt az állandó népességből. A 14 év alatti fiatal férfiak aránya stagnál 7,07% körül. *Lásd. 2. sz. melléklet 9-10. sz. diagram.*

A fogyatékkal élők számára akadálymentesített hivatalok megkönnyítik az ügyintézt. A különböző mentális problémákkal küszködők részére életminőség javulást jelentene az elegendő szakképzett kiszolgáló személyzettel ellátott fejlesztő központ létrehozása épp úgy, mint a nappali ellátásukat biztosító háttér. Emellett a köznevelési rendszerben részt vevő, tanulási nehézségekkel küzdő, sajátos nevelési igényű gyermekek optimális fejlődése érdekében is szükséges olyan minőségi szolgáltatások biztosítása, fejlesztése, mely a korai életkortól a rendelkezésükre állhatna.

Roma származású lakosok a járás településein nem vagy elenyésző mértékben élnek, így a cigányság szegregációja, ill. az ellenük irányuló diszkrimináció nem jellemző. Ugyanakkor elmondható, hogy a romák foglalkoztatási helyzete nem megfelelő, egyrészt jellemző az életvitelükben az instabilitás és az alacsony iskolai végzettség.

A járásban kiemelten fontos a foglalkoztatás elősegítése az alacsony jövedelműek részére. Minden településen működik a közfoglalkoztatási rendszer, bár egyre kevesebb a létszámmal. Fontos lenne azt elérni, hogy a mélyszegénységben élők ne csak a pénzbeli juttatásokból legyen forrásuk, hanem dolgozzanak érte. Ugyanis ez szorosan hozzájárul a kulturális, szociális hátrányok leküzdéséhez. Cél az önellátásra nevelés. Minden településen elérhető a szociális bérlakás program, mely hatalmas segítség a felzárkóztatásban. A térségben mórakalmi központtal működik szakorvosi ellátás, ezen kívül Ruzsán is van 4 területen szakellátás (reumatológia bőrgyógyászat, nőgyógyászat, szemészet). A járás többi településén hiányos a helyi szűrővizsgálatok megléte, gyakorisága. Ez részben hozzájárul a lakosság rossz egészségügyi állapotához.

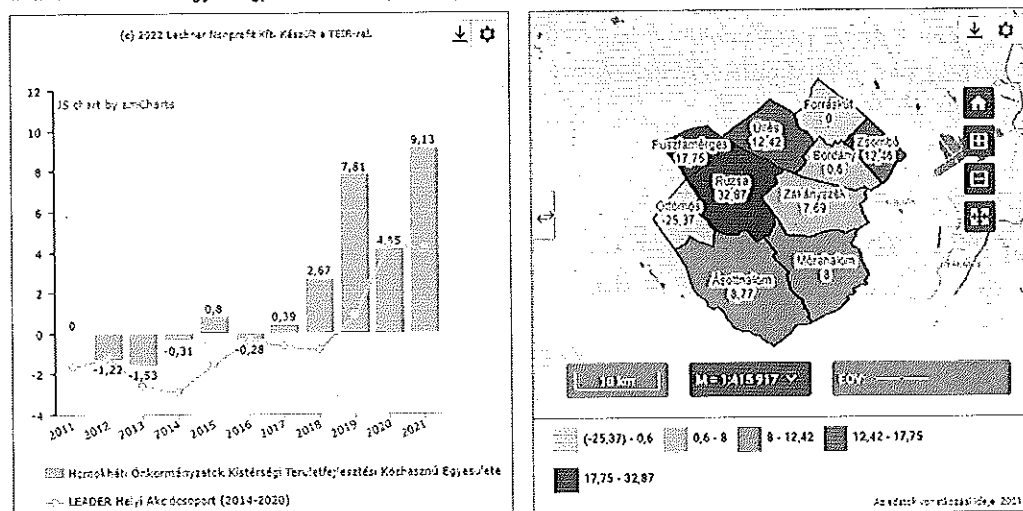
Továbbra is szükség van szemléletformálásra, az ifjúság és a felnőtt lakosság egyedi és tömegsport sporttevékenységének ösztönzésére betegségmegelőzés céljából.

A tanyai gyerekeknek nagy távolságokat kell megtenniük az iskoláig és esetükben nehéz a gyermekvédelmi, az egészségügyi és a szociális feladatok ellátása is. Legnagyobb probléma még ma is a szegénység és az iskolázatlanság. A tanyán élők körében fokozottan jelentkeznek a pszichológiai, mentális problémák, a depresszió, öngyilkossági hajlam, valamint a másodrendű állampolgárság, az elzártság, a kirekesztettség, izoláció érzése. Nagyon sok tanyai, idős embernek a tanyagondnok az egyetlen kapcsolata a külvilággal. (Forrás: Homokháti Kistérség Többcélú Társasága Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció, 2022)

A belföldi vándorlási egyenleg (lásd 4. sz. diagram) az utóbbi 5 évben pozitív fejlődést mutat, azonban a további fejlődés érdekében törekednie kell a településeknek a népességmegtartó képességük fejlesztésére. Azonban meg kell jegyeznünk, hogy egyes települések vándorlási egyenlegét külső tényezők is befolyásolják. Ilyen például a térszerkezeti adottságoknál az ingázók kapcsán már tárgyalt autópálya, vagy a vármegyeszékhely, járásszékhely közelsége vagy távolsága, mely magában hordozza egyrészt veszélyét annak, hogy az emberek a lakókörnyezetüktől távol vállaljanak munkát és telepedjenek le, vagy egyszerűen csak „alvóközségként” tekintsenek lakóhelyükre.

4. sz. diagram

Belföldi vándorlási egyenleg, ezer lakosra (ezrelék) - TEIR mutatók

A belterületen lévő lakások többsége városi életkörülményeket biztosít, azonban a tanyák komfortfokozata a belterületi lakások mögött elmarad. A tanyák a lakásállomány 47%-át teszik ki. Egy lakásra átlagosan 2,2 fő jut. A tanyai ingatlanok mérete és közműellátottsága a vármegyei és országos adatokhoz képest elmaradást mutat.

A közbiztonság a településeken megfelelő, a tanyavilágban azonban nehezen biztosítható. A határmentiség növeli a közbiztonsági kockázatokat. Ebből adódó jellemző bűnesetek a csempészet és az ideiglenes határátlépés is. A migráció megállítása érdekében felállításra került a határvadász század. Mórahalmon rendőrőrs is működik. Minden településen polgárőrséget szerveztek a helyi lakosok, amelyre egyre nagyobb igény mutatkozik. A LEADER programból fontos az olyan törekvések támogatása a járásban, mely hozzájárul a településen élők biztonságérzetének javításához, az élhető környezet megteremtéséhez, mint pl. a térfelügyelő kamerák alkalmazása, polgárőri tevékenységet szolgáló fejlesztések is.

A civil szervezetek száma ezer lakosra vetítve 5,2, melynek értéke közel állandó az elmúlt 10 évben. (Lásd 2. sz. melléklet 11. sz. diagram) Ez a mutató kiemelten fontos a helyi társadalom, gazdaság fejlődése tekintetében. A civil szervezetek a társadalom azon mozgatórugói, melyek hozzájárulhatnak a települési környezet fejlődéséhez, a társadalmat érintő szolgáltatások fejlesztéséhez, esélyegyenlőség és az életminőség javulásához. Éppen ezért kiemelten fontos, hogy a civil szervezetek száma ne csökkenjen, ellenben minőségi fejlődésben részesüljenek.

küzd. A tanyán lakók egy részének elszegényedése mellett, a lakosság jelentős része hitellel terhelt. A települések fekvése befolyásoló tényező. A Szegedhez közeli településeken a könnyebb megélhetés a jobb munkalehetőségek, a vármegyeközpontba történő bejárás lehetősége, a könnyebben elérhető szolgáltatások miatt. A jövedelmet a háztartások többsége a létfenntartásra, így az alapvető fontosságú élelmiszerekre, valamint a ház, illetve lakás közműköltéseinek fedezésére fordítja.

Turizmus

A járás gazdasági életében, területi adottságaiból adódóan a mezőgazdasági termelés meghatározó, emellett a turizmus is megtalálható. A járásnak idegenforgalmi szempontból a legjelentősebb települése a 2019-es TEIR adatok alapján Mórahalom volt, ahol az ezer főre vetített kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma 51,5 db, illetve a vendégéjszakák száma 9 900 db volt. A vendégéjszakák számát tekintve Mórahalom város után Ásotthalom nagyközség a legjelentősebb település, ott 634 db volt az ezer főre vetített vendégéjszakák száma. A járás többi településén a vendégéjszakák száma elenyésző. A külföldi vendékek részaránya a vendégéjszakák számában Mórahalmon 21,8 %. *Lásd 2. sz. melléklet 17-20. sz. diagram.*

A járás egyik legjelentősebb turisztikai vonzereje a Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdő, mely 2018-ban elnyerte „Az Év Fürdője” címet és a Nagyszéksői Bivalyrezervátum. Emellett a kulturális turizmus is jellemző a térségben a színházi előadásokkal és a fesztiválok sokaságával is, kuriózumnak tekinthető a móraalmi Patkó Lovas Színház is.

A Szeged-Makó turisztikai térség, melyhez az akcióterület köthető – desztinációfejlesztési stratégiájában az egészségturizmus és a kulturális turizmus szerepel márkaprofilként, ehhez a Leader HACS akcióterülete a Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdő egészségturisztikai vonzerején keresztül tud kapcsolódni.

A térség alapvető turisztikai adatai tekintve 2019-ig jelentős emelkedések láthatóak a különböző szálláshely típusok vendégéjszakáinak számában. A turizmust tekintve a két legjelentősebb település viszont még mindig Mórahalom és Ásotthalom, mely egyrészt köszönhető a fürdő/strand jelenlétének másrészt a szerb-magyar határ közelségének és a külföldi turistáknak. 2022-ben a Móraalmi járás a hatodik legélhetőbb járásként országos TOP10-be került, ez a körülmény a turisztikai kereslet szempontjából is elősegítheti az utazási döntést.

Az egyes településeken megvalósult turisztikai termékek tematizáltsága elősegíti a kommunikációt és az értékesítést, ezek komplex termékként értelmezhetők. Ilyen például Ásotthalom esetében a betyárvilág és Rózsa Sándor tematika, Bordány esetében kialakítás alatt a szarmata örökség bemutatása.

A térségbe érkező vendégekre a közepes költési hajlandóság jellemző. A természeti adottságok (sík, alföldi terület) és a célcsoportok (seniorok, családok) szempontjából az aktív turisztikai termékek, pl. a kerékpáros turizmus nyújt még lehetőségeket, mely a lakosság és az ideérkező vendégek számára egyaránt elérhető.

Fő célcsoportként a seniorok és a családok, küldőterület szempontjából Csongrád-Csanád, Bács-Kiskun, Tolna, Baranya vármegyék, határon túlról Szerbiából érkeznek nagyobb számban vendégek.

Mórahalom turisztikai vonzereje, attrakcióinak látogatottsága évek óta intenzív fejlődést mutat, mellette fogadóképessége az idelátogató turisták különböző színvonal iránti igényeit képes kiszolgálni.

Azonban a térség turisztikai pontenciálja további fejlesztés igényel, melynek keretében az egész akcióterület turisztikai adottságának mennyiségi és minőségi fejlesztése szükséges, új turisztikai látványosságok kialakításával, a meglévők továbbfejlesztése, szállások fejlesztése mellett. A promótáló tevékenységek jelenléte kiemelten fontos annak érdekében, hogy a programok, attrakciók minél több látogatót vonzanak a járásba.

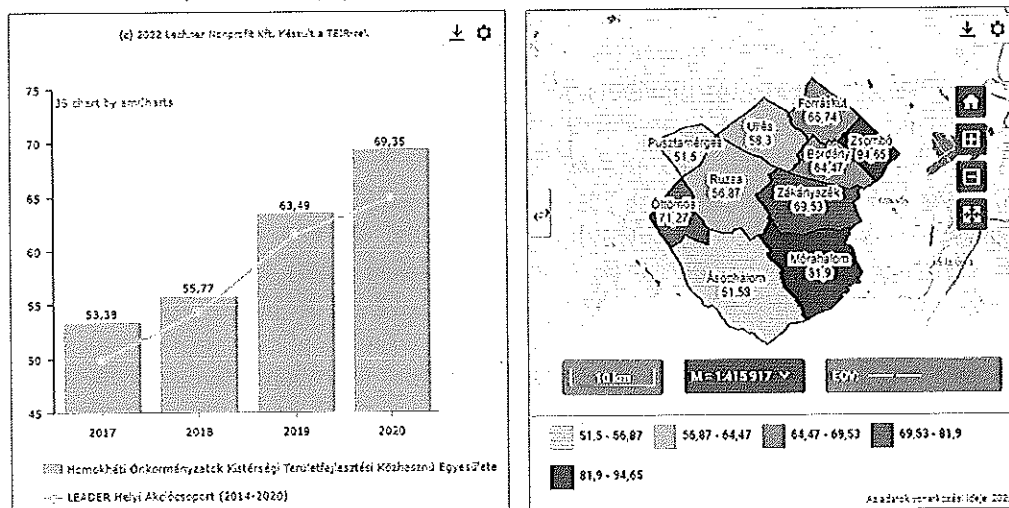
Vállalkozások

Az akciócsoport területén a működő vállalkozások száma emelkedő tendenciát mutat. *Lásd. 6. sz. diagram.* Ez a tendencia 1000 lakosra vetítve is megfigyelhető a működő vállalkozások viszonylatában. A mezőgazdasági jellegű működő vállalkozások száma 285 db, melyből a társas vállalkozások száma 33 db 2020-ban. *Lásd 2. sz. melléklet 21-22. sz. diagram.*

A TEIR adatokból kitűnik, hogy az ipari, építőipari vállalkozások száma egyértelmű növekedést mutat, mely köszönhető a kormányzati beruházási politikának is. Lásd 2. sz. melléklet 24-26. sz. diagram. Az 1000 főre vetített regisztrált vállalkozások számához (264 db 2020-ban) képest a működő vállalkozások száma csak 69 db.

6. sz. diagram

Működő vállalkozás, 1000 lakosra (db) - TEIR mutatók

A regisztrált őstermelők száma 2011-ben 5401 volt, a 2013-as erőteljes csökkenést követően 2021-re 4243 db-on állapodott meg. (A 228/1996. (XII.26.) a mezőgazdasági őstermelői igazolványról szóló kormányrendelet szerint a 2009. január 1-je előtt kiállított igazolványok csak 2012. december 31-ig voltak érvényesek. Így aki nem gondoskodott új igazolvány kiváltásáról, annak igazolványa a jogszabály erejénél fogva érvénytelenné vált.) Lásd 2. sz. melléklet 23. sz. diagram.

A kistermelők a megtermelt zöldség, gyümölcs árukat (gyökérzöldségek, káposztafélék, burgonya, paradicsom, őszibarack, sárgabarack stb.) felvásárlóknak értékesítik, vagy a szegedi nagybani piacra és a helyi piacokra viszik. A nagyobb termelők már beszállítói lehetnek a nagyobb áruházláncoknak. A termékek kisebb mennyiségben a budapesti piacokra is eljut.

A Szegedi Paprika Zrt foglalkozik nagyobb volumenben fűszerpaprika őrléssel és húskészítmények előállításával. Mórahalmon több élelmiszeripari szociális szervezet is alakult, mely húsfeldolgozást, fűszerpaprika, zöldlevél szárítást, saláta mix gyártást, burgonya csomagolást végez. Van termelői integrációs szervezet is, aminek fő profilja a zöldségtermékek termeltetése és kereskedelme. Ezen kívül Mórahalmon van még savanyító üzem, pékség, illetve most indult a gyorsfagyasztó, liofilizáló üzem is.

Ásotthalmon fűszerkeverékek értékesítése, aprómag csomagolás zajlik, és a klímaváltozásra készülve önkormányzati batáta chips üzem működik, borászat, pékség is található.

Zákányzéken savanyító üzem működik, pálinkafőzde és egy zöldség-gyümölcs nagykereskedelmi cég is van, valamint az Alföldi Burgonya Mezőgazdasági Szövetkezet is itt tevékenykedik.

Bordányban is működik pékség, lekvárokat, chutney-t, krémeket, szószokat, fűszereket előállító szociális szövetkezet is.

Zsombón prémium minőségű gyümölcslel gyártás folyik szövetkezeti formában.

Pusztamérgesen borászat működik, emellett folyamatban van egy szárnyas vágóhíd beindítása is. Üllésen zöldség-gyümölcs csomagolás és szárító üzem funkcionál.

Forrásúton, Mórahalmon öntözéstechnikát, munkagépeket forgalmazó cég is jelen van. Kisebb üzemekben tehén- és kecsketejből készülnek sajtok, egyéb tejtermékek. A PICK Szeged Zrt megszüntette szegedi vágóhídját, így a sertéstartás üteme lelassult a járásban. Kisebb húzüzemek, hentesek foglalkoznak sertésfeldolgozással, illetve önellátásra hízalják a helyiek a malacot. Mórahalmon az ipari parkban van saslik gyártás, de a cég külföldi alapanyagokból dolgozik és csak külföldi piacra termel. A nagyobb üzemek létrehozásához, innovatív megoldásokhoz nagyobb tőkére, együttműködésekre lenne szükség.

További feldolgozókapacitás létesítésével, a meglévők korszerűsítésével a megtermelt mezőgazdasági termék feldolgozásával a homokháti portékákból nagyobb jövedelmet lehetne előállítani, a térségben újabb munkahelyeket lehetne teremteni.

A térség vállalkozásai túlnyomó részt elavult, hiányos eszközparkkal, informatikai rendszerekkel, energiahasznosítással rendelkeznek. Az eredményes fejlődésük érdekében elengedhetetlenek a technológiai újítások, hatékonyságnövelő fejlesztések és az energetikai korszerűsítésük (pl. megújuló energia alkalmazása, korszerűsítés stb.) is. A vállalkozások alultőkésítettek, ezért a fejlesztési ötleteiket csak támogatással együtt tudják megvalósítani.

7.2 SWOT analízis

Az akcióterület helyzetének megismerését követően az alábbiak alapján soroltuk be a járásra jellemző külső és belső adottságokat. A részletes SWOT elemzést a 4. sz. melléklet tartalmazza.

ERŐSSÉGEK E1 Számottevő kulturális, társadalmi (civil) tőke, E2 Magas minőségű és nagy hozzáadott értékű mezőgazdasági termékek, E3 Erős mezőgazdasági, vállalkozói jelenlét, Szociális szövetkezetek saját márkás tájjellegű termékekkel, E4 Mórahalom, Ásotthalmon településeken kiemelkedő turisztikai aktivitás, valamint számos kisebb, főleg természeti attrakció a járás többi községében, E5 Megújuló energiaforrások viszonylagos bősége, E6 Jelentős és folyamatosan fejlődő kerékpárút hálózat, E7 Működő testvértelepülési kapcsolatok, E8 Épített örökség sokszínűsége, vallási tárgyú helyi kulturális örökség, fejlődő közösségi terek.	LEHETŐSÉGEK L1 A lakosságot célzó programok elősegíthetik a hagyományőrzést, a klímatudatos szemlélet kialakítását. L2 Helyi gazdaságfejlesztés termékfejlesztések, piacra jutás elősegítése növeli a foglalkoztatást, és a helyben maradást. L3 Több település rendelkezik kihasználatlan turisztikai potenciállal (természeti, kulturális). L4 Növekvő kereslet van a komplex turisztikai csomagokra, turisztikai szolgáltatások fejlesztésére. L5 Alternatív megújuló energiák hasznosításának költségcsökkentő hatásai. L6 Alternatív hulladékkezelési eljárások alkalmazása. L7 Helyi településfejlesztési tervek, okos megoldások a jövőbeni fejlődést segíthetik elő. L8 A testvértelepülési kapcsolatok bővíthetik a térség kulturális és gazdasági fejlődését. L9 Az önkormányzati alapellátás fejlesztése lakosságmegtartó tényező
GYENGESÉGEK GY1 Emelkedik az átlagéletkor a településeken, a lakosság egészségügyi állapota, rekreációs képessége nem kielégítő. GY2 A civil szervezetek képviselete alacsony a LEADER pályázatokban. GY3 Agrárszektor túlsúlya, tőkeszegénység. GY4 A mezőgazdasági termeléshez képest a feldolgozóipar jelenléte csekély és a helyi értékesítési lehetőségek nem mindenütt megoldott. GY5 Kisebb településeken csekély a turisztikai attrakciók száma, kevés a szálláshely, a meglévők továbbfejlesztése indokolt. GY6 A megújuló energiaforrások használata, környezetkímélő energiatakarékos megoldások alkalmazása még nem kellőképpen elterjedt.	VESZÉLYEK V1 Fiatalok elvándorlási aránya magas. V2 Migrációs nyomás fokozódása – határmentiség közbiztonsági kockázata. V3 A munka világából kiszorult emberek és családok nehezen illeszkednek vissza. V4 A kedvezőtlen nemzetközi gazdasági környezet hatása. V5 Klímaváltozás fokozódó hatásai, csökkenő talajvízszint. V6 Jogszabályi környezet változása.

GY7 Hagyományőrző táborok, nyári táborok, szórakozási lehetőségek nem megfelelő számúak.	
GY8 Lakossági ismeretterjesztés szintje nem megfelelő (természetvédelmi, környezetvédelmi, turisztikai).	
GY9 Az önkormányzati alapellátás forráshiánnyal küzd.	

A térség külső és belső adottságait feltárva egyértelműen kirajzolódnak azok az erősségek és esetleges hiányok, melyek ismeretében a jövőbeni fejlesztési stratégia irányvonalai az alábbiak alapján határozható meg.

8. A stratégia beavatkozási logikája

A beavatkozási logika LEADER vonatkozású rövid összefoglalása

A LEADER beavatkozás a HFS-en keresztül, az SO8 vonatkozásában megállapított számos szükséglet kielégítéséhez hozzájárul. A KAP ST-ben foglalt SWOT elemzés erősségként említi az ország vidéki térségeit lefedő LEADER hálózatot, amely helyi ismerettel, kapcsolatrendszerrel, fejlesztéspolitikai és program végrehajtói tapasztalattal rendelkező helyi erőforrást biztosít a helyi fejlesztésekhez. Ugyanakkor veszélyként említi ezen erőforrás további erodálódását. E két megállapításra épül az a szükséglet, amely a fejlesztéspolitikai programok végrehajtásához szükséges helyi szintű emberi erőforrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítését szolgálja a LEADER beavatkozás működési és animációs keretéből finanszírozott helyi akciócsoportok hálózata.

A SWOT elemzésben erősségként szerepel, hogy a LEADER a vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kisléptékű, a helyi szükségletekre szabott fejlesztési forrást biztosít. Az elemzés gyengeségként említi a LEADER források korlátosságát, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terheit. A fenti erősségre és gyengeségre épül az a szükséglet, amely a helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztéseket és az ehhez szükséges forrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítéséhez járul hozzá a LEADER helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása.

A SWOT elemzésben gyengeségként szerepelnek a vidéki közlekedési és az egyéb lakossági szolgáltatások minőségének javításához szükséges infrastruktúra fejlettségének területi különbségei. Erre reagál az a szükséglet, amely az életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztését teszi szükségessé. A korábbi évek tapasztalatai alapján a LEADER programnak fontos célja a vidéki élettér fejlesztése a szolgáltatások és az azokhoz szükséges kisléptékű infrastruktúra fejlesztésével, valamint a helyi kötődés és a közösségi kapcsolatok erősítése a közösségeket aktivizáló programokkal és az ahhoz szükséges környezet fejlesztésével. Az Európai Unió vidéki térségeinek hosszú távú jövőképével összhangban a fenti célok elérése érdekében – elsősorban tudásátadással, jó gyakorlatok bemutatásával – ösztönözni szükséges a társadalmi innovációt és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználását.

8.1 A stratégia jövőképe

Jelen stratégia a megalapozó vizsgálatok (helyzetfeltárás, tervezési fórumok, kérdőívek) alapján megállapított erősségekre, szükségletekre reflektál. A járás fenntartható működésének biztosítása érdekében elengedhetetlen a helyi gazdaságfejlesztés, a vállalkozások jövedelmezőségének, versenyképességének elősegítése, a helyben előállított termékek, szolgáltatások piacra jutásának segítése, a piacképes termékeket előállító szövetkezetek, önkormányzatok vállalkozási tevékenységének támogatása is. A gazdaságfejlesztés irányvonalai lehetnek egyrészt az energetikai fejlesztések, másrészt a kapacitás- és hatékonyságnövelő beruházások is. A járás sikeres működése érdekében szükséges a foglalkoztatottság növelése, az újonnan létrehozott munkahelyek és a meglévők megtartásának támogatása.

A járás életében meghatározó a mezőgazdasági termelés, melynek fenntarthatósága egyre nehezebb a kialakult éghajlati változásoknak köszönhetően. A több lábon állás érdekében az ipari és szolgáltatási fejlesztések mellett kitörési pont a turisztikai fejlődés is. Az előző programozási ciklusban számos turisztikai beruházást sikerült már megvalósítani, de ezek promótálása, bővítése, tartalommal feltöltése továbbra is kiemelt feladat a járásban.

A népességi adatokat tekintve egy-két település kivételével még mindig a természetes fogyás jellemző a társadalomra, a vándorlási egyenleg is negatív előjelű. Ennek a folyamatnak a megállítása érdekében kiemelt cél lehet a fiatalok helyben maradásának elősegítése, további bérházak kialakítása, közösségi terek fejlesztése, energetikai korszerűsítése, bővítése, tartalommal történő felruházása, közösségi szolgáltatások bővítése, épületeik korszerűsítése (művelődési házak, egészségügyi- és oktatási intézmények, temetők, stb.), sportolási centrumok kialakítása, korszerűsítése, települési közlekedést segítő fejlesztések (okoszebra, kerékpáros pont, utcanévtáblák stb.), az elektromos töltőállomások létrehozása. Emellett kiemelten fontos az olyan közösségi programok, rendezvények, táborok szervezése, mely a lakosság minőségi időtöltését szolgálja. Mivel öregedő társadalom a jellemző, az idős korosztály segítése is a mindennapi élet részévé kell, hogy váljon. Számos törekvés, projektötlet érkezett az idősek nappali ellátásának biztosítása érdekében, felmerült egy demens központ létrehozása és az idősek számára települési közlekedés modernizálása is.

Jelen programozási időszakban a HFS megvalósítását áthatja a természet- és környezetvédelem, a fenntarthatósági szempontoknak való törekvések. Célunk olyan szemléletformáló tevékenységek támogatása, melyek hozzájárulnak a természet szeretetének növeléséhez (erdei pihenőhelyek, kerékpáros túraútvonalak stb.), a klímatudatosság elősegítéséhez (pl. ismeretátadó programokkal) vagy a vízpótlás, vízvizsztatartás és öntözés, hulladékkezelés elősegítéséhez.

A LEADER programban valódi, szerves, a projektek és az együttműködő partnereket egyaránt szolgáló, de mégsem központilag uniformizált együttműködések kívánunk támogatni. Hiszünk abban, hogy a horizontális kiírásokkal felülről és a LEADER-ben alulról induló kezdeményezések az akcióterületen egymást támogató módon összeérhetnek.

Célunk, hogy olyan prosperáló Mórahalmi járás jölessen létre, mely fenntartható módon alapoz helyi adottságokra, és emellett hozzájárul az életképes helyi közösségek, aktív gazdasági és társadalmi élet létrejöttéhez, fenntartásához.

Jelen megállapításaink, törekvéseink célokba történő besorolását a következő alfejezet tartalmazza.

8.2 A stratégia célhierarchiája

Jövőkép

Fenntarthatóan fejlődő, gazdasági és társadalmi szempontból sikeres, együttműködő közösségekből álló Mórahalmi járás.

Átfogó célok

- 1) Mórahalmi járás gazdasági aktivitásának elősegítése, a járás népességmegtartó képességének javítása
- 2) Minőségi életforma biztosítása, helyi identitás erősítése a Mórahalmi járás területén.

Sarkalatos célok

1. Vidéki térségekben a helyi mikro – kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése: vidéki térségekben a helyi mikro – kis- és középvállalkozások fenntartása, erősítése, valamint a helyi termékek, szolgáltatások fejlesztése, piacra jutásának elősegítése, gazdaságfejlesztési célú együttműködések támogatása, kis eszközigényű élelmiszer-feldolgozási beruházások fejlesztése.
2. Megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten.

3. Helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása megvalósítása.
4. A közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése.
5. Turisztikai vonzerő növelése a turisztikai attrakciók, szolgáltatások létrehozásával, fejlesztésével, bővítésével, komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok megvalósítása.

9. Cselekvési terv

9.1 Az intézkedések leírása

1. Vidéki közösségi programok támogatása a Mórahalmi járás területén

- 1) Az intézkedés megnevezése: Vidéki közösségi programok támogatása a Mórahalmi járás területén
- 2) Specifikus cél: Megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten, helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása megvalósítása.
- 3) Indoklás, alátámasztás: A települések közösségeinek összetartása és a testvértelepülési kapcsolatok ápolása érdekében fontos az olyan közösségi programok, rendezvények, táborok szervezése, támogatása, mely hozzájárul a lakosság minőségi időtöltéséhez. Emellett hozzájárul a helyi értékek, hagyományok ápolásához, a lakosság egészségének megőrzéséhez és ezek népszerűsítéséhez a településre érkezők részére is.
- 4) A támogatható tevékenységek meghatározása:
 - közösségi programok, ismeretterjesztő rendezvények, táborok, tanulmányutak szervezése, kapcsolódó eszközbeszerzés.
- 5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:
 - személygépjármű beszerzése,
 - élő állat vásárlás,
 - használt árucikk beszerzése,
 - mezőgazdasági üzemek beruházásai,
 - támogatási jogosultságok megvásárlása,
 - exporttal kapcsolatos tevékenységek,
 - lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése,
 - a támogatást igénylő által megszervezett program és/vagy akció vonatkozásában: kizárólag egy adott gazdasági társaság érdekeinek és termékeinek bemutatását célzó termékbemutató, program vagy akció,
 - turizmushoz kapcsolódó beruházások.
- 6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok, mikro, kis és középvállalkozások, civil és gazdasági szervezetek, történelmi egyházak

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- projektterv minősége,
- térségi szempont.

9) Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás 21.500.000 Ft,
- b) a támogatás intenzitása:
támogatási intenzitás rendezvények esetén: legfeljebb 100% (A beruházás nem járhat gazdasági tevékenységgel, a támogatást igénylő nem realizálhat abból profitot, és a projekt eredményének mindenki számára ingyenesen elérhetőnek, látogathatónak, igénybe vehetőnek kell lennie.)
egyéb esetben: 65%
- c) a projektméret korlátai: A megítélhető támogatás minimális összege 500.000 Ft, maximális támogatási összeg: 9.999.999 Ft
- d) a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás.

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. második félév - 2026. második félév

11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- megvalósult rendezvények száma: 10 db
- fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 3 db
- fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 1 db

2. Vidéki gazdaságfejlesztés a Mórahalmi járás területén

1) Az intézkedés megnevezése: Vidéki gazdaságfejlesztés a Mórahalmi járás területén

2) Specifikus cél: Vidéki térségekben a helyi mikro – kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése, megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten.

3) Indoklás, alátámasztás: A járás fenntartható működésének biztosítása érdekében elengedhetetlen a helyi gazdaságfejlesztés, a mikro-, és kis-, és közép vállalkozások jövedelmezőségének, versenyképességének elősegítése, a helyben előállított termékek, szolgáltatások piacra jutásának segítése, a piacképes termékeket és szolgáltatásokat kínáló szövetkezetek, és önkormányzati vállalkozási tevékenységek támogatása is. A gazdaságfejlesztés irányvonalai lehetnek egyrészt az energetikai fejlesztések, modernizáció, de kapacitást és hatékonyságot növelő fejlesztések is. A járás sikeres működése érdekében elengedhetetlen munkahelyek megtartása, a foglalkoztatottság növelése.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

- megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása,
- építés,
- eszközbeszerzés,
- kisléptékű infrastruktúra fejlesztése,
- szolgáltatásvásárlások,
- 83 kW teljesítményt meg nem haladó erő- és munkagépek,
- Informatikai eszközök beszerzése.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- személygépjármű beszerzése,
- élő állat vásárlás,
- használt árucikk beszerzése,
- támogatási jogosultságok megvásárlása,
- exporttal kapcsolatos tevékenységek.

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

mikro-, kis- és középvállalkozások, szervezetek, helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- projektterv minősége,
- humán erőforrás,
- térség szempontjából újszerű, innovatív megoldások,
- térségi szempont.

9) Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás 32.200.000 Ft,
- b) a támogatás intenzitása: megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása esetén legfeljebb 80%, minden más esetben legfeljebb 65%.
- c) a projektméret korlátai: A megítélhető támogatás minimális összege 500.000 Ft, maximális támogatási összeg: 32.000.000 Ft
- d) a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás.

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. második félév - 2026. második félév

11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- új munkahelyek száma: 1 db,
- beszerzett eszközök száma: 5 db,
- fejlesztéssel érintett vállalkozások szám: 5 db.

3. Vidéki turisztikai fejlesztések a Mórahalmi járás területén

1) Az intézkedés megnevezése: Vidéki turisztikai fejlesztések a Mórahalmi járás területén

2) Specifikus cél: Turisztikai vonzerő növelése a turisztikai attrakciók, szolgáltatások létrehozásával, fejlesztésével, bővítésével, komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok megvalósítása, megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten.

3) Indoklás, alátámasztás: A járás fenntartható működésének biztosítása érdekében elengedhetetlen a helyi gazdaságfejlesztés, a vállalkozások jövedelmezőségének, versenyképességének elősegítése, a helyben előállított termékek, szolgáltatások piacra jutásának segítése. A gazdaságfejlesztés irányvonalai

lehetnek egyrészt a turisztikai fejlesztések, energetikai fejlesztések, de kapacitást és hatékonyságot növelő fejlesztések is. A járás életében kitörési pont a turisztikai fejlődés. Az előző programozási ciklusban számos turisztikai fejlesztés sikerült már megvalósítani a járásban, de ezek promótálása, bővítése, tartalommal feltöltése továbbra is kiemelt feladat a járásban. A turizmus szinten tartása, fejlesztése érdekében a meglévő attrakciók fejlesztése, további új attrakciók létrehozása, a kínálat bővítése és a hozzá kapcsolódó szálláshely éterem, kerékpáros közlekedés fejlesztése is kiemelt feladat. Hozzájárul munkahelymegtartáshoz, munkahelyteremtéshez is.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

- építés,
- eszköz beszerzés,
- kisléptékű infrastruktúra fejlesztése,
- megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása,
- szolgáltatásvásárlások,
- marketing tevékenység,
- Informatikai eszközök beszerzés.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- személygépjármű beszerzése,
- élő állat vásárlás,
- használt árucikk beszerzése, kivéve tradicionális eszköz
- mezőgazdasági üzemek beruházásai,
- támogatási jogosultságok megvásárlása,
- exporttal kapcsolatos tevékenységek.

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

Mikro-, kis és középvállalkozások, szövetkezetek, helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok, civil szervezetek

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- projektterv minősége
- térségi szempont
- térség szempontjából újszerű, innovatív megoldások
- humán erőforrás

9) Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás 67.700.000 Ft,
- b) a támogatás intenzitása:
 - Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása esetén legfeljebb 80%, minden más esetben legfeljebb 65%.
 - legfeljebb 100 %: A beruházás nem járhat gazdasági tevékenységgel, a támogatást igénylő nem realizálhat abból profitot, és a projekt eredményének mindenki számára ingyenesen elérhetőnek, látogathatónak, igénybe vehetőnek kell lennie.
- c) a projektméret korlátai: A megítélhető támogatás minimális összege 500.000 Ft, maximális támogatási összeg: 32.000.000 Ft

d) a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás,

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. második félév - 2026. második félév

11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- új munkahelyek száma: 2 db
- beszerzett eszközök száma: 5 db
- fejlesztéssel érintett vállalkozások száma: 2 db
- fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 2 db
- fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 1 db

4. Vidéki közösségi környezet fejlesztése a Mórahalmi járás területén

1) Az intézkedés megnevezése: Vidéki közösségi környezet fejlesztése a Mórahalmi járás területén

2) Specifikus cél: Megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten, a közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése.

3) Indoklás, alátámasztás: A felhívás célja a fiatalok helyben maradásának elősegítése, bérlekások kialakítása, meglévők fejlesztése, a közösségi szolgáltatások, közösségi terek fejlesztése, energetikai korszerűsítése, okos megoldások támogatása. További cél az idősebb generáció számára a nappali ellátás fejlesztése, új ellátási formák bevezetése, a korábbiak korszerűsítése szükséges. Jelen programozási időszakban a HFS megvalósítását áthatja a természetvédelem és környezetvédelem, a fenntarthatósági szempontoknak való törekvések. Célunk olyan szemléletformáló tevékenységek támogatása, mely hozzájárulnak a természet szeretetének növeléséhez (erdei pihenőhelyek, kerékpáros túraútvonalak stb.), a klímatudatosság elősegítése, energiatudatos fejlesztések.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

- építés,
- eszköz és gépbeszerzés,
- megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása,
- kisléptékű infrastruktúra fejlesztése,
- erő és munkagépek beszerzése (83 kW teljesítményt nem meghaladó erő- és munkagépek).

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- személygépjármű beszerzése,
- élő állat vásárlás,
- használt árucikk beszerzése,
- mezőgazdasági üzemek beruházásai,
- támogatási jogosultságok megvásárlása,
- exporttal kapcsolatos tevékenységek.

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok, civil szervezetek, mikro-, kis és középvállalkozások, gazdasági szervezetek

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- projektterv minősége
- térségi szempont,
- humán erőforrás,
- térség szempontjából újszerű, innovatív megoldások.

9) Tervezett forrás:

a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 128.433.500 Ft,

b) a támogatás intenzitása:

- legfeljebb 100 %: A beruházás nem járhat gazdasági tevékenységgel, a támogatást igénylő nem realizálhat abból profitot, és a projekt eredményének mindenki számára ingyenesen elérhetőnek, látogathatónak, igénybe vehetőnek kell lennie.
- Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása esetén 80%, minden más esetben legfeljebb 65%.

c) a projektméret korlátai: A megítélhető támogatás minimális összege 500.000 Ft, maximális támogatási összeg: 90.000.000 Ft

d) a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás.

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. második félév - 2026. második félév

11) A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- beszerzett eszközök száma: 5 db,
- fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 5 db
- fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 2 db

9.2 Együttműködések

a) Térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása

Együttműködési projekt keretében célul tűztük ki a lovasturisztikai szolgáltatók együttműködésének támogatását, ugyanis egyre inkább előtérbe kerül a minőségi lovasturizmus iránti igény a térségünkben is. Projekt keretében szeretnénk olyan együttműködést kialakítani a szomszédos Helyi Akciócsoporttal és lovas szervezetekkel együtt, melynek eredményeként akár a lovas rendezvények, pihenőpontok megvalósulása mellett, a meglévő lovas turizmus versenyképességének javítása is elérhető lenne.

Tervezett támogatási igény: 30.000.000 Ft.

b) Egyéb együttműködések megvalósítása

A KAP ST keretében elsősorban térségi partnerekkel (önkormányzatok, szervezetek) szeretnénk együttműködni, kialakítva egy olyan hosszú távon működő térségi együttműködést, mely hozzájárul a közösségfejlesztéshez, a közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítéséhez. Ezáltal is támogatva azt a legfőbb LEADER alapelveket, hogy közösségvezérelt helyi fejlesztést, helyi szintű szerepvállalást megvalósítsát segítségük helyi partnerekkel együtt, közösen.

9.3 Kommunikációs terv

Jelen HFS megvalósítása során az alábbi kommunikációs tevékenységek kerülnek meghatározásra.

Célcsoport meghatározása: a teljes lakosság – általános tájékoztatás

Kommunikációs eszközök, HACS dokumentumaihoz, információihoz való hozzáférés:

Személyes kapcsolattartási módok

- Települési fórumok, melyeken frontális és interaktív előadásokat, beszélgetéseket tartunk. Felmérjük a települési lehetőségeket és bekapcsolódunk azokba (pl. közmeghallgatás, testületi ülés, vállalkozók estje, civil szervezetek programjai). A fórumok, szélesebb nyilvánosság számára elérhető rendezvények a LEADER elvek bemutatására, adatgyűjtésre, ötletgyűjtésre; illetve a megvalósuló projektek és eredmények bemutatására szolgálnak.
- Műhelymunka, csoportos tevékenységek megvalósítása települési szinten és célcsoportok / témák köré szervezve. A csoportmunka a HFS tervezést (adatgyűjtés, SWOT elkészítése és brainstormingok), a társadalmi egyeztetések projektek előkészítését és végrehajtását segíti. Célunk továbbá, hogy a teljes projektidőszakban a települések, szervezetek közötti együttműködés, kommunikáció javuljon.
- Fogadóóra, egyéni kapcsolattartás – a munkaszervezet munkatársai a lakosság, a pályázók, és kiemelten is a hátrányos helyzetűek rendelkezésére állnak rendszeres fogadóóra keretében; információkkal, pályázati tanácsadással, támogatással.

Sajtómegjelenések/kisfilmek, kiadványok

A projekt megvalósítása során annak előrehaladásáról a települési és járási sajtótermékekben/helyi TV-ben hírt adunk, a megjelenéseket összegyűjtjük. A szervezett eseményeken fotódokumentációt készítünk. Nyomtatott kiadvány a megvalósított projektekről készül, ezek az eredmények kommunikációját szolgálják.

A HACS dokumentumaihoz és a HACS-ról szóló információkhoz való hozzáférés lehetőségeinek bemutatása, visszacsatolási lehetőségek, ezek kezelésének és dokumentációjának módja:

Az Egyesület működésével kapcsolatos iratokba - előzetes időpont egyeztetése mellett - az Egyesület székhelyén bárki betekinthez.

HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenységek ütemterve:

- Honlapunkon a Helyi Fejlesztési Stratégia létrejöttéhez kapcsolódó minden dokumentumot elérhetővé teszünk. A honlapot az adatgyűjtés, projektötlet-gyűjtés céljára is használjuk. A pályázók számára a honlapunk folyamatosan releváns és friss információkkal szolgál. A végleges HFS-t az Irányító Hatóság jóváhagyását követően tesszük közzé a honlapunkon.
- A honlap a megvalósított események és projektek bemutatását, az eredmények kommunikációját segíti. Tervezzük közösségi oldal elindítását is a projektidőszakban.

A kommunikációval kapcsolatos felelősségi körök és a humán kapacitás bemutatása és a kommunikációs tevékenység ütemterve, pénzügyi terve

Személyes kapcsolattartás ütemezése:

Évente legalább 3 központi fórum szervezése, emellett több kisebb fórum, műhelymunka a településeken. Humán kapacitás: tagság (szervezés, lebonyolítás, helyszín biztosítása) és az iroda munkatársai látják el a feladatot. Felelős: elnök, irodavezető. Költségvonzat: munkabér, reprezentációs költség, költségtérítés - kiküldetési költség.

Sajtó és webes megjelenések ütemezése:

Weboldal folyamatos frissítése, de évente 1 sajtómegjelenés vagy honlap frissítés. Emellett évente összesítő beszámoló a térségi televízió műsorában, tájékoztató kiadvány kiadása. Humán kapacitás: iroda munkatársai látják el a feladatot. Felelős: elnök, irodavezető. Költségvonzat: munkabér, költségtérítés, animációs költség.

9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek

Jelen stratégia megvalósítása során a HACS tervezi egy önálló projekt megvalósítását, mely az akcióterület minden településére hatással van.

A kistérség életében számottevő turisztikai vonzerővel rendelkezik Mórahalom (Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő) és Ásotthalom (betyárvilág és Rózsa Sándor tematika). Az akcióterület többi települése olyan egy-egy kisebb attrakcióval (erdei környezet, kádármúzeum, helytörténeti kiállítóhelyek stb.), látványossággal rendelkezik, amely önállóan nehezen tudja az ideérkező vendégeket megcélózni. Éppen ezért a járási turisztikai attrakciók összerendezésére, hálózatosodás erősítése szükséges. Kiemelt feladat az akcióterületi kínálat egységre rendezése, az egyes szereplők együttműködésének elősegítése, keresztpromóciós kommunikációs tevékenység kialakítása, bemutató kisfilmek, reklámfilmek elkészítése. Finanszírozása a LEADER HACS saját forrásának terhére történik.

Támogatási igénye: max. 20 millió Ft.

10. Monitoring és Indikátorok

A monitoring folyamatok eredményeinek révén az Európai Bizottság értékes információkhoz jut, amelyek:

- elemzési szempontból szilárdan megalapozzák a jövőbeni szakpolitikai tervezőmunkát;
- segítséget nyújtanak a szakpolitikai célkitűzések és a programok célkitűzéseinek kidolgozásához, a későbbiekben pedig eszközül szolgálnak a kitűzött célok hosszú távú megvalósulásának mérése során.

A monitoring megfelelő végrehajtásának feltétele, hogy a szakpolitikai célkitűzések és a tervezett intézkedések összhangban legyenek egymással. A kiegyensúlyozott területfejlesztés, során hangsúlyos szerepet kap a foglalkoztatás és növekedés előmozdítása, illetve a szegénység visszaszorítása a vidéki térségekben.

A közös kereten belül végzett értékelés a szakpolitikai intervenciók intézkedések hatását hivatott felmérni. Az értékelés tényekkel szolgál a döntéshozatali munkához, és javítja a KAP keretében végrehajtott intervenciók intézkedések hatékonyságát, hasznosságát és eredményességét. Ezen túlmenően az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot is növeli, és előmozdítja a kapcsolódó tanulási folyamatokat.

Annak érdekében, hogy az értékelések szerves részét képezzék a szakpolitikai döntéshozatali folyamatnak, és teljesüljenek az előírt referenciaértékek, a Bizottság iránymutatásokat és eszköztárat dolgozott ki a jogalkotás minőségének javítása érdekében, melyek követelményeket fogalmaznak meg, és ismertetik a bevált módszereket a KAP kiértékelésére vonatkozóan.

2021. december 6-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a KAP-stratégiai tervekhez nyújtott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról szóló (EU) 2021/2115 rendeletet. Ez a rendelet létrehozta a teljesítmény-, monitoring és -értékelési keretet, amelyet 2023 és 2027 között kell majd alkalmazni a közös agrárpolitikára vonatkozóan.

A teljesítmény-, monitoring és -értékelési keret elősegíti, hogy a szakpolitikai hangsúly a szabályoknak való megfelelésről a teljesítményre és az eredményekre helyeződjön át. Ez az új teljesítményalapú teljesítési modell közös teljesítménymutatókat alkalmaz.

Ezek közé a közös teljesítménymutatók közé tartoznak a következő indikátorok:

- kimeneti mutatók, amelyek a KAP végrehajtásának nyomon követésére fognak szolgálni;
- eredménymutatók, amelyek segítségével figyelemmel lehet kísérni, milyen előrelépést érnek el az uniós országok az előre kitűzött célértékek teljesítése terén;
- kontextus- és hatásmutatók, amelyek használatával meg lehet állapítani, hogy általánosságban hogyan teljesít, a szakpolitika a KAP célkitűzéseire képest.

A HACS-okra vonatkozó adatok

- A HACS tervezési területével lefedett települések száma, a lakossági adatok (a HACS területének népességére vonatkozó információ).
- A HACS tagjainak teljes száma az alábbi bontás szerint:
 - azok amelyek valamely közigazgatási szervet képviselnek;
 - azok, amelyek helyi magángazdasági érdekeket képviselnek (például gazdasági szervezetek, helyi vállalkozások stb.);
 - azok, amelyek helyi szociális érdekeket képviselnek (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.), valamint
 - az egyéb eltérő kategóriákba sorolható tagok.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok teljes száma szervezettípus szerinti bontásban:
 - azon tagok száma, akik valamely közigazgatási szervet képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek helyi magángazdasági érdekeket (például gazdasági szervezeteket, helyi vállalkozásokat stb.) képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek helyi szociális érdekeket (például nem kormányzati szervezeteket, helyi egyesületeket stb.) képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek az egyéb eltérő kategóriákba sorolhatóak.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok neme.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó tagok életkora, kiemelten a fiatalok száma a HACS döntéshozó testületében, 41. életévét be nem töltött személy.

A HACS-ok tevékenységeire vonatkozó adatok

- A HACS által végrehajtott műveletek száma összesen (a HF-ek keretében kibocsátott TO-kban szereplő kedvezményezettek megbontása jogi státusz szerint):
 - a magánszemélyek vagy vállalkozások által végrehajtott műveletek száma;
 - a közigazgatási szervek által végrehajtott műveletek száma;
 - a helyi magángazdasági érdekek képviselői (például vállalkozói szövetségek, kereskedelmi kamara stb.) által végrehajtott műveletek száma;
 - a helyi szociális érdekek képviselői (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.) által végrehajtott műveletek száma;
 - a kutatási szervezetek által végrehajtott műveletek száma;
 - a több, különböző típusú szereplő által közösen végrehajtott műveletek száma;
 - eltérő kategóriákba tartozó szereplő által végrehajtott műveletek száma.
- A HACS által végrehajtott interregionális együttműködési projektek száma.
- A HACS által végrehajtott transznacionális együttműködési projektek száma.
- A tudástranszferhez kapcsolódó műveletek száma, beleértve a fenntartható, gazdasági, társadalmi, környezeti és éghajlatbarát teljesítményre vonatkozó tanácsadást, képzést és tudáscserét.
- A termelői szervezetekkel, a helyi piacokkal, a rövid ellátási láncokkal és a minőségrendszerekkel kapcsolatos műveletek száma, beleértve a beruházások támogatását, a marketingtevékenységeket stb.
- A megújuló energia-termelési kapacitásokhoz kapcsolódó műveletek száma, beleértve a biomassza alapú energiatermelés kapacitásaihoz kapcsolódó műveleteket is.
- A környezeti fenntarthatósághoz, valamint az éghajlatváltozás mérséklésével és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos célok eléréséhez hozzájáruló műveletek száma a vidéki térségekben.
- A munkahelyteremtő műveletek száma.
- A vidéki vállalkozásokat – többek között a biomassza alapú gazdaság területén működő vállalkozásokat – támogató műveletek száma.
- Az intelligens falvakra vonatkozó stratégiákkal kapcsolatos műveletek száma.
- A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához, többek között a széles sávú rendszerekhez való hozzáférést javító műveletek száma.
- A társadalmi befogadás területén végrehajtott műveletek száma.
- Az egyéb, eltérő kategóriákba tartozó műveletek száma.

10.1 Monitoring

A közös kereten belül végzett monitoring kulcsfontosságú információkkal szolgál a KAP végrehajtásáról. Az Európai Bizottság szorosan nyomon követi a mezőgazdasági piacok alakulását, a vidékfejlesztés terén jelentkező fejleményeket és a KAP forrásainak felhasználását.

A program működtetése során a HACS feladata a program sikeres végrehajtásának irányítása és a program által elérni kívánt hatások, eredmények mérése.

A monitoring tevékenységet a HACS munkaszervezet látja el. Értékelésre kerül a megvalósítás előrehaladása, erőforrások felhasználásának mértéke, a tervezett indikátorok és eredmények elérése is.

A monitoring során kedvezményezetteket érintő és önellenőrzési folyamat is megvalósul. A kedvezményezetteket érintőleg a rendezvények vonatkozásában meghívó jelentési kötelezettségük van, emellett záró szakmai beszámoló benyújtási kötelezettséget építünk be minden felhívásba.

Emellett rendszeresen nyomon követjük a beérkezett projekteket, azok minőségét, megvalósítási állapotukat. Az információk gyűjtésének egyik módja a Magyar Államkincstár által működtetett IIER elektronikus rendszer, illetve a támogatást igénylők beszámolóit. Folyamatosan vizsgáljuk az indikatív pénzügyi tervnek és indikátoroknak történő megfelelést, negyedévente összesítőket készítünk, és ha szükséges a változásokat rögzítjük a HFS-ben

10.2 Az indikátorok megadása

Az indikátor vállalásokat a pályázók a támogatási kérelem benyújtásakor kifejtik. Az egyes felhívásokhoz kötelező indikátorokat rendeltünk hozzá, melyek többsége a záró kifizetési kérelem elfogadásával értékelhetővé válik. Úgy, mint a rendezvények száma, beszerzett eszközök száma stb. Az indikátorok számon tartása folyamatosan történik, a munkaszervezet munkatársai negyedéves bontásban összesítik a vállalásokat és a teljesülésük alakulását. Amennyiben valamelyik mutató a nem várt ütemben/mennyiségben kerül teljesítésre a munkaszervezet és a Helyi Döntéshozó Testület javaslatot tehetnek a szükséges változtatások megtételére és egy esetleges HFS felülvizsgálatát javasolhatják.

Az adatok alátámasztása érdekében minden pályázótól szakmai beszámolót kérünk a záró kifizetési kérelem benyújtásával egyidőben. Értékelésre kerül a felhasznált források ütemezése is, egyrészt a pályázati időszakban, másrészt a tényleges elszámolás szakaszában is a pályázati rendszerben rögzített adatok alapján.

A stratégia során megvalósításra tervezett indikátorokat az alábbi táblázat szemlélteti:

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Képzésben, tanácsadásban, ismeretcsereben résztvevők száma	R.1 ^{PR} A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén: A fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti, éghajlattal és az erőforrások hatékonyságával kapcsolatos teljesítmény javítása érdekében tanácsadásban részesülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma	személyek száma	-	-	-	-	-	-	-

Termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok száma	R.10 ^{PR} Az ellátási lánc szervezettségének javítása: A KAP keretében támogatott termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok aránya	gazdaságok száma	-	-	-	-	-	-	-
Kiépített megújuló energiatermelő kapacitás	R.15 A mezőgazdaságból, erdészetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergia- termelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (kW)	kilowatt	-	-	-	-	-	-	-
	Napelemes fejlesztések		-	-	-	-	-	-	-
	Biomassza		-	-	-	-	-	-	-
	Egyéb		-	-	-	-	-	-	-
Új munkahelyek száma	R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek (önfoglalkoztatás is, de a projekt kiépítéséhez szükséges munka nem)	teljes munkaidős egyenértékek	-	-	1	1	1	-	-
A KAP támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok száma	R.39 A vidéki gazdaság fejlesztése: A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biomassza alapú gazdaságok száma	gazdaságok száma	-	-	-	-	-	-	-
A támogatott „okos falu” stratégiák száma	R.40 A vidéki gazdaság okos átmenete: A támogatott „okos falu” stratégiák száma	„okos falu” stratégiák száma	-	-	-	-	-	-	-
A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma	R.41 ^{PR} Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között: A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP-támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya	fő	-	-	-	-	-	-	-

Rendezvényeken résztvevők száma + felzárkóztatósi projektek érintettjeinek száma	R.42 A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkel érintett személyek száma	fő	-	-	-	-	-	-	-
Beszerzett eszközök száma	A projekt keretében beszerzett eszközök száma	db	-	-	3	4	4	4	-
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	db	-	-	1	2	2	2	-
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	db	-	-	3	3	4	-	-
Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	db	-	-	2	2	-	-	-
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósult rendezvények száma	db	-	-	3	3	4	-	-

11.Indikatív pénzügyi terv

a) A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (Ft)

Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	%
1.	Vidéki közösségi programok támogatása a Móraalmi járás területén	-	5.000.000	16.500.000	-	-	21.500.000	8
2.	Vidéki gazdaságfejlesztés a Móraalmi járás területén	-	8.000.000	17.000.000	7.200.000	-	32.200.000	12
3.	Vidéki turisztikai fejlesztések a Móraalmi járás területén	-	18.000.000	28.000.000	21.700.000	-	67.700.000	25,1
4.	Vidéki közösségi környezet fejlesztése a Móraalmi járás területén	-	35.000.000	60.000.000	33.433.500	-	128.433.500	47,6
5.	Saját pályázat	-	10.000.000	10.000.000	-	-	20.000.000	7,3
	Összesen	-	76.000.000	131.500.000	62.333.500	-	269.833.500	100

b) A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (Ft)

	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
Működési költségek	-	17.000.000	18.000.000	19.800.000	21.799.616	76.599.616
Animációs költségek	-	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	4.000.000
Egyéb tervezett bevételek	-	200.000	200.000	200.000	200.000	800.000
Összesen	-	18.200.000	19.200.000	21.000.000	22.999.616	81.399.616

A HACS a Támogatói Okiratban szereplő mérföldkő elérését követő naptári hónap 15. napjáig elektronikusan, a kifizetési kérelemmel együtt negyedéves beszámolót nyújt be. A beszámoló formátumát az Együttműködési Megállapodás határozza meg.

Mellékletek

1. számú melléklet: A HACS összetételének részletes bemutatása

A Homokháti Önkormányzatok Kistérségi Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete (HÖKTE) 1995-ban alakult, 13 önkormányzat és a Csongrád Megyei Közgyűlés részvételével, az utóbbi 2015-ben kilépett a LEADER HACS Akciócsoport cím elnyerésével. Ekkor a tagság 34 tagúra bővült civil és vállalkozók felvételével.

LEADER Helyi Akció Csoportként (HACS) már a 2014-2020-as programozási ciklusban is működött. A HACS akcióterületének települései: Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Mórahalom, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék, Zsombó. Az Egyesületet a járás 10 településről egyenlő arányban az önkormányzati, civil és vállalkozói szféra alkotja. Ezen kívül a LEADER program más akciócsoportjában érintett 4 önkormányzat is részt vesz az Egyesület munkájában úm. Balotaszállás, Domaszék, Röske és Szatymaz. Az Egyesület részletes tagságát az alábbi táblázat részletezi:

	Szervezet neve	Szervezet típusa	Székhely
1.	Ásotthalom Nagyközségi Önkormányzat	önkormányzat	Ásotthalom
2.	Köz-Pont Egyesület Ásotthalom	civil	Ásotthalom
3.	Bivalyos Tanya Kft.	üzleti	Ásotthalom
4.	Balotaszállás Községi Önkormányzat	önkormányzat	Balotaszállás
5.	Bordány Nagyközség Önkormányzata	önkormányzat	Bordány
6.	Kulturális és Szabadidős Egyesület	civil	Bordány
7.	Bordány Sportkör	civil	Bordány
8.	Domaszék Nagyközségi Önkormányzat	önkormányzat	Domaszék
9.	Forráskút Község Önkormányzata	önkormányzat	Forráskút
10.	A Forráskúti Általános Iskola Gyermekekért Alapítvány	civil	Forráskút
11.	Dudás Gusztáv e.v.	üzleti	Forráskút
12.	Mórahalom Városi Önkormányzat	önkormányzat	Mórahalom
13.	Mórahalmi Gazdakör	civil	Mórahalom
14.	Mórahalmi Termelői Integrációs és Szolgáltató Szövetkezet	üzleti	Mórahalom
15.	Öttömös Községi Önkormányzat	önkormányzat	Öttömös
16.	Öttömös Községi Önkéntes Tűzoltó Egyesület	civil	Öttömös
17.	Öt-Villgép Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	üzleti	Öttömös

18.	Pusztamérges Községi Önkormányzat	önkormányzat	Pusztamérges
19.	Pusztamérgesi Polgárőr Egyesület	civil	Pusztamérges
20.	PASZEK Mezőgazdasági és Szolgáltató Kft.	üzleti	Pusztamérges
21.	Röszke Község Önkormányzata	önkormányzat	Röszke
22.	Ruzsa Község Önkormányzata	önkormányzat	Ruzsa
23.	Az Intelligens Faluért Egyesület	civil	Ruzsa
24.	Rose&Rice Nonprofit Bt.	üzleti	Ruzsa
25.	Szatymaz Községi Önkormányzat	önkormányzat	Szatymaz
26.	Üllés Nagyközségi Önkormányzat	önkormányzat	Üllés
27.	TESZ-VESZ Közhasznú Egyesület	civil	Üllés
28.	MEDI-CSI 2000 Egészségügyi Szolgáltató Bt.	üzleti	Üllés
29.	Zákányszék Község Önkormányzata	önkormányzat	Zákányszék
30.	"Ezerarcú" Természetvédelmi és Turisztikai Egyesület	civil	Zákányszék
31.	Kazi és Társa Kereskedelmi Vendéglátóipari és Szolgáltató Kft.	üzleti	Zákányszék
32.	Zsombó Nagyközség Önkormányzata	önkormányzat	Zsombó
33.	Vitaricum Kft	üzleti	Zsombó
34.	Gyuris Virág Dísznövénytermesztő Kft.	üzleti	Zsombó

Az Egyesület tagja az a természetes vagy jogi személy lehet, aki az elnökséghez címezve kinyilvánítja belépési szándékát, magára nézve kötelezőnek ismeri el az egyesület alapszabályát, vállalja az egyesület munkájában való részvételt, a megállapított tagsági díj megfizetését, írásban tagfelvételi kérelmet nyújt be az elnökséghez, és felvételéhez az elnökség egyszerű szótöbbséggel hozott határozatában hozzájárul.

Elnökség

A Közgyűlés az Egyesület képviselőit, ügyeinek vitelére 3 tagú Elnökséget választ. Tisztségviselő csak egyesületi tag lehet. A tisztségviselőket a Közgyűlés - ha feladataikat nem megfelelően látják el - visszahívhatja. Az Elnökség saját ügyrendje szerint működik, évente legalább kétszer alkalommal ülésezik.

Az Egyesület legfőbb szerve a tagok összességéből álló **Közgyűlés**.

Az Egyesület tagja köteles:

- a szervezeti életben részt venni, célfeladatokat megvalósítani, tisztségre történt megválasztás esetén azt a legjobb képességei szerint ellátni,
- az alapszabályban foglaltakat betartani,
- az egyesület vagyonát gondosan kezelni és védeni.

Tagdíj

Az egyesületi tagok 5 000 Ft tagdíjat fizetnek évente.

Helyi Fejlesztési Stratégiai Döntéshozó Testület (HFS-DT)

A Közgyűlés a HFS-sel kapcsolatos döntések meghozatalának jogát az általa létrehozott 30 tagú Helyi Fejlesztési Stratégia Döntéshozó Testületre (továbbiakban: HFS - DT) delegálta.

A HFS-DT tagja kizárólag a HFS akcióterületén székhellyel/telephellyel rendelkező egyesületi tag lehet.

A szférákba sorolás során az 54/2011. (VI. 10.) VM rendelet az irányadó. A HFS-DT tagságában egyik szféra sem rendelkezhet a szavazatok 49%-át meghaladó hányaddal, valamint biztosítani szükséges, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok több mint 50 %-át állami hatóságnak nem minősülő partnerek adják.

A HFS-DT hatásköre és feladatai:

Helyi Fejlesztési Stratégia kidolgozása; helyi felhívások kiírása; kérelemkezelési eljárásrend elfogadása; a támogatási kérelmek megvalósítási szakaszának szabályozása, felügyelete; monitoring jelentések

szabályozása; HBB javaslatainak elfogadása; támogatási kérelmek elbírálása. A HFS-DT a HFS-t érintő valamennyi kérdésben jogosult dönteni azzal, hogy döntéseit végleges jóváhagyásra a Közgyűlés elé kell terjesztenie.

A HFS-DT a tagjai közül elnököt és egy alelnököt választ. Az elnökség feladatai a hatáskörébe felmerült feladatok megvitatása, döntés előkészítés, majd a Közgyűlés elé terjesztése végleges jóváhagyásra.

A Közgyűlésnek ugyanakkor joga van a HFS - DT által már jóváhagyott, stratégiával kapcsolatos kérdéseket megvitatni, azokat jóváhagyni vagy - adott ügyben egy alkalommal - kérheti a HFS-DT-t az általa hozott döntés felülvizsgálatára. Amennyiben a Közgyűlés HFS-val összefüggő kérdésben dönt, szféránkénti szavazással köteles a döntését meghozni. A szféránkénti szavazás szempontjából a tagságot három csoportra kell osztani: civil, önkormányzati és vállalkozói szféra. A HFS-DT tagságában legalább egy nőnek és egy fiatalnak (legfeljebb 40 éves személynek) kell lenni.

A HFS-DT ülését szükség szerint kell tartani. A HFS-DT ülésén tanácskozási joggal részt vehetnek a Közgyűlés nem HFS-DT tagjai is. A HFS-DT ülésén minden tagot 1 (egy) szavazat illet meg. A HFS-DT a döntéseit nyílt szavazással hozza meg, és szféránkénti szavazással történik a döntéshozatal.

A HFS-DT a határozataiban érintett személyeket írásban értesíti a határozat tartalmáról. Az értékelésben és a támogatási döntés előkészítésében résztvevőket a támogatást igénylő támogatási döntésről történő tájékoztatása időpontjáig titoktartási kötelezettség terheli. A titoktartási kötelezettség nem terjed ki a benyújtott támogatási kérelemnek a projekt-kiválasztási eljárásban történő előrehaladásáról történő tájékoztatásra, valamint az ellenőrzésre jogosult szervezetekkel való kommunikációra.

Helyi Bíráló Bizottság (HBB)

Az Egyesület a hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztási eljárási rendet alakít ki, objektív kritériumokat dolgoz ki a műveletek kiválasztásához, amelyek elkerülik az összeférhetetlenséget. Ennek az elvárásnak megfelelően alakítja ki a HFS-ben a kiválasztási kritériumok listáját, valamint a Helyi Bíráló Bizottság tagságának összetételét.

A HBB-t a HACS legfőbb szerve egyszerű többséggel választja, megbízási időpontok megállapításával; a HBB 5 tagból és 5 póttagból áll; a HBB tagságában egyik szféra sem rendelkezhet a szavazatok 49%-át meghaladó hányaddal, valamint biztosítani szükséges, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok több mint 50 %-át állami hatóságnak nem minősülő partnerek adják. A HBB tagságában legalább egy nőnek és egy fiatalnak (legfeljebb 40 éves személynek) kell lenni.

Amennyiben egy HBB tag önkormányzati vezető (pl. polgármesteri) tisztséget is betölt más civil vagy vállalkozói megbízatása mellett, akkor az arányok kialakítása és megállapítása során a közszférabeli tisztségét kell figyelembe venni.

A HBB tagok közül a HBB tagsága választ elnököt és egy alelnököt, egyszerű szótöbbséggel, nyílt szavazással. A Helyi Bíráló Bizottság mandátuma a HBB a tagok és a póttagok megválasztásával jön létre; a póttagot amennyiben a HBB ülésére meghívják, a taggal azonos jogok illetik.

A Helyi Bíráló Bizottság feladata

A HBB alapvető feladat azon projektek kiválasztása, amelyek leginkább biztosítják a HFS célkitűzéseinek és célértékeinek megvalósulását. HBB tagjai előzetesen áttekintik a HACS munkaszervezete által megküldött értékelési és pontozási javaslatot, illetve az elutasításra javasolt támogatási kérelmeket.

A HBB tagjai ülés keretében tárgyalják meg a HACS munkaszervezete által intézkedésenként/felhívásonként összeállított - értékelési eljárások alapján - kidolgozott értékelési és pontozási javaslatot, továbbá az elutasításra javasolt kérelmek indokolásának megalapozottságát.

A HBB feladata a beérkező helyi támogatási kérelmekről döntési javaslat összeállítása és a helyi támogatási kérelmek pontozásának megállapítása, valamint ezen dokumentumok továbbítása a HACS részére, azzal, hogy a HBB a kérelemre vonatkozó támogató vagy elutasító döntési javaslatot a kérelmek – helyi felhívásban előírt értékelési szempontoknak való megfelelés szerinti – sorrendje alapján tesz, feltétellel vagy csökkentett összeggel való támogatásra irányuló döntési javaslatot nem adhat.

A HBB üléseit annak elnöke hívja össze. A HBB ülésének időpontjára a munkaszervezet vezető tesz javaslatot, azzal, hogy a HBB üléseit a helyi támogatási kérelem beadási szakaszának lezárását követően a HBB ügyrendjében rögzítettek szerint legfeljebb 90 napon belüli időpontra kell összehívni.

Nagyszámú helyi támogatási kérelem (pl. 100-nál nagyobb) esetén a kérelmek megtárgyalására több ülést szükséges tartani.

Amennyiben a határozatképesség más módon nem biztosítható, bármely megválasztott póttag behívható. Ez esetben a póttagra a tagra vonatkozó rendelkezések alkalmazandók, minden HBB tag 1 szavazattal rendelkezik.

A HBB ülésén tanácskozási joggal részt vesz a munkaszervezet legalább egy képviselője, aki szavazati joggal nem rendelkezik, viszont érvényes összeférhetetlenségi és titoktartási nyilatkozattal rendelkezik; ha HACS munkaszervezete szakértőt kért fel, a szakértő az ülésen tanácskozási joggal vehet részt; a HBB ülése zárt; a HBB tagok minden helyi támogatási kérelemről külön-külön döntési javaslatot készítenek (támogathatóság esetén a pontszám megállapítása, elutasítás esetén a pontszám megállapítása, és annak szakmai alátámasztása).

A HBB köteles részletes indokolást készíteni, ha a helyi támogatási kérelmet elutasítani javasolja.

A HBB üléseiről a jegyzőkönyvvezető jegyzőkönyvet készít. Az elkészült jegyzőkönyvet és a határozatok kivonatát az IH részére az adott helyi felhíváshoz kapcsolódó utolsó ülést követő 30 napon belül megküldi.

A HACS működésének fizikai feltételei

Munkaszervezeti iroda

Az Egyesület ügyviteli, adminisztratív szervezete, az Egyesület tevékenységét segíti.

A HÖKTE a 2015. szeptember 25-vel Mórahalmi járás területén LEADER Helyi Akciócsoportként működik (továbbiakban HACS), melynek finanszírozására támogatást nyert a „Helyi Fejlesztési Stratégiák elkészítése, valamint a működési és animációs költségek támogatása” jogcím keretében.

A központi HACS iroda Mórahalmon, a Polgármesteri Hivatal épületében, a Szentháromság tér 1 sz. alatt található. A Mórahalmi Városi Önkormányzattól bérli a 33,94 m² irodát, a hozzá tartozó kiszolgáló helyiségekkel és eseti használatú tárgyaló termekkel.

Munkaszervezet által foglalkoztatott személyek száma minimum 2 fő, akik közül legalább a munkaszervezetvezető főállású munkavállaló.

A HÖKTE HACS minőségében a 2023-2027-es ciklussal összefüggésben az alábbi feladatokra látja el:

- a HFS-nek az IH által meghatározott formai és tartalmi elvárások szerinti megvalósítása, szükség esetén módosítási javaslat előkészítése;
- a helyi szükségletek és lehetőségek figyelembevételével kialakított, a helyi környezet versenyképességeire, a hálózatépítésre, a helyi együttműködésre alapozott HFS menedzselése;
- a HFS megvalósítása és a HACS egyéb feladatainak ellátása érdekében munkaszervezet üzemeltetéséért és az ehhez kapcsolódó infrastrukturális feltételek (iroda) biztosítása;
- a helyi szereplők fejlesztési és végrehajtási kapacitásainak kiépítése, beleértve projektirányítási képességeik fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységek megvalósítását;
- a helyi felhívások előkészítése, valamint közzététele, beleértve a HFS-ben meghatározott kiválasztási kritériumok alkalmazását, valamint olyan kiválasztási eljárás alkalmazása, amely biztosítja a projektek hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztását;
- a helyi támogatási kérelmek befogadásához és tartalmi értékeléséhez kapcsolódó tevékenységek elvégzése, valamint a HBB döntési javaslata alapján támogató, vagy elutasító döntési javaslat elkészítése és a támogatást igénylő tájékoztatása;
- a projektek kiválasztása és a támogatás összegének rögzítéséért, továbbá a jóváhagyás előtt a javaslatok benyújtása az IH-hoz a támogathatóság jogosultsági ellenőrzése céljából;
- a projektek kiválasztása során az összeférhetetlenség elkerüléséért, annak figyelembevételével, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok több mint 50 %-át állami szervnek nem minősülő tagok adják;
- a közösség-vezérelt HFS és a támogatott projektek végrehajtásának monitoringja és az adott stratégiához kapcsolódó egyedi értékelési tevékenységek elvégzése.

Az Irodavezető feladata

A vezető irányítja és ellenőrzi az általa vezetett szervezet munkáját, biztosítja az ügyek elintézésének szakszerűségét és törvényességét.

Felelős a szervezet működéséért és gazdálkodásáért, biztosítja a működéshez szükséges személyi és tárgyi feltételeket. Részt vesz a Közgyűlés és az Elnökség ülésein, ellátja az Egyesület Alapszabályában és az SZMSZ-ben meghatározott feladatokat.

Koordinálja és részt vesz a Helyi Fejlesztési Stratégia (HFS) kialakításában, módosításában, előrehaladásának és végrehajtásának ellenőrzésében, a HFS megvalósításával kapcsolatos tapasztalatok feltárásában, összegzésében, értékelésében. A helyi felhívásokat elkészíti, a beérkezett támogatási kérelmeket feldolgozza, azokat értékeli és pontozza, döntésre előkészíti helyi Bíráló Bizottság részére, valamint gondoskodik a HBB jegyzőkönyveinek összeállításáról, a HACS döntéseinek az IH és a támogatást igénylő részére továbbításáról, a kifizetési kérelmeket ad be a támogatási összegek lehívására, negyedéves, éves beszámolókat készít az Irányító Hatóság részére.

Koordinálja és részt vesz a szervezet tájékoztatási és információs tevékenységében (fórumok szervezése, lebonyolítása; cikkek, tájékoztatók, kivonatok, ismertető összeállítás; honlap frissítése, iroda működtetése stb.) a potenciális vidékfejlesztési szereplők, kedvezményezettek körében a HFS kialakítása és megvalósítása kapcsán.

Kapcsolattartás, szakmai együttműködés a tervezési területén működő önkormányzatokkal, vállalkozásokkal, civil szervezetekkel, a vidékfejlesztési stratégia által érintett szereplőkkel.

Videkfejlesztési referens feladata

Részt vesz a Helyi Fejlesztési Stratégia (HFS) előrehaladásának és végrehajtásának ellenőrzésében, a HFS megvalósításával kapcsolatos tapasztalatok feltárásában, összegzésében, értékelésében.

Tájékoztatási és információs tevékenységet (fórumok szervezése, lebonyolítása; cikkek, tájékoztatók, kivonatok, ismertető összeállítás; honlap frissítése stb.) végez a potenciális vidékfejlesztési szereplők, kedvezményezettek körében a HFS kialakítása és megvalósítása kapcsán.

Kapcsolattartás, szakmai együttműködés a tervezési területén működő önkormányzatokkal, vállalkozásokkal, civil szervezetekkel, vidékfejlesztési szereplőkkel.

Az értékelési/kiválasztási folyamat

A munkaszervezet a beadott támogatási kérelmek kapcsán egyenként első körben elvégzi a jogosultság I. vizsgálatot, mely arra vonatkozik, hogy jogosult-e a pályázó a támogatási kérelem beadására. Ezt követően a Jogosultság II. vizsgálat során beadott kérelem és mellékletei kerülnek ellenőrzésre. Először az, hogy a pályázat összhangban van-e a HFS céljaival. Utána az árajánlatok, költségvetés, nyilatkozatok, tulajdoni viszonyok, építési tervdokumentáció, üzleti terv kerül sorra. Amennyiben hiányos a dokumentáció vagy tisztázó kérdések merülnek fel, hiánypótlás keretében történik ennek begyűjtése, majd bírálata. A jogosultsági vizsgálaton meg nem felelt kérelmek elutasításra kerülnek.

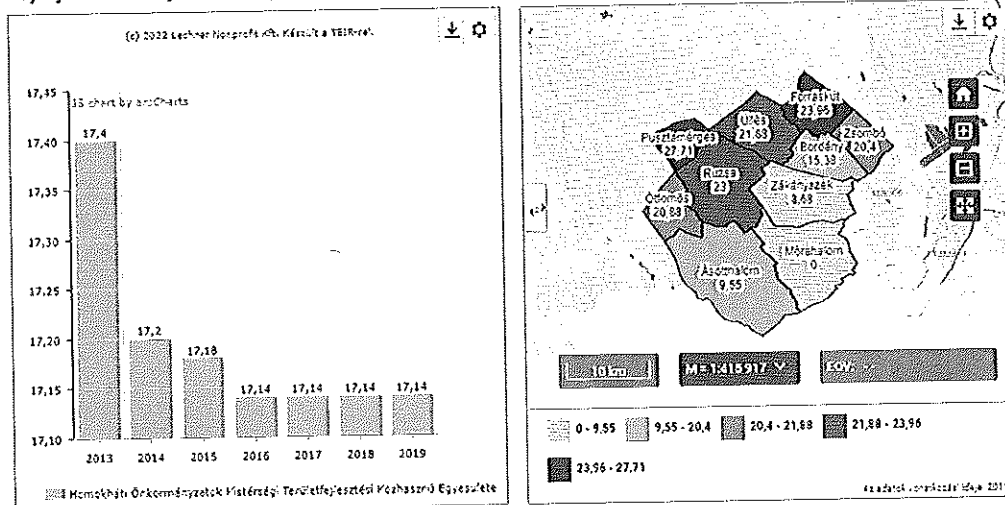
Az elutasító határozatról a HACS elnökének elektronikus aláírásával kiküldött levelekből értesül az ügyfél.

A bírálaton megfelelt kérelmek esetében az egyes felhívásokhoz külön kiválasztási szempontok alapján értékelő táblát készít a munkaszervezet, amely magába foglalja a tartalmi értékelési szempontokra adható pontok és a jövedelemtermelő termelő pályázatok esetében az üzleti terv és a nem jövedelemtermelő támogatási kérelmek esetében a működtetési és fenntarthatósági terv egyes fejezeteinek pontszám szerinti értékelését. Ebből alakul ki az összpontszám. Ezt az előzetes értékelést, a munkaszervezet átadja a HBB részére, aki döntést hoz a pontszámokról és az adott értékelési szakaszokban ponthatárt javasol. Ezt a HFS-DT felülvizsgálja és véglegesíti, melynek eredményét a munkaszervezet rögzíti az IIER rendszerben, majd átadja a Kormányhivatalnak végső ellenőrzésre, jogosultsági vizsgálatra.

Támogatói okiratot kapott, de megvalósítással nem mozduló támogatott projektek listáját negyedévenként monitorizáljuk, az ügyféllel egyeztetünk, és a megvalósítási időn belül meg nem valósuló projektek esetében elállást javaslunk. Az ügyfeleknek az elállások után természetesen biztosítjuk a kifogás lehetőségét, a jogszabályban foglaltak szerint.

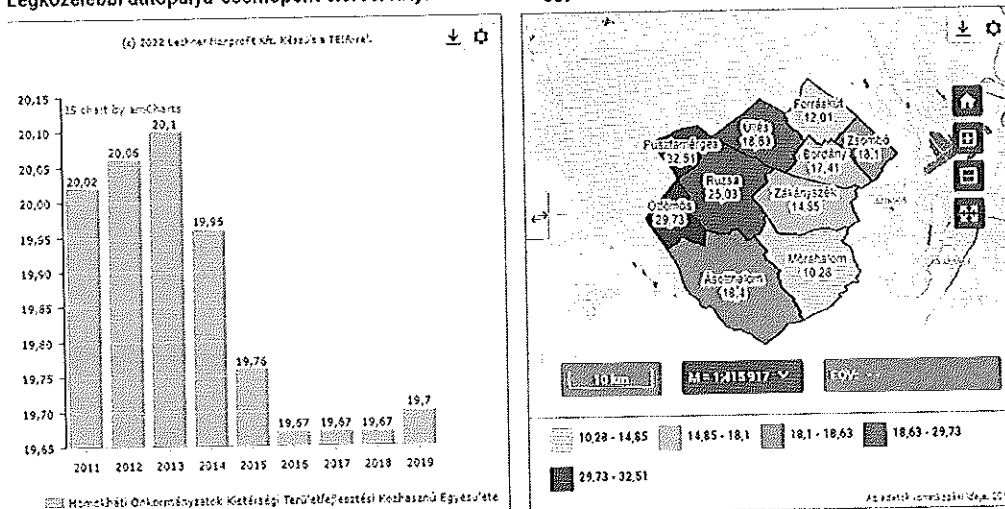
2. számú melléklet: Felhasznált diagramok

Saját járásszékhely elérési ideje közúton a leggyorsabb úton (perc) - GeoX Kft.

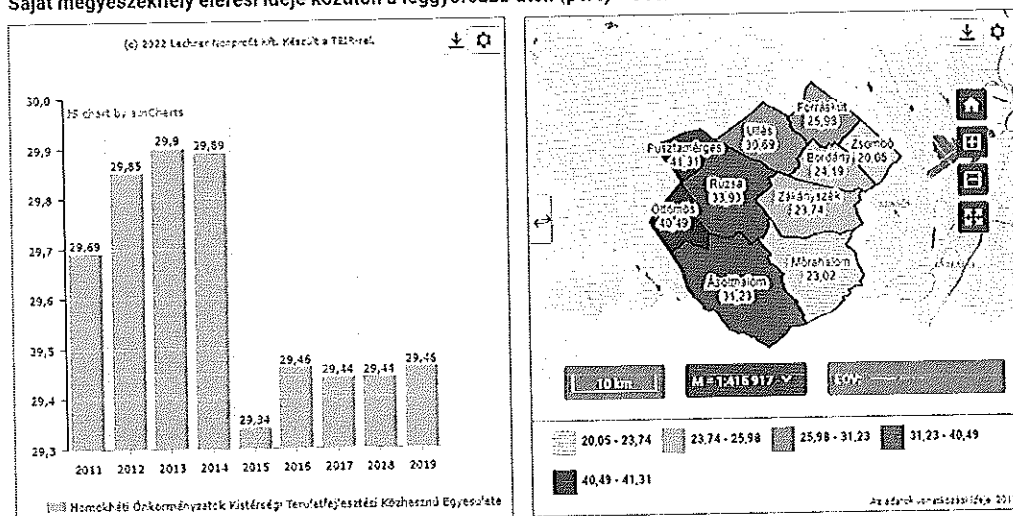
1. sz. diagram

Legközelebbi autópálya-csomópont elérési ideje közúton a leggyorsabb úton (perc) - GeoX Kft.

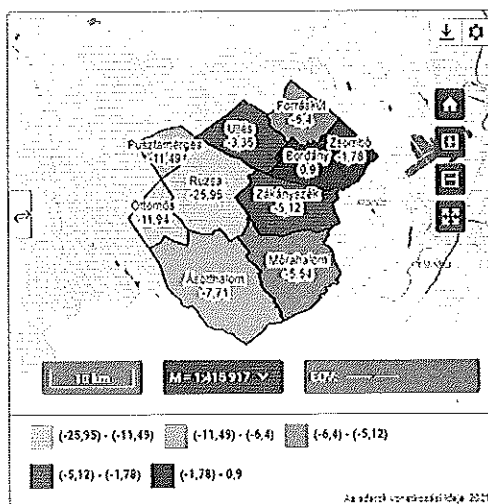
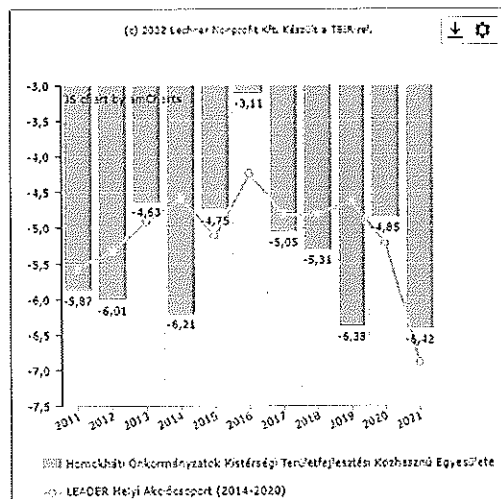
2. sz. diagram

Saját megyeszékhely elérési ideje közúton a leggyorsabb úton (perc) - GeoX Kft.

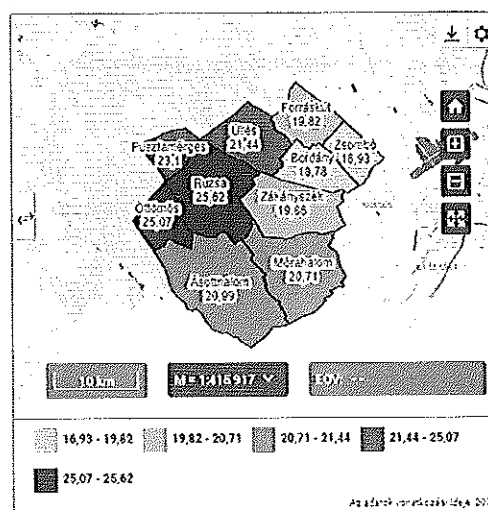
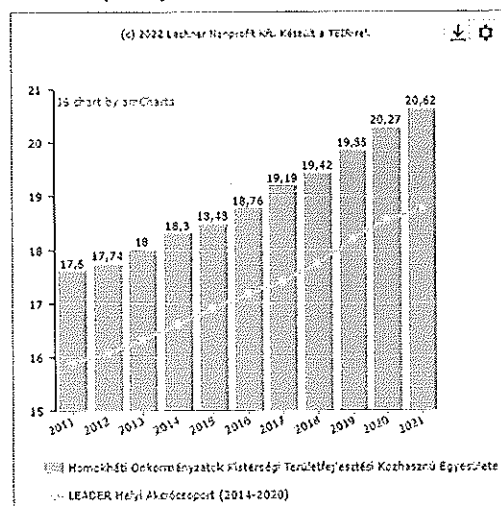
3. sz. diagram

Természetes szaporodás, fogyás (ezrelék) - TEIR mutatók

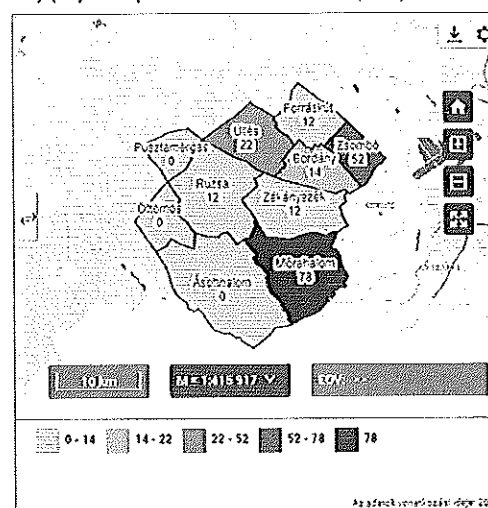
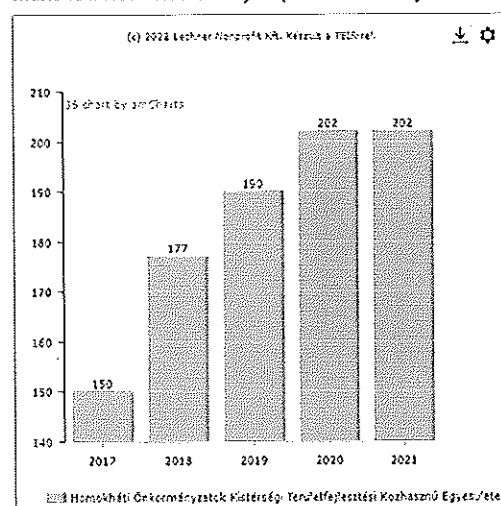
4. sz. diagram

Állandó népességből a 65-x évesek aránya (százalék) - TEIR mutatók

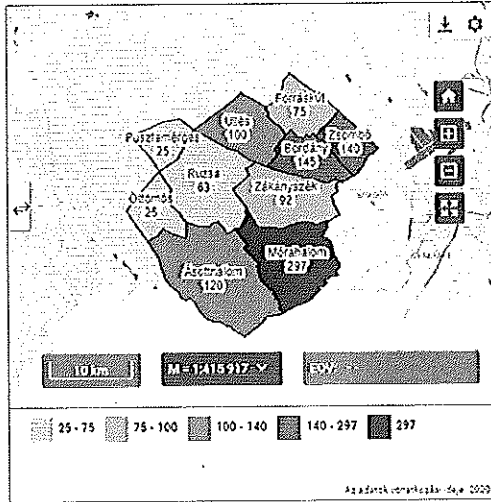
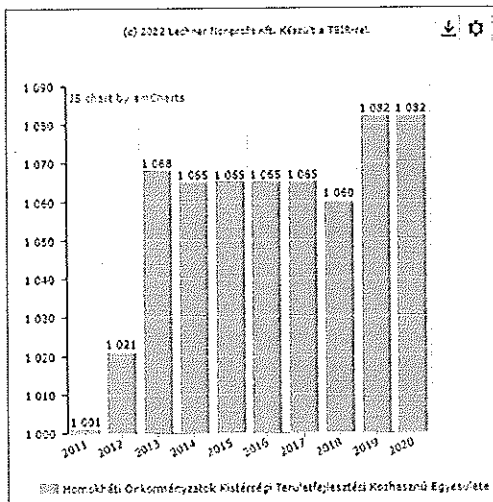
5. sz. diagram

Működő bölcsődei férőhelyek (2017-től érvényes módszertan) (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

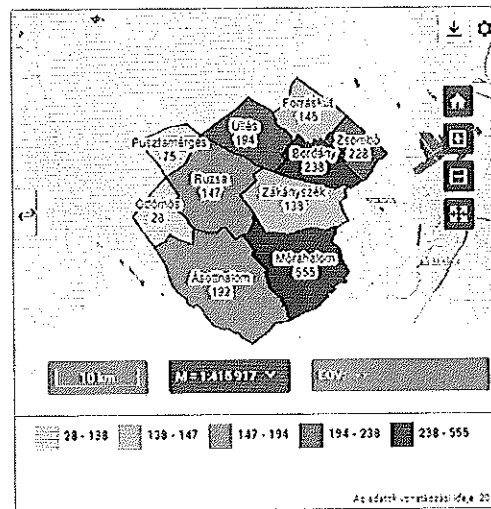
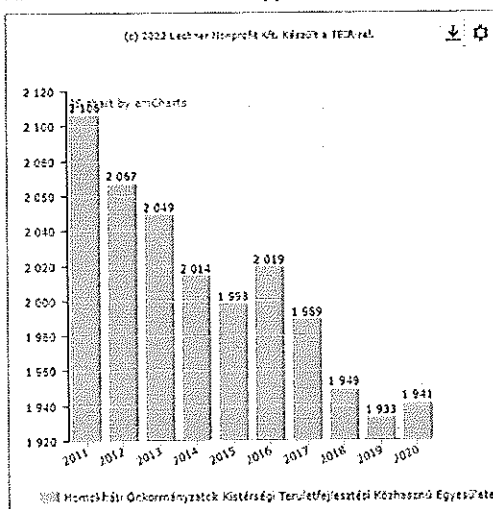
6. sz. diagram

Óvodai férőhelyek (fő) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

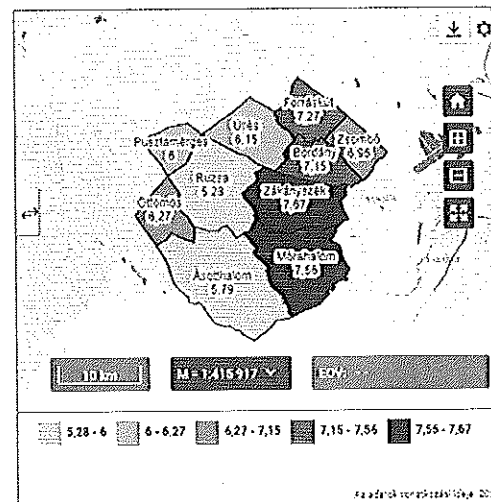
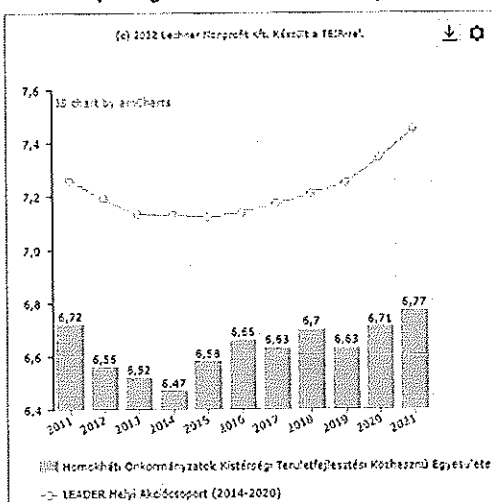
7. sz. diagram

Általános iskolai tanulók a nappali oktatásban (fő) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

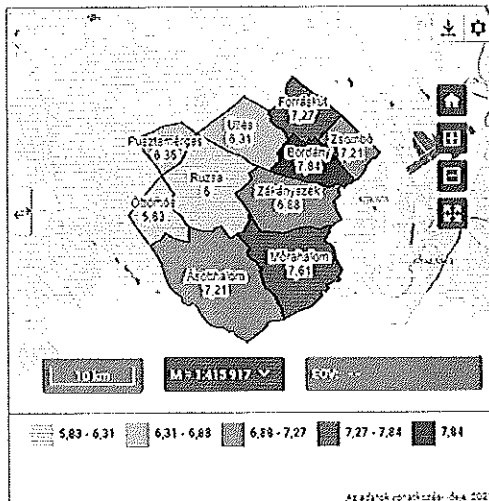
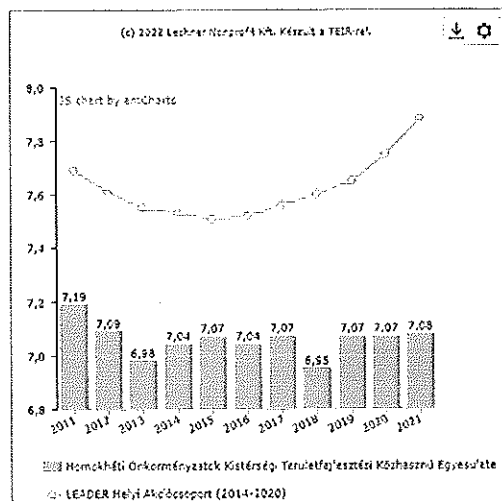
8. sz. diagram

Állandó népességből a 0-14 éves nők aránya (százalék) - TEIR mutatók

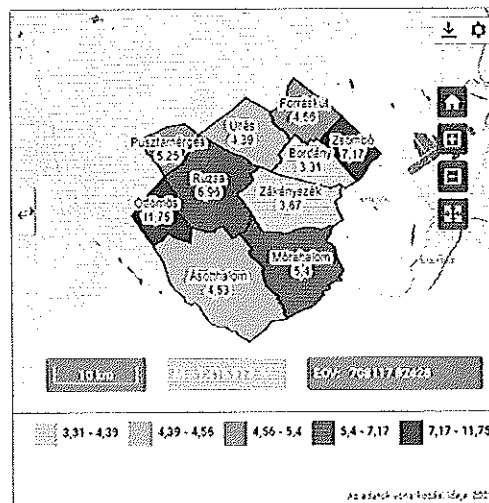
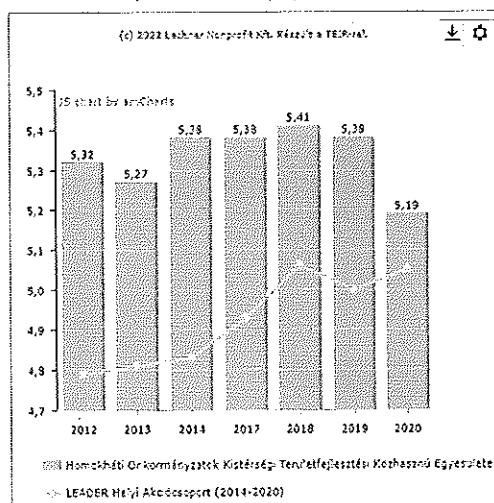
9. sz. diagram

Állandó népességből a 0-14 éves férfiak aránya (százalék) - TEIR mutatók

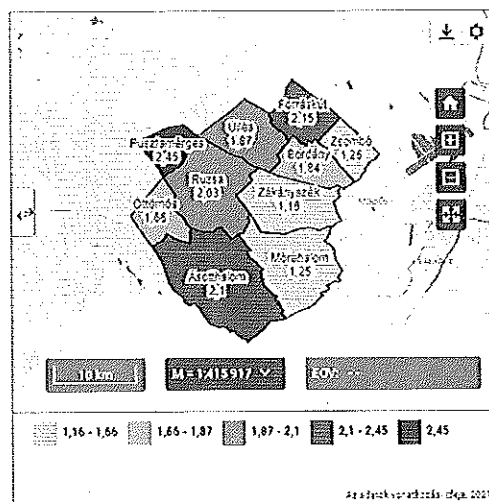
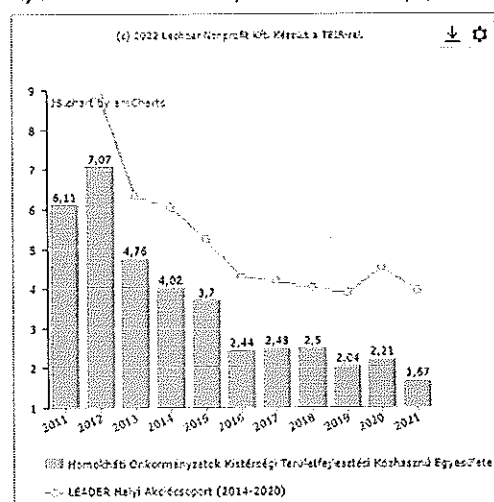
10. sz. diagram

Civil szervezet, 1000 lakosra (db) - TEIR mutatók

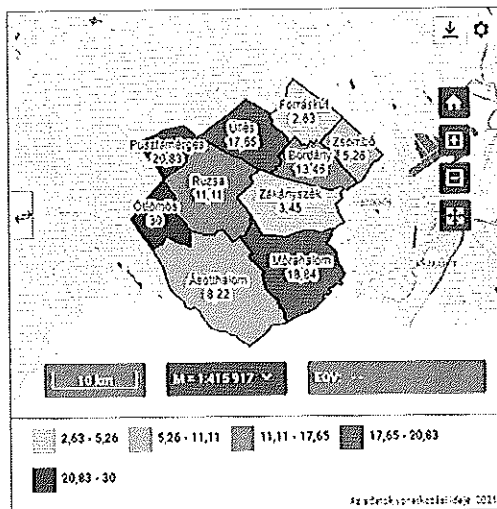
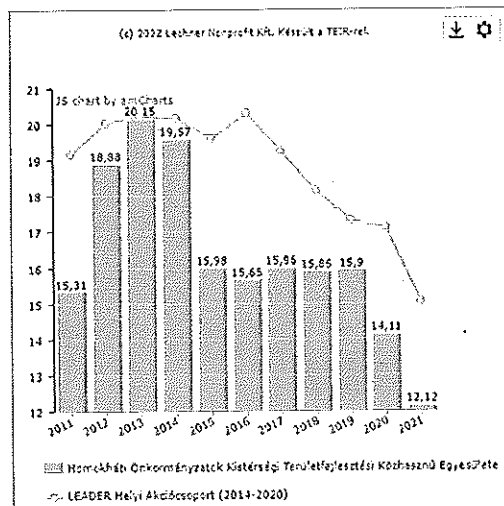
11. sz. diagram

Nyilvántartott álláskereső, 100 15-64 évesre (fő) - TEIR mutatók

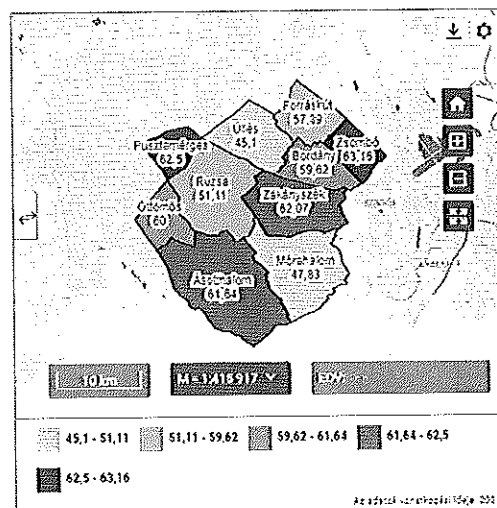
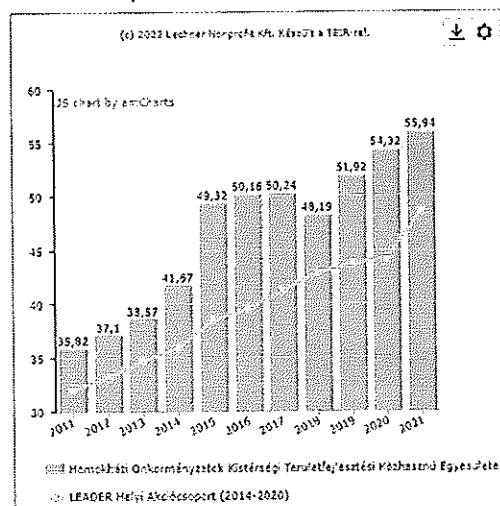
12. sz. diagram

25 év alatti nyilvántartott álláskeresők aránya (százalék) - TEIR mutatók

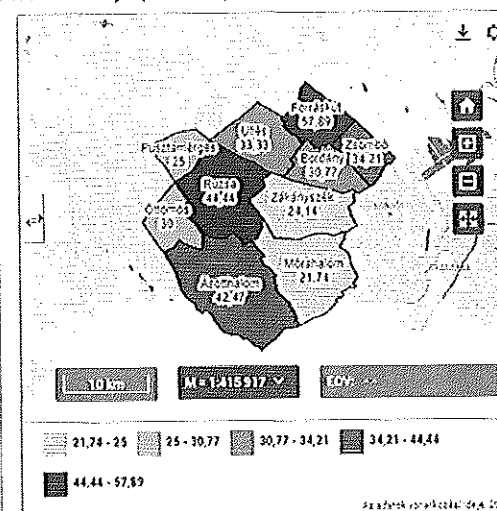
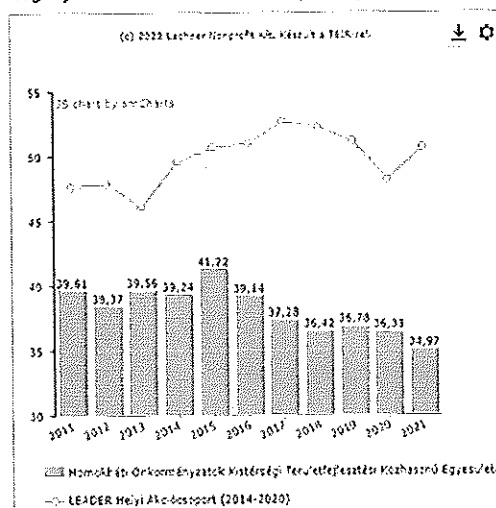
13. sz. diagram

45 év feletti nyilvántartott álláskeresők aránya (százalék) - TEIR mutatók

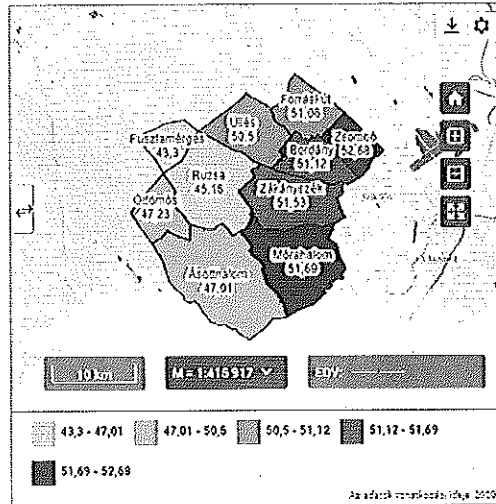
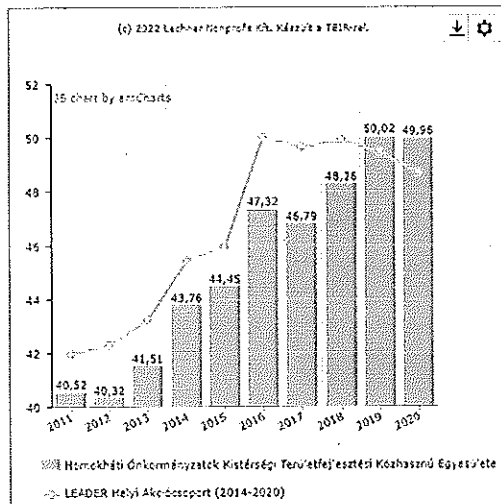
14. sz. diagram

Legfeljebb 8 általános iskolát végzett nyilvántartott álláskeresők aránya (százalék) - TEIR mutatók

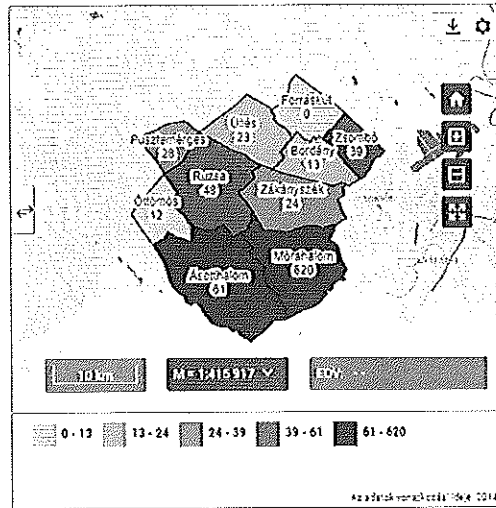
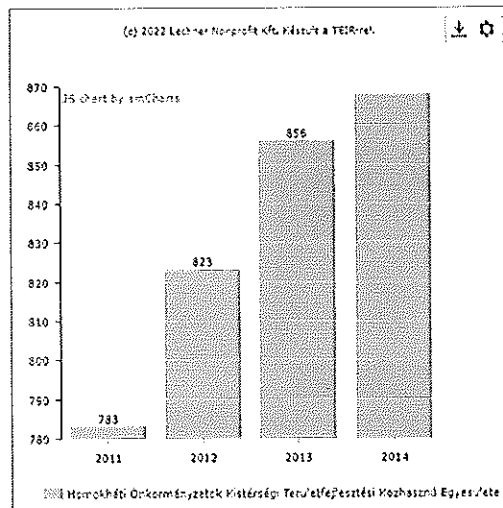
15. sz. diagram

SZJA adófizető, 100 lakosra (fő) - TEIR mutatók

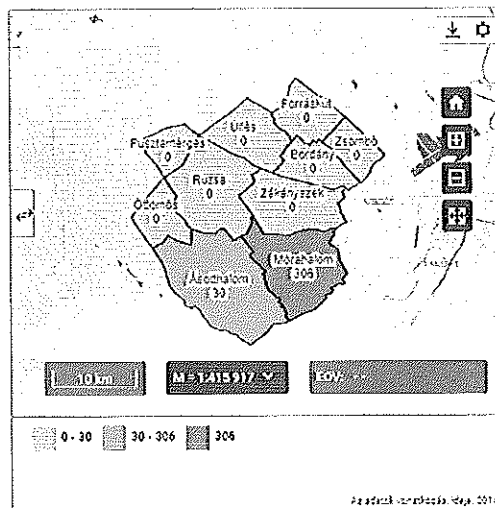
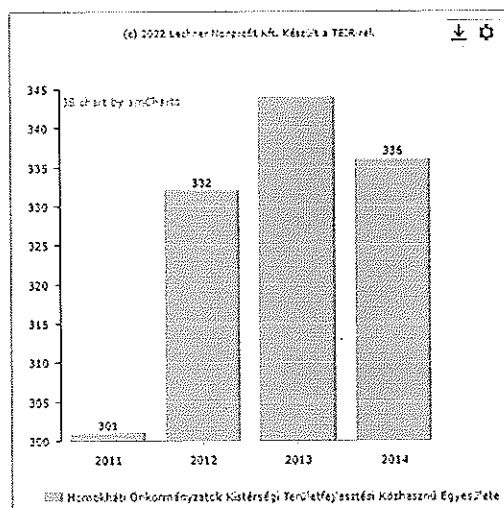
16. sz. diagram

Egyéb szálláshelyek férőhelyei (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

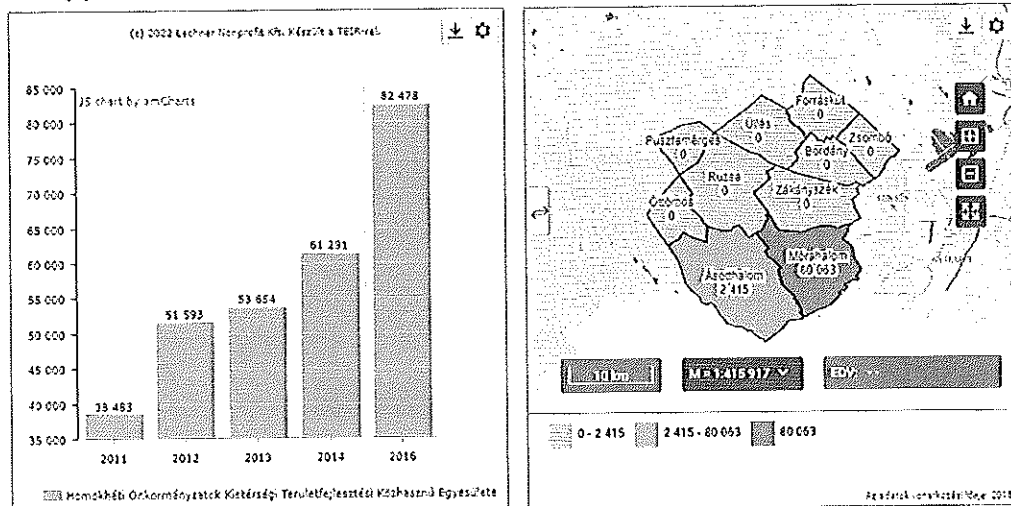
17. sz. diagram

Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyei (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

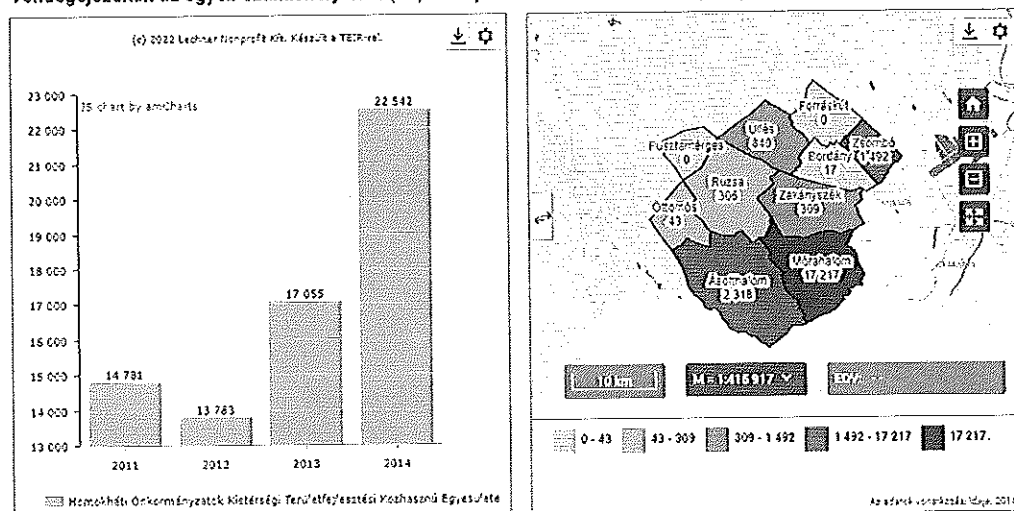
18. sz. diagram

Vendégéjszakák a kereskedelmi szálláshelyeken (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

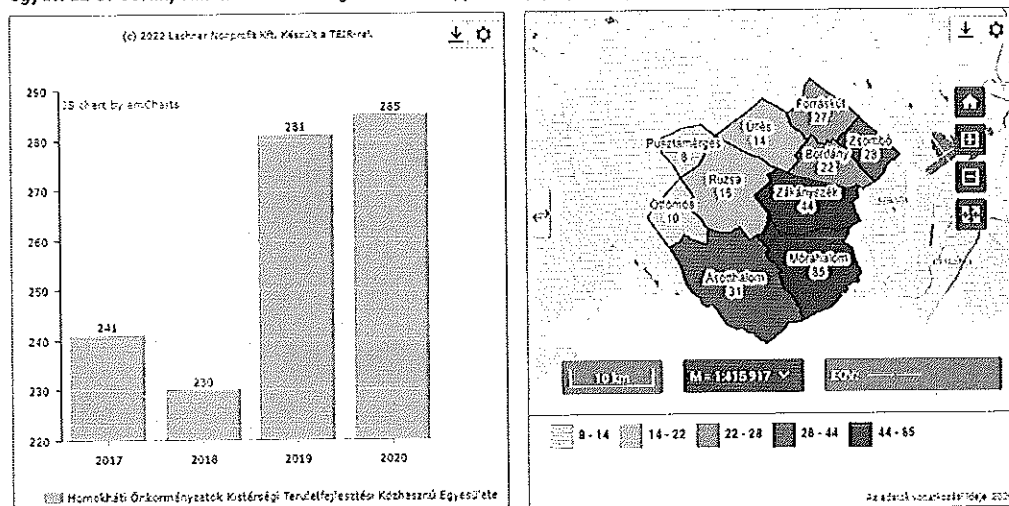
19. sz. diagram

Vendégéjszakák az egyéb szálláshelyeken (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

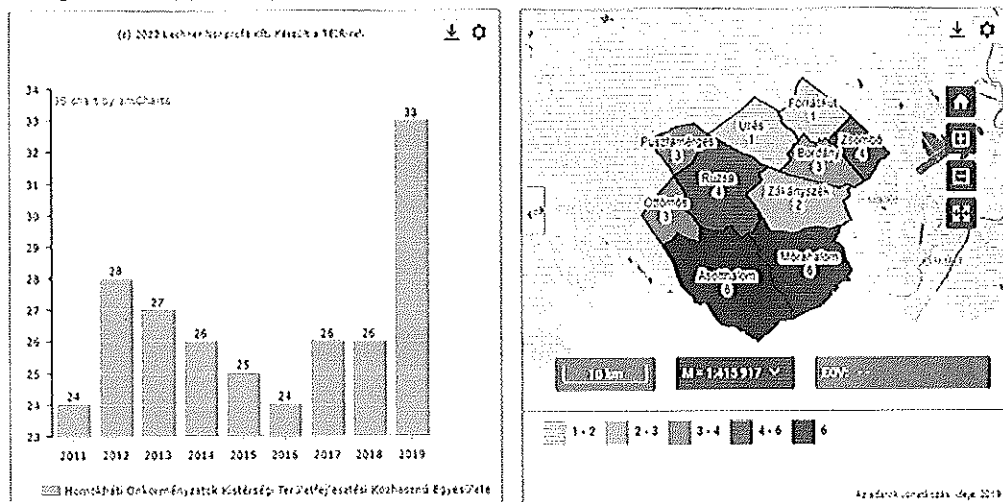
20. sz. diagram

Működő vállalkozás; Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (TEÁOR08; A)(nonprofit gazdasági társaságokkal együtt az év során, vállalkozási demográfia szerint)(GFO14) (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

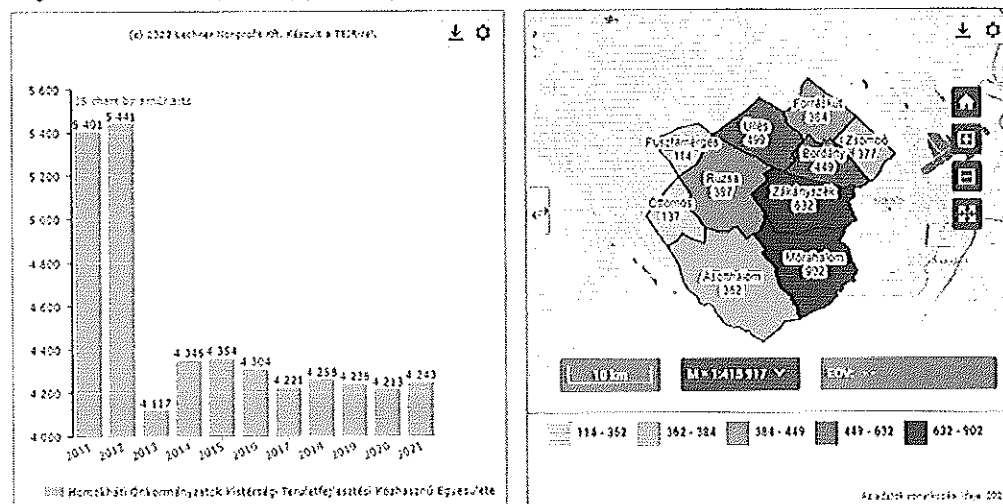

21. sz. diagram

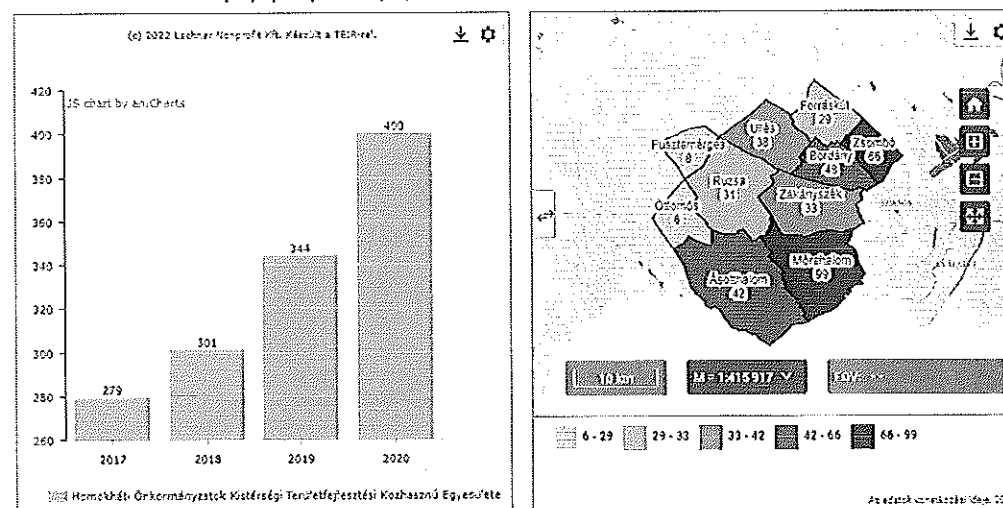
Működő társas vállalkozás; Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (TEAOR08: A)(az év során, vállalkozási demográfia szerint) (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

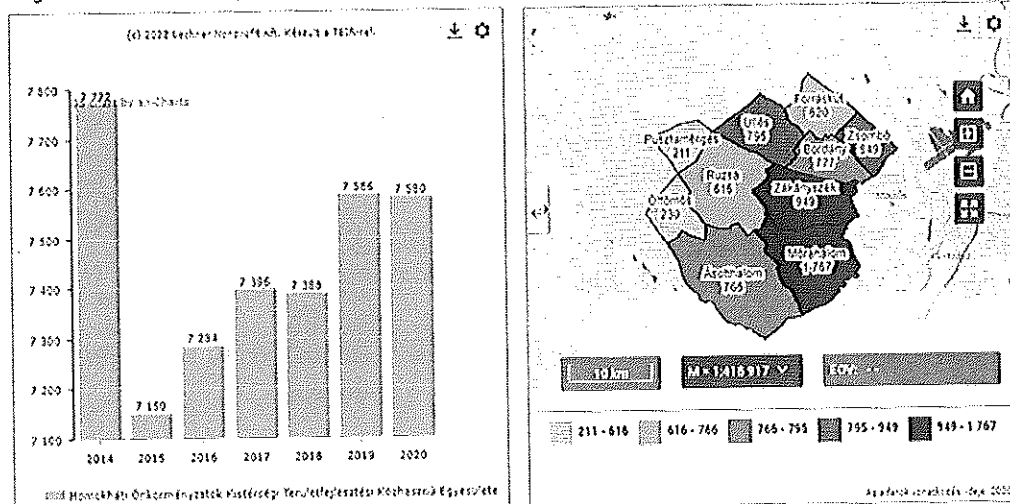
Regisztrált östermelők (dec. 31.) (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

Működő vállalkozás az ipar, építőiparban (db) - TEIR mutatók

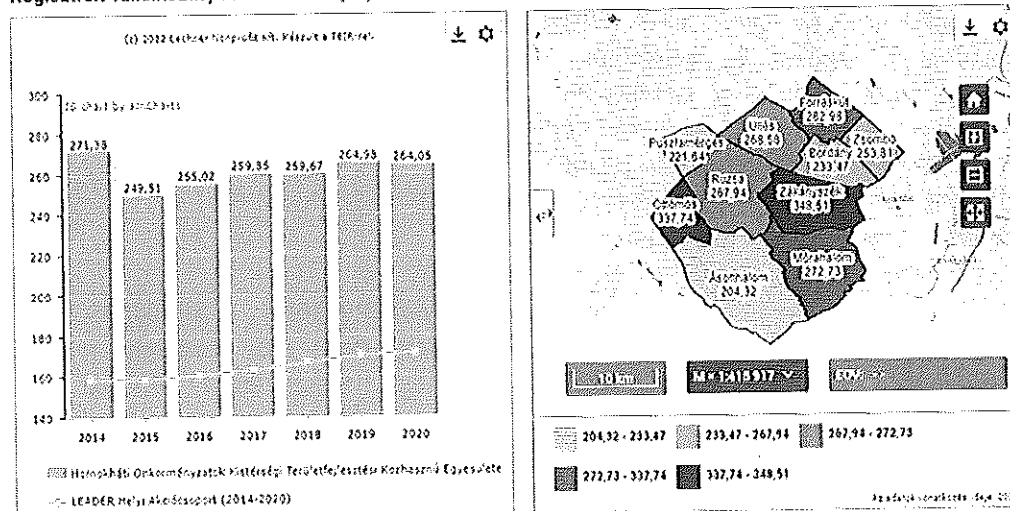

Regisztrált vállalkozások (Gf014, dec. 31.) (db) - Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

25. sz. diagram

Regisztrált vállalkozás, 1000 lakosra (db) - TEIR mutatók

26. sz. diagram

3. számú melléklet: Mórakalmi járás településeinek legfontosabb kulturális erőforrásai, főbb rendezvények

Település	hagyományok, kulturális örökség, turisztikai attrakciók: kiaknázandó helyi értékek	Főbb rendezvények
Ásotthalom	csikós és pásztor hagyományok, betyárvilág, Rózsa Sándor Élményház, Tömörkény ház, Pipás Ház, Bűbáj Élménybirtok, zárandok turizmus Back kápolna, Jézus Szíve Templom, Árpádházi Szent Erzsébet zárandokút, Homoki erdőtelepítés: Bedő Albert Erdészeti Szakiskola és parkja, erdészeti kiállítás, Kiss Ferenc Emlékerdő, batáta és szőlőtermelés, erdő és vadgazdálkodás, homoki borok, spárga, disznóvágás, délvidéki ízek- Tambura Étterem, Tóth Pincészet, Gátsori Tanyamúzeum, népművészet, Délvidéki Emlékpark, Történelmi szobrok (Rongyos Gárda, Szilágyi Mihály, Hírhozó Angyal), Szent István tér, Kéktúra – Mária – út, EuroVelo13 kerékpárút, rekortán pálya, Rózsa Sándor - fája, Gárgyán-erdei pihenőpark, Homokháti Strand, Köröséri Tájvédelmi Körzet területe (Tandarirét, Csodarét tan- és túraösvény, Négyökrű rét), Ruzsafa Vendégház, Tanyasi életforma Majoros Tanya és Rendezvénybirtok, Dinó Park, Szemüknfénye Játsszóter	Rózsa Sándor Fesztivál Böllér Show Népzenei Találkozó Majális Falunap és az új kenyér ünnepe
Bordány	Alföldi Kéktúra bordányi szakasza, Honfoglaló magyar asszony lószerszám-garnitúrája, Vass Nándor régiség gyűjteménye, András Albert Szilárd régiség gyűjteménye, Benke Gedeon munkássága, Ádám Jenő és Mihálffy Lajos munkássága, Nagy Kálmánné-féle tanya és helytörténeti gyűjtemény, Veteránautó-gyűjtemény, Szarmata – ősfalu, Szent István római katolikus templom, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek, Bordányi őszibarack, szőlő	Pünkösdi falunapok, Helyi ízek fesztiválja – kecskeverseny, Ifjúsági Önkormányzat által szervezett Gyermek és Ifjúsági Nap
Forráskút	Horgásztó, Kuglipálya, Civil szervezetek, Csipkebogyó kézimunkacsoport, Őszirozsa népdalkör, Lovas hagyományok, Kültéri konyha, Aktív háló – játszóterek, közösségi terek, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek, Római katolikus templom	Tuskóhúzás, Szüreti mulatság, Lovas napok, Falinap, Adventi vásárok,

Mórahalom	Szent Erzsébet Mórakalmi Gyógyfürdő, Mórakalmi Uszoda, Mórakalmi sportlétesítmények, Deszkás és streetball pálya (a röskei úton), Nagyszéksői Bivalyrezervátum, Nagyszéksós-tó, Madarász-tó, Csipak-semlyék, Tanaszi-semlyék, Bite-szék, Kolo Szerb Kulturális Központ, Patkó Lovasszínház, Bivaly Bowling, Ezer Év Parkja, Homokháti Emlékház, Aranyszöm Rendezvényház, Klebelsberg kori iskolaépület, Gerle kúria, Mórakalmi Ökoszállás (volt Erdei iskola), Kocsimúzeum és kovácsműhely, Futó-Dobó Lovasközpont, Gasztronómia – rétes-, házi tészta, savanyítás, homokháti méz pálinkakészítés, Nagyszéksői aranyelet, TulipGarden - tulipán, jácint és nárcisz szüret, Szent László Király templom, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek, tanyasi iskolák, Homokháti Portékák (Boltja)	Patkó Lovasszínház előadásai, Homokháti Sokadalom és Rétesfesztivál, Forraltbor főző verseny és Homokháti szakajtó, Mórakalmi Pálinkaverseny és tepertőfesztivál, Ezer Év Parkja rendezvényei (pl. Húsvét, Pünkösöd, Nemzeti Összetartozás Napja, Augusztus 20-i ünnep stb.) Országos állat- és kirakodóvásár Díjugrató versenyek természetismereti túrák
Öttömös	Bukor-hegy, Szerelem-domb, Magyar László emlékpark, Alföldi Kéktúra útvonal, Baromjárás, Kilátó a Majális téren, Falukemence, Telepített erdők, Erdei Iskola, Mézeskalács, Helyi énekar, citerazenekar, Spárgatermesztés, Magyar László munkássága, Hagyományos gazdálkodó életmód, tanyasi életforma, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek, Római katolikus templom, Vadászturizmus	Spárgafesztivál, Magyar László Nap, Szüreti Bál, Hagyományőrző Bál
Pusztamérges	Virágos falu, Mérgesi Puszt, Pusztamérgesi láperdő, Borkultúra, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek, Római katolikus templom	Szüreti fesztivál és Kakaspörköltfőző-verseny
Ruzsa	Ruzsai erdők - túraútvonalak, Vadászturizmus, Vallási turizmus - ereklyék, Kéktúra útvonal, Csüddöngölő Egyesület – Néptáncfesztivál, táncház, Értéktár Bizottságokban nyilvántartott értékek, Hagyományőrző szakkörök, IKSZT mint kulturális központ, Betyár Egyesület, Római katolikus templom, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek	Lakodalmas fesztivál, burgonya fesztivál Márton napi libalakoma és borkostoló, Néptáncfesztivál, Országos állat- és kirakodóvásár
Üllés	Helytörténeti Ház, Alkotóház - alkotótáborok, Erdei Iskola, Horgásztó, Babarcsi János kádárműhely, Fonó néptáncgyűttes, Juhász Sándor munkássága, Szent Antal templom, Vadvirágos tanösvény, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek	Nyárindító napok
Zákányzék	Öregház Tanyamúzeum, Parasztkórus, Szentháromság templom, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek, Ezerarcú sömlyék	Böllérnap, Traktor show, Márton napi Vigasságok, Aratóünnep, Templombúcsú
Zsombó	Lápastavi búcsújáróhely, Királyszéki iskola, Wesselényi Népfőiskola, Tombácz János meséi, Rózsa Sándor csárdája, Települési szobrok, emlékművek, útszéli keresztek, Római katolikus templom, Zsombói ősláp	Farsang és Szomszédoló, Lápastói búcsú, Aratóünnep, Kolbász- és hurkatöltő verseny

4. számú melléklet: SWOT-analízis

Erősségek

Társadalom	E1 Egyes települések népességszáma emelkedik a beköltözők által, ezzel egyes demográfiai mutatók javulnak (pl. Mórahalom, Bordány). E2 Növekvő bölcsődei férőhelyszám, minőségi fejlődést mutató óvodai ellátás. E3 Általános iskolai ellátás mellett középiskolai oktatás is elérhető a járásban. E4 Jelentős kulturális és társadalmi tőke, hagyományok, rendezvények. E5 Civil szervezetek magas száma, kiemelkedő aktivitása. E6 Állandó és nagy múltra visszatekintő rendezvények, rendezvénysorozatok kulturális és gasztronómiai témában.
Gazdaság	E7 Magas őstermelők, egyéni vállalkozók, mikrovállalkozók száma. E8 Életképes tanyasi gazdaságok. E9 Magas minőségű és nagy hozzáadott értékű mezőgazdasági termékek. E10 Szociális szövetkezetek jelenléte saját márkás tájjellegű termékekkel. E11 Több ipari szegmenst érintő, jelentős számú munkahelyet teremtő ipari tevékenység a járásközpontban. E12 Mórahalom, Ásotthalmon településeken kiemelkedő turisztikai aktivitás, valamint számos kisebb, főleg természeti attrakció a járás többi községében.
Természezi környezet	E13 Jelentős erdős területek a járás nyugati területén. E14 Napsütöses órák magas száma E15 Megújuló energiaforrások viszonylagos bősége E16 Termálenergia jelenléte
Településfejlesztés	E17 Megfelelően kiépített közúti közlekedési kapcsolatok (aszfaltozott, jó állapotban lévő közutak), javuló településkép). E18 Jelentős és folyamatosan fejlődő kerékpárút hálózat. E19 Működő testvértelepülési kapcsolatok. E20 Épített örökség sokszínűsége, vallási tárgyú helyi kulturális örökség megléte E21 A 2014-2020 évi LEADER programban a települések felében közösségi terek újultak meg játszóterek, fitnessparkok épültek.

Lehetőségek

Társadalom	L1 A járási települések promótálása elősegítheti a fiatalok/vendégek letelepedési/látogatási szándékát. L2 Kulturális programok a helyi hagyományok megőrzése érdekében. L3 A lakosság klímaváltozásra való felkészítése.
Gazdaság	L4 vadban gazdag erdők miatt jelentős vadászati lehetőségek. L5 Helyi termékek, helyben megtermelt javak bővítésének lehetősége, termékfejlesztés. L6 Helyi termékek, turisztikai attrakciók piacra jutásának elősegítése. L7 Mezőgazdasági termékek feldolgozását támogató fejlesztési források elérhetősége. L8 Fejlődési potenciállal rendelkező mikro-, kisvállalkozások hangsúlyos jelenléte. L9 Növekvő számú turisztikai szolgáltatások megjelenése L10 Szociális szövetkezetek, integrátorok jelenléte, kapacitásuk növelése L11 Önkormányzati gazdasági társaságok gazdaságfejlesztési tevékenységének fejlesztése L12 Fejlődő turisztikai központok (Ásotthalom, Mórahalom). L13 Növekvő kereslet a komplex turisztikai csomagokra L14 Több település rendelkezik kihasználatlan turisztikai potenciállal (természeti, kulturális). L15 Zarándokturizmus iránt növekszik az igény.

	L16 Alternatív megújuló energiák hasznosításának költségcsökkentő hatásai L17 Turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó növekvő számú szálláshelyek
Természeti környezet	L18 Jelentős termálvíz, gyógyvíz készlet. L19 Jelentős természeti élőhelyek, láprétek, tiszta környezet, csendes környék, természetvédelmi és környezetvédelmi területek találhatók a járásban. L20 Alternatív hulladékkezelési eljárások alkalmazása
Településfejlesztés	L21 Aktív kapcsolat a környező településekkel. L22 Szeged közelsége számos gazdasági-társadalmi együttműködést kínálhat. L23 Határmenti járás turisztikai lehetőségei. L24 Bővülő határ menti együttműködési lehetőségek. L25 Potenciális táborhelyek L26 Utcai tájékoztatói lehetőségek bővítése L27 Helyi településfejlesztési tervek elkészítése a jövőbeni fejlődést segíthetik elő az okos megoldások elterjesztése mellett is. L28 A testvértelepülési kapcsolatok bővíthetik a térség kulturális és gazdaságfejlesztését L29 A civil szervezetek támogatása L30 Községi fejlesztések támogatása L31 Önkormányzati egészségügyi szolgáltatások színvonalának javítását szolgáló fejlesztések támogatása L32 Külsőterületi utak támogatása L33 Önkormányzati szociális lakások támogatása L34 Önkormányzati szociális étkeztetés támogatása. L35 Tömegsport és sportolási lehetőségek bővítése, családi pihenőpontok, kialakítása L36 Az épített örökség, vallási tárgyú kulturális örökség fejlesztése L37 Községi terek játszóterek, fitnessparokok további építése, fejlesztése. L38 Temetőfejlesztés támogatása L39 Korszerű és okos megoldások támogatása a település közlekedésben L40 Tűzvédelmi és közbiztonsági támogatások L41 Hulladékkezelés támogatása

Gyengeségek

Társadalom	GY1 A járás bizonyos településein kevés a munkalehetőség, azonban egyes településeken strukturális munkaerőhiány jelentkezhet. GY2 Kevés szakképzett, magasan képzett munkaerő. GY3 Emelkedik az átlagéletkor a településeken. GY4 Idősek nappali ellátása, kifejezetten a demens csoportba tartozók, nehezen megoldott. GY5 A lakosság egészségügyi állapota nem kielégítő. GY6 A civil szervezetek képviselete alacsony egyes településeken a LEADER pályázatokban. GY7 A tanyák leértékelődése (legszegényebb réteg lakóhelye, bűnözés erősödése). GY8 Értékalapú helyett érdekalapú rövidtávú együttműködések. GY9 Vendégmunkások integrálódása nehézkes.
Gazdaság	GY10 Fejlesztések alapját szolgáló tőke jelenléte hiányos. GY11 A mezőgazdasági termeléshez képest a feldolgozóipar jelenléte csekély. GY12 Alacsony társas vállalkozások aránya. GY13 Helyben előállított termékek helyben értékesítése még mindig problémás. GY14 Mórhalom kivételével nincs ipari park a településeken. GY15 Vállalkozások közötti partneri kapcsolatok száma kevés, intenzitás alacsony. GY16 Bizalmatlanság, a fejlesztési ötletek „féléte”.

	GY17 Külterületen szétaprózódott birtokszerkezet jellemző, tömegtermeléshez nem megfelelő, elaprózott birtokstruktúra GY18 Kisebb településeken csekély a turisztikai attrakciók száma, kevés a szálláshely, a meglévők továbbfejlesztése indokolt. GY19 Agrárszektor túlsúlya GY20 Külföldi, hazai befektetők elkerülik a térséget. GY21 Az önkormányzati és a gazdasági szféra különállása fennmarad. GY22 Banki, informatikai szolgáltatások jelenléte minimális és folyamatosan csökken a bankfiókok bezárásai miatt a járásban.
Természeti környezet	GY23 A megújuló energiaforrások használata, környezetkímélő energiatakarékos megoldások alkalmazása még nem kellőképpen elterjedt. GY 24 Szélsőséges időjárás jellemzi, aszályos és belvizes időszakok váltják egymást. Öntözés nélkül már nem biztonságos a kertészeti növények termesztése.
Településfejlesztés	GY25 Szociális bérlakások nem megfelelő állapota egyes településeken. GY26 Családi pihenőterek, közösségi szórakozást biztosító terek hiánya (szabadtéri mozi, szabadidőpark stb.) szolgáló tevékenységek fejlesztésre szorulnak. GY27 Sportolási, rekreációs lehetőségek hiányosak. GY28 Egészségügyi ellátás a térség több településén hiányos. GY29 A települési kulturált szórakozási lehetőségek nem elegendőek. GY30 Községi kapcsolattartási színterek száma alacsony, korszerűtlenek, energetikai jellemzőik rosszak és fejlesztésre szorulnak, GY31 Csoportos sportolásra alkalmas termek állapota nem megfelelő. GY32 Hagyományőrző táborok, nyári táborok nem megfelelő számúak, nem eléggé változatosak, nem elég ideig tartanak a fiatalok számára. GY33 Lakossági ismeretterjesztés szintje nem megfelelő (természetvédelmi, környezetvédelmi, turisztikai). GY34 A járási lakossági közbiztonsági és tűzvédelmi tevékenységeket szolgáló épületek és eszközállományainak elavultsága, hiánya GY35 Szegedtől távol eső településeken a tömegközlekedésben a keresztirányú közlekedés szinte teljesen hiányzik, illetve a vármegyeszékhely irányába induló buszjáratok száma kevés. GY36 Külterületi utak rossz állapota. GY37 Utcanévtáblák hiánya nehezíti a tájékozódást egyes településeken. GY38 Szegedhez közeli településeken kevés az eladó ingatlan, építési telek. GY39 Korszerű belterületi csapadékvíz megtartás csak egy településen megoldott, elterjesztése indokolt. GY40 Temetők állapota gondozásra szorul. GY41 Korszerű közlekedési eszközök, okos megoldások hiánya a település közlekedésben GY42 Alternatív hulladékkezelési eljárások hiánya

Veszélyek

Társadalom	V1 Magas az ingázók aránya, alvótelepülések jöhetnek létre. V2 Fiatalok magas elvándorlási aránya. V3 Migrációs nyomás fokozódása – határmentiség közbiztonsági kockázata V4 A munka világából kiszorult emberek és családok nehezen illeszkednek vissza. V5 Nemzetközi gazdasági környezet kedvezőtlen hatása.
Gazdaság	V6 Életszínvonal romlása, emelkedik a mélyszegénységben élők száma.
Természeti környezet	V7 Klímaváltozás fokozódó hatásai, csökkenő talajvízszint.
Településfejlesztés	V8 Szeged közelségéből adódó elszívó erő. V9 Jogszabályi környezet változása.

SWOT MATRIX

SWOT MATRIX		
1. Vidéki közösségi programok támogatása a Mórahalmi járás területén	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
	E4 Jelentős kulturális és társadalmi tőke, hagyományok, rendezvények. E5 Civil szervezetek magas száma, kiemelkedő aktivitása E6 Állandó és nagy múltra visszatekintő rendezvények, rendezvénysorozatok kulturális és gasztronómiai témában E19 Működő testvértelepülési kapcsolatok működése E20 Épített örökség sokszínűsége, vallási tárgyú kulturális örökség E21 A 2014-2020 évi LEADER programban a települések felében játszóterek épültek.	GY6 A civil szervezetek képviselete alacsony egyes településeken a LEADER pályázatokban. GY23 A megújuló energiaforrások használatnak, környezetkímélő energiatakarékos megoldások alkalmazása még nem kellőképpen elterjedt. GY 24 Szélsőséges időjárás aszályos és belvizes időszakok váltják egymást. Öntözés nélkül már nem biztonságos a kertészeti növények termesztése. GY27 Sportolási, rekreációs lehetőségek hiányosak. GY28 Egészségügyi ellátás a térség több településén hiányos. GY32 Hagyományőrző táborok, nyári táborok nem megfelelő számúak, nem eléggé változatosak, nem elég ideig tartanak a fiatalok számára. GY33 Lakossági ismeretterjesztés szintje nem megfelelő (természet-védelmi, környezetvédelmi, turisztikai)
LEHETŐSÉGEK	Offenzív stratégiák	Fejlesztő stratégiák
L2 Kulturális programok a helyi hagyományok megőrzése érdekében. L3 A lakosság klímaváltozásra való felkészítése L5 Helyi termékek, helyben megtermelt javak bővítésének lehetősége, termékfejlesztés L14 Több település rendelkezik kihasználatlan turisztikai potenciállal (természeti, kulturális). L19 Jelentős természeti élőhelyek, láprétek, tiszta környezet, csendes környék, természetvédelmi és környezetvédelmi területek találhatók a járásban. L28 A testvértelepülési kapcsolatok bővíthetik a térség kulturális és gazdasági fejlődését. L29 A civil szervezetek támogatása megindíthatja az együtt gondolkodást és a valós tevékenységen alapuló szakmai együttműködést L34 Tömegsport és sportolási lehetőségek bővítése, családi pihenőpontok kialakítása	E4, E6, L2, L5, L14, L19, E20 A megvalósuló rendezvények, fesztiválok, hagyományőrző, vallási, sport és környezetvédelmi táborok, programok ismeretterjesztő rendezvények eredményeként élhetőbb települési környezet és megtartóbb vidéki közösségek jönnek létre nő a helyi identitástudat, csökken az elvándorlás E19, L28 Testvértelepülési kapcsolatok segítik a járás nemzetközi együttműködéseit, ismertségét. E5, L29 Az akcióterületen működő civil szervezeteket be kell vonni a programok megvalósításába, mert nagy szerepük van az együttműködések kialakításában, ápolásában, a kulturális értékek átörökítésében	GY23, GY24, L3 A klímatudatosság elősegítéséhez hozzájárul a vízpótlás, vízviszataratás és öntözés elősegítéséhez lakossági tájékoztató fórumok, programok szervezése. GY23, GY33, L2, L3, L19 A lakossági ismeretterjesztés (Kulturális, vallási, környezet-védelmi, természetvédelmi, turisztikai) hozzájárulhat a lakosság ismereteinek bővítéséhez, tudatos döntések meghozatalához, lakossági fejlesztési irányok kijelöléséhez. GY6 L29 A civil szervezeteknek 100%-os támogatású felhívások kiírása, előleg lehetősége segítheti a civil szervezeteket a LEADER programban való részvételre. GY27, L34 A sportolási és rekreációs lehetőségek megteremtése sportprogramok rendezése, egészséges életmód kialakítása, javítja a lakosság egészségügyi állapotát.

VESZÉLYEK	Védekező stratégiák	Elkerülő stratégiák
V2 Fiatalok magas elvándorlási aránya.	V2, E4 A szülőföldre kapcsolódó gyökök mélyítése egy élhetőbb, közösségi alapokon nyugvó életteret kell biztosítani a fiataloknak.	

SWOT MATRIX		
2. Vidéki gazdaságfejlesztés a Mórahalmi járás területén	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
	E7 Magas őstermelők, egyéni vállalkozók, mikrovállalkozások száma. E8 Életképes tanyasi gazdaságok. E9 Magas minőségű és nagy hozzáadott értékű mezőgazdasági termékek. E10 Szociális szövetkezetek jelenléte saját márkás tájleltelgű termékekkel. E11 Több ipari szegmenst érintő, jelentős számú munkahelyet teremtő ipari tevékenység a járásközpontban.	GY1 A járás bizonyos településein kevés a munkalehetőség, azonban egyes településeken strukturális munkaerőhiány jelentkezhet. GY10 Fejlesztések alapját szolgáló tőke jelenléte hiányos. GY11 A mezőgazdasági termeléshez képest a feldolgozóipar jelenléte csekély. GY12 Alacsony társas vállalkozások aránya. GY13 Helyben előállított termékek helyben értékesítése még mindig problémás. GY14 Mórahalom kivételével nincs ipari park a településeken. GY17 Külterületen szétaprózódott birtokszerkezet jellemző, tömegtermeléshez nem megfelelő, elaprózott birtokstruktúra GY19 Agrárszektor túlsúlya GY20 Külföldi, hazai befektetők elkerülnek a térséget. GY21 Az önkormányzati és a gazdasági szféra különállása fennmarad. GY23 A megújuló energiaforrások használatnak, környezetkímélő energiatakarékos megoldások alkalmazása még nem kellőképpen elterjedt. GY34 A járási lakossági közbiztonsági és tűzvédelmi tevékenységeket szolgáló épületek és eszközállományainak elavultsága, hiánya.
LEHETŐSÉGEK	Offenzív stratégiák	Fejlesztő stratégiák
L5 Helyi termékek, helyben megtermelt javak bővítésének lehetősége, termékfejlesztés L6 Helyi termékek, turisztikai attrakciók piacra jutásának elősegítése. L7 Mezőgazdasági termékek feldolgozását támogató fejlesztési források elérhetősége. L8 Fejlődési potenciállal rendelkező mikro-,	E7, E8, E9, E10, L5, L10, L11 A járás fenntartható működésének biztosítása érdekében elengedhetetlen a helyi gazdasági társaságok, a mikro-, kisvállalkozások jövedelmezőségének, versenyképességének elősegítése, E7, E8, E9, E10 L6, L8, L9, L10, L11 A helyben előállított termékek,	GY10, GY19, L5, L7, L8, L9, L10, L11 A gazdaság egyoldalúsága, tőkeszegénység, alacsony vállalkozási aktivitás ellensúlyozható új vállalkozási lehetőségek feltárásával vállalkozásfejlesztési programokkal GY23, L14 A megújuló energiaforrások használata, a gazdaságokban, önkormányzati infrastruktúrában alkalmazható környezetbarát

kisvállalkozások hangsúlyos jelenléte. L10 Szociális szövetkezetek, integrátorok jelenléte, kapacitásuk növelése L11 Önkormányzati gazdasági társaságok gazdaságfejlesztési tevékenységének fejlesztése L12 Fejlődő turisztikai központok (Ásotthalom, Mórahalom). L16 Alternatív, megújuló energiák hasznosításának költségcsökkentő hatásai L40 Tűzvédelmi és közbiztonsági támogatások	szolgáltatások piacra jutásának segítése, Termelői piacok kialakítás, bővítése, a piacképes termékeket előállító szociális szövetkezetek, önkormányzatok vállalkozási tevékenységének támogatása is a foglalkoztatás bővítése és a munkahelyek megtartása mellett.	megoldások új távlatokat nyithatnak az energiatakarékosságban.
VESZÉLYEK V1 Magas az Ingázók aránya, alvótelepülések jöhetnek létre. V2 Fiatalok magas elvándorlási aránya. V4 A munka világából kiszorult emberek és családok nehezen illeszkednek vissza. V6 Életszínvonal romlása, emelkedik a mélyszegénységben élők száma. V8 Szeged közelségéből adódó elszívó erő.	Védekező stratégiák E11, V1, V8 helyi ipari tevékenység támogatása, a helyben történő munkahely-teremtést, megtartást segítik, így csökken az elvándorlók, megyeszékhelyen munkát vállalók száma.	Elkerülő stratégiák GY1, V1, V2, V4 Helyben lévő munkahelyteremtés, munkahely megtartás támogatása csökkenni az elvándorlást, csökkenti a mélyszegénységben élők számát, GY33, V3 A térség területi elhelyezkedéséből adódóan a közbiztonság kiemelt fontosságot igényel, a közbiztonság megtartásával kapcsolatos civil, önkormányzati tevékenységek támogatása elengedhetetlen a migrációs nyomás hatásának csökkentésére.
SWOT MATRIX		
3. Vidéki turisztikai fejlesztések a Móraalmi járás területén	ERŐSSÉGEK E4 Jelentős kulturális és társadalmi tőke, hagyományok, rendezvények. E12 Mórahalom, Ásotthalmon településeken kiemelkedő turisztikai aktivitás, valamint számos kisebb, főleg természeti attrakció a járás többi községében E14 Napsütöses órák magas száma E15 Megújuló energiaforrások viszonylagos bősége E19 Működő testvértelepülési kapcsolatok.	GYENGESÉGEK GY1 A járás bizonyos településein kevés a munkalehetőség, azonban egyes településeken strukturális munkaerőhiány jelentkezhet. GY10 Fejlesztések alapját szolgáló tőke jelenléte hiányos. GY18 Kisebb településeken csekély a turisztikai attrakciók száma, kevés a szálláshely, a meglévők továbbfejlesztése indokolt. GY19 Agrárszektor túlsúlya GY23 A megújuló energiaforrások használatnak, környezetkímélő energiatakarékos megoldások alkalmazása még nem kellőképpen elterjedt.
LEHETŐSÉGEK L4 vadban gazdag erdők miatt jelentős vadászati lehetőségek. L6 Helyi termékek, turisztikai attrakciók piacra jutásának elősegítése. L9 Növekvő számú turisztikai szolgáltatások megjelenése L12 Fejlődő turisztikai központok (Ásotthalom, Mórahalom).	Offenzív stratégiák E4, E19, L6, L9, L12, L14 A nemzeti kulturális hagyományokra, testvérvárosi kapcsolatokra, együttműködésekre építve nő a turisztikai potenciál. E4, L4, L13, L14, L15, L17, L18 L19, Az akcióterület természeti,	Fejlesztő stratégiák GY1, GY18, L8, L9 A turisztikai vállalkozás fejlesztési programokkal elősegíthető a foglalkoztatás bővítése az alternatív jövedelemtermelési lehetőségek megteremtése mind a járás központjában, mind a kisebb településeken.

L13 Növekvő kereslet a komplex turisztikai csomagokra L14 Több település rendelkezik kihasználatlan turisztikai potenciállal (természeti, kulturális). L15 Zarándokturizmus iránt növekszik az igény. L16 Alternatív megújuló energiák hasznosításának költségcsökkentő hatásai L17 Turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó növekvő számú szálláshelyek L18 Jelentős termálvíz, gyógyvíz készlet. L19 Jelentős természeti élőhelyek, láprétek, tiszta környezet, csendes környék, természetvédelmi és környezetvédelmi területek találhatóak a járásban.	kulturális adottságait, hagyományait kihasználva a már meglévő TDM szervezettel együttműködve, országos és helyi támogatások segítségével a turisztikai kínálatot bővíteni, szálláshelyeket fejleszteni lehet, turisztikai stratégia kialakítását, turisztikai csomagokat lehet képezni, melyek segítségével nő a turizmusból származó bevétel, munkahelymegtartás és munkahelyteremtés jön létre. E4, E12, L9, L14, L15, L17, L19, Mórahalom országosan is ismert idegenforgalmi adottsága (Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdő és a fejlődő Lovas színház) húzóereje lehet a térség további turisztikai kínálatának, melyek önmagukban nem biztos, hogy életképesek lehetnek (együttműködés, TDM), szükség van a járás többi településen turisztikai attrakciókat létrehozni, szálláshelyet teremteni. E4, L13 A térség gazdag kulturális szellemi és tárgyi, vallási hagyományú tárgyi emlékekben, melyek megőrzése, állagmegóvása fontos a helyi közösségeknek, így a turisztikai célzat mellett az identitás kialakulásának forrása lehet a kulturális értékek megőrzése és megismertetése is	GY10, GY19, L6 A gazdaság egyoldalúsága, tökeszegénység, alacsony vállalkozási aktivitás ellensúlyozható új vállalkozási lehetőségek feltárásával vállalkozásfejlesztési programokkal GY23, L16 A megújuló energiaforrások használata, a gazdaságokban, alkalmazható környezetbarát megoldások új távlatokat nyithatnak az energiatakarékosságban.
VESZÉLYEK V1 Magas az ingázók aránya, alvótelepülések jöhetnek létre. V2 Fiatalok magas elvándorlási aránya.	Védekező stratégiák V2, E4 A szülőföldhöz kapcsolódó gyökerek mélyítésével egy élhetőbb, közösségi alapokon nyugvó életteret kell biztosítani a fiataloknak.	Elkerülő stratégiák GY1, V1 V2 Helyben lévő munkahelyteremtés, munkahely megtartás támogatása csökkenni az elvándorlást

SWOT MATRIX		
4. Vidéki közösségi környezet fejlesztése a Móraalmi járás területén	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
	E14 Napsütéses órák magas száma E15 Megújuló energiaforrások viszonylagos bősége E16 Termálenergia jelentléte E18 Jelentős és folyamatosan fejlődő kerékpárút hálózat. E20 Épített örökség sokszínűsége, vallási tárgyú kulturális örökség megléte,	GY3 Emelkedik az átlagéletkor a településeken. GY4 Idősek nappali ellátása, kifejezetten a demens csoportba tartozók, nehezen megoldott. GY5 A lakosság egészségügyi állapota nem kielégítő. GY6 A civil szervezetek képviselete alacsony egyes településeken a LEADER pályázatokban.

	E21 A 2014-2020 évi LEADER programban a települések felében közösségi terek újultak meg játszóterek, fitnessparkok épültek.	GY23 A megújuló energiaforrások használatnak, környezetkímélő energiatakarékos megoldások alkalmazása még nem kellőképpen elterjedt. GY25 Szociális bérlakások nem megfelelő állapota egyes településeken. GY26 Családi pihenőterek, közösségi szórakozást biztosító terek hiánya (szabadtéri mozi, szabadidőpark stb.) szolgáló tevékenységek fejlesztésre szorulnak. GY27 Sportolási, rekreációs lehetőségek hiányosak. GY28 Egészségügyi ellátás a térség több településén hiányos. GY29 A települési kulturált szórakozási lehetőségei nem elegendőek GY30 Községi kapcsolattartási színterek száma alacsony, korszerűtlenek, energetikai jellemzőik rosszak és fejlesztésre szorulnak, GY31 Csoportos sportolásra alkalmas termek állapota nem megfelelő. GY34 A járási lakossági közbiztonsági és tűzvédelmi tevékenységeket szolgáló épületek és eszközállományainak elavultsága, hiánya. GY36 Külterületi utak rossz állapota. GY37 Utcanévtáblák hiánya nehezíti a tájékozódást egyes településeken. GY40 Temetők állapota gondozásra szorul. GY41 Korszerű közlekedési eszközök, okos megoldások hiánya a település közlekedésben GY42 Alternatív hulladékkezelési eljárások hiánya
LEHETŐSÉGEK L6 Helyi termékek, turisztikai attrakciók piacra jutásának elősegítése. L16 Alternatív megújuló energiák hasznosításának L26 Utcai tájékozdási lehetőségek bővítése L27 Helyi településfejlesztési tervek elkészítése a jövőbeni fejlődést segíthetik elő az okos megoldások elterjesztése mellett is. L29 A civil szervezetek támogatása L30 Községi fejlesztésének támogatása L31 Önkormányzati egészségügyi szolgáltatások színvonalának javítását szolgáló fejlesztések támogatása	Offenzív stratégiák E18, L23 L27 Kerékpáros túraútvonal fejlesztése a hozzá kapcsolódó infrastrukturális fejlesztésekkel L6, L9 A helyben előállított termékek, szolgáltatások piacra jutásának segítése, önkormányzati termelői piacok kialakítása, bővítése segíti a kedvező vállalkozói környezet kialakítását. E20 L36 Az épített örökség, vallási tárgykulturális örökség fejlesztése erősíti az identitástudatot, hagyományőrzést	Fejlesztő stratégiák GY6 L26 Fontos feladat a civil szervezetek, hátrányos helyzetű csoportok bevonása a tervezésbe és az együtt gondolkodás támogatása. GY25, GY27, GY29, GY30, GY31, L29, L35 A lakosság minőségi időtöltése tovább javítható még több közösségi tér megvalósításával azok, és a már meglévő közösségi terek tartalommal való megtöltésével, sportolási, kikapcsolódási lehetőségek, a helyi lakosok ragaszkodnak szülőföldjükhöz, identitástudatuk ezen beruházásokkal az élhetőbb település kialakítását, népességmegtartást szolgálják. GY4, GY5, GY28, L31 A lakosság életszínvonala fejleszthető az egészségügyi ellátásokhoz kapcsolódó

L32 Kültérületi utak támogatása L33 Önkormányzati szociális lakások támogatása L34 Önkormányzati szociális étkeztetés támogatása L35 Tömegsport és sportolási lehetőségek, családi pihenőpontok kialakítása L36 Az épített örökség, vallási tárgyú kulturális örökség fejlesztése L37 Közösségi terek játszóterek, fitneszparokok további építése, fejlesztése L38 Temetőfejlesztés támogatása L39 Korszerű és okos megoldások támogatása a település közlekedésben L40 Tűzvédelmi és közbiztonsági támogatások L41 Hulladékkezelés támogatása	E21, L37. Közösségi terek játszóterek, fitneszparokok további építése, fejlesztése indokolt, javítja alakosság életminőségét, elősegíti a különböző korosztályok a szabadidejének hasznos eltöltését.,	fejlesztésekkel, az idők nappali ellátásának megteremtésével is. GY24, L33 Önkormányzati szociális lakások, szociális bérlakások építése, fejlesztése a helyben maradást segítik. GY23, L16 A megújuló energiaforrások használata, a gazdaságokban, önkormányzati infrastruktúrában alkalmazható környezetbarát megoldások új távlatokat nyithatnak az energiatakarékosságban GY36 A rossz utak járművek műszaki állapotát rontják. A külterületi utak fejlesztésével javul egyes települési részek megközelíthetősége, járművek állapota. GY37 L26 Az elavult és hiányos utcanévtáblák, és tájékoztatási táblák hiány megnehezíti a települési tájékozódást segítő táblák cseréje, pótlásuk indokolt. GY40 A temetők állapotának javítása kegyeleti okokból indokolt GY41. L39 Az elektromos közlekedési eszközök vásárlása csökkentheti az önkormányzati működési költségeket. GY42, L41 A településen keletkező hulladék komposztálásával a biomassza a fenntartható gazdálkodásba visszaforgatható.
VESZÉLYEK V1 Magas az ingázók aránya, alvótelepülések jöhetnek létre. V2 Fiatalok magas elvándorlási aránya.	Védekező stratégiák V2 E20 Egy élhetőbb, közösségi alapokon nyugvó életteret, közösségi tereket, sportolási lehetőségeket kell biztosítani a fiataloknak.	Elkerülő stratégiák GY1, V1 V2 Helyben lévő munkahelyteremtés, munkahely megtartás támogatása csökkenni az elvándorlást V3, GY33 A térség területi elhelyezkedéséből adódóan a közbiztonság kiemelt fontosságot igényel, a közbiztonság megtartásával kapcsolatos civil, önkormányzati tevékenységek támogatása elengedhetetlen a migrációs nyomás hatásának csökkentésére. GY 41, V2 Korszerű és okos megoldások támogatása a település közlekedésben elősegíti a fiatalok helyben tartását, a település vonzóbbá tételét.

Nyilatkozat

Alulírott, Palotás Flóra Dominika, mint a Homokháti Önkormányzatok Kistérségi Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete LEADER Helyi Akciócsoport irodavezetője nyilatkozom, hogy a 3491915400 iratazonosító számú támogatói okirat kapcsán benyújtásra kerülő kifizetési kérelem mellékleteként a Közgyűlés által 2023.11.17-én elfogadásra került LEADER Helyi Fejlesztési Stratégia 2023-2027 kerül benyújtásra.

A vonatkozó kifizetési kérelem a Közgyűlés 48/2023./XI.17.sz. Közgyűlési határozata alapján kerül benyújtásra.

Kelt: Mórahalom, 2023.11.22.

.....*Palotás Flóra*.....

aláírás

